

GİRİŞ

SİYASET FELSEFESİ, SİYASETİN DİLİ ve MANTIK

1. Siyaset Felsefesi ve Siyasetin Dili

Araştırma konumuzun daha iyi ve doğru anlaşılmasına katkı vermesi amacıyla kısaca siyaset felsefesi ve siyasetin dili üzerinde durmayı uygun görmekteyiz.

Siyaset felsefesi, siyasal kurumlar ve bireyler üzerinde yoğunlaşması yanı sıra, daha özel olarak da, yurttaşların yaşamlarını şekillendiren yasa ve kurallar üzerinde durur. Onun asıl konusu bireyler ya da gruplar olarak insanlar yani yasalarla yönetilen toplumsal kurumlar içerisinde yaşayan insanlardır. Böyle kurumların en önemlisi çeşitli yasal, siyasal ve ekonomik işlevleriyle devlettir. Devlettten başka birçok kurum da toplum içerisinde yaşayan insanları idare ettiği için onlar da siyaset felsefesinin özel ilgi alanına girerler. Bütün bunlar göz önünde bulundurularak denilebilir ki, en genel anlamda siyaset felsefesi basitçe iktidarın incelenmesi; birlikte yaşayan insanların yaşamlarını sınırlandıran ve biçimlendiren toplumsal iktidarın kurumsal merkezlerinin incelenmesidir.¹

Siyasetin konusu olan devlet ve meşru iktidar, otoritenin nasıl olması gerektiğini inceler.² Felsefeci de içinde yaşadığı dönemin şartlarından hareketle mevcut sorunlara çözümler üretebilecek bir yönetim biçimi geliştirmeye çalışır. Bir hukuk devletinde vatandaşlara temel hak ve özgürlükler tanınmış ve bu haklar güvence altına alınmıştır. İnsanların bir arada yaşmaları için bir takım kuralların yasaların olması ve bunların adil bir şekilde uygulanması zorunluluğu devlet denilen organizasyonun varlığını gerektirmektedir. Siyaset ise devlet ve vatandaşlar arasındaki ilişkilerin yürütülmesidir.

Belirli bir ihtiyacı ve amacı gerçekleştirmek için insanlar örgütlenmek zorundadır. Zira birey siyasal hayata ancak bu şekilde katılabilir, düşünce ve çıkarlarını koruyabilir. Devlet ile halk arasındaki ilişkiyi sağlayan bu örgütlenmelere

¹ Can, Nevzat, **Siyaset Felsefesi Problemleri**, Elis Yay., Ankara 2005, s. 7.

² Fazla bilgi için bkz., Uyanık, Mevlüt, **Felsefi Düşünceye Çağrı**, Elis Yay., Ankara 2003, s. 199-236; Arslan, Ahmet, **Felsefeye Giriş**, Vadi Yay., Ankara 1994, s. 113-128.

sivil toplum kuruluşları diyebiliriz. Devlet ile sivil toplum iç içe geçmiş, birbirinden ayrılmayan, birbiriyle dengeli bir şekilde karışan yapılardır.

İnsan toplumsal bir varlık olması nedeniyle bir arada yaşama içgüdüleriyle donanmıştır. Bu gerçek, insanların tarihte daima bir düzenlilik içinde yaşadıkları, aralarındaki iş bölümünü, dayanışmayı sağlayan sistemler oluşturdıklarını göstermektedir.

Devlet, insanların karşılıklı görev sorumluluğuna dayanan toplumsal bir bütünleşme zorunluluğu sonucunda ortaya çıkan örgütlenmedir (Hobbes). Özgürlük, eşitlik, mülkiyeti korumak gibi doğal haklarımızın korunması bu örgütlenme tarafından yerine getirilir (Locke). İnsanlar, adalet, özgürlük ve eşitlik ilkelerinin hâkim olduğu, ideal düzen arayışlarını daima sürdürmektedirler.

İnsanlığın karmaşa içinde yaşayabileceğini söylemek bir var sayımdan öteye gitmez. Karmaşa, insanların olmasını istemediği bir durumdur; insanların aradığı, düzendir. İnsan hayatı, şüphesiz iyi insan hayatı, ancak iyi bir siyasal-toplumsal örgütlenme içerisinde mümkün olabilir. Erdemli bir toplum, erdemli bir siyasal yönetim, adil bir düzen, mutlu bir hayat için zorunludur. Toplumsal-siyasal örgütlenme sadece bir bireysel hayatın korunması ve devam ettirilmesi için değil, aynı zamanda onun kalitesinin iyileştirilmesi, niteliğinin yükseltilmesi için de zorunludur.

Zamanımızda devletin işlevi ve görevleri konusunda gerek dünyada gerekse ülkemizde ateşli tartışmalar yapılmaktadır. Devleti meşru ve gerekli bir kurum olarak görenlerin bazıları, onun görevinin dış ve iç güvenliği ve yargı işlevini yerine getirmekle sınırlı tutmak istemektedirler. Bunlara göre devlet ordu, polis ve mahkemelerdir. Buna karşılık başka bazıları devletin, yurttaşların eğitimi, sağlığı ile de ilgilenmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bazıları bunlara, devletin toplumda zayıf durumda bulunanları koruması, yoksullara gelir aktarımı yapması görevlerini de eklemektedirler. Böylece “hukuk devleti”nin yanında “sosyal devlet” kavramı da ortaya çıkmaktadır. Başka bazıları daha da ileri giderek devletin ekonomik hayata müdahale etmesi, hatta ekonomik hayatı kendisinin yönetmesi gerektiğini söylemektedir (devletçi akımlar ve komünizm). Böylece bütün yan ve alt

problemleriyle birlikte devletin görevleri problemi de siyaset felsefesinin en önemli problemlerinden biridir.

Hangi bakış açısı benimsenirse benimsensin, siyaset ahlakla, siyaset felsefesi de ahlak felsefesi ile sıkı ilişkiler içerisinde. Bunun da kaynağında, her ikisinin de insanı iyi ve mutluluk sorunu ve iyi yaşama sorunu ile ilgili konuları ele almaları ve ele aldıkları bu konulara -bireysel davranışlar, siyasal kurumlar- salt açıklayıcı ve betimleyici bir tarzda yaklaşma vardır.

Siyaset dilinin içerdiği siyasi söylem tamamen iletişim amaçlı olup kültür odaklı soyut kavramlarla bezenmiştir. Siyaset söylemleri çok yönlüdür. Siyaset dili, ağırlıklı olarak siyasi bir söylemden oluşan, günlük olaylar, kavramlar, bilgi ve yorum içeren soyut ve karmaşık yapılardan oluşmuş bir dildir. Siyasi söylem ya da siyaset içeren söylem, sosyal anlamların üretildiği ve sorgulandığı anlambilimsel bir alan içinde ele alınır. Siyasi söylemde tümce yapısı ve sözel edim arasındaki ilişkide ortaya çıkan sosyal içerik, siyasetin "güç" kavramıyla olan bağlantısını gösterir. "Güç" kavramının çeşitli dışavurumlarının yer aldığı siyasi söylem de, bu açıdan bakıldığında soyut ve belirsiz anlamların açığa çıkmasına neden olur. Dil yoluyla siyaset yapmak, siyasetin geçerli tek aracıdır. Siyasi söylemin özünde sosyal kurumların çeşitli yönlerinin irdelenmesi, tanımlanması, sınırlandırılması, o kurum ile ilgili yetki, yetkinlik, bilim, aile, yapı, cinsiyet gibi kavramların değerlendirilmesi yatar. Bu açıdan siyasi söylem dil açısından yansız olmayıp sözdizimsel (sentaktik) biçimlerle şekillendirilir.³

Siyasi söylemi oluşturan siyaset ve dil arasındaki bağ çeşitli düzeylerde oluşur. Bunlar:

- a) sözcük düzeyi
- b) dilbilgisel - sözdizimsel düzeydir.⁴

Siyaset dilinde kavramlar icat edilir. İcat edilen kavramlar genelde gerçek ile ilgili değil, gelecek ve umuda yönelik kavramlardır. Siyaset dilinin özü soyut

³ Daha geniş bilgi için bkz., Aksoy, N. Berrin, "Siyaset Dili ve Çevirisi", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C.19., Sayı 1., Ankara 2002, s. 1-10.

⁴ Daha geniş bilgi için bkz., Aksoy, N. Berrin, "Siyaset Dili ve Çevirisi", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C.19., Sayı 1., Ankara 2002, s. 1-10.

kavramsal terimlerde yatar. Bu terimler en güçlü biçimde sloganlarda, sözcüklerde, tezahüratlarda, şarkılarda, adlandırılmalarda, deyişlerde karşımıza çıkar.⁵

Siyaset dilinde kullanılan kavramlarda dört özellik bulunur. Bunlar sırasıyla:

- a) Kültür odaklıdır.
- b) Değer yüklüdür.
- c) Tarihsel kapsamda ele alınabilirler.
- d) İşlevseldirler.
- e) Tüm somutlaştırma çabalarına karşın, soyutlurlar.

Siyaset dilinde halka daha yakın ve sıcak olabilmek ve resmi, uzun tanımlardan ve terimlerden kaçmak için kullanılan eksiltilili anlatımlar mevcuttur. Halka daha sıcak ve yakın olabilmek için de siyasetçi yer yer popüler delillere yer verebilmektedir.⁶ Popüler olana başvurmada, bir neticeyi kabul ettirmek için, kalabalığın hislerini harekete geçirerek popüler yani revaçta olan kabulü (onayı) kazanma teşebbüsü vardır.

Siyasetin genelinde örtmeceye karşı bir eğilim vardır. Somut isimler soyut isimlerle, yüklemeler "boş" yüklemeler veya isim fiillerle kullanılır. Hatta bazı durumlarda o sözcük özgün dildeki haliyle söyleneceği yerde diğer bir dildeki karşılığıyla verilir. Buna örnek olarak "saldırı" sözcüğü yerine "sınır ihlali" ifadesinin kullanılmasını verebiliriz. Öte yandan "yoksul" yerine "dar gelirli", "işsizlik" yerine "durgunluk" gibi kullanımlar gene siyaset dilinde sıklıkla göze çarpar.⁷

Siyaset dilimize giren yeni ya da ödünç alınmış sözcüklerin neredeyse tamamı İngilizce ya da Fransızcadan dilimize girmiştir Bunların bir kısmı birçok batı dilinde ortak kullanılan demokrasi, hegemonya, totaliter, kabine, konsey v.b. gibi sözcüklerin yanı sıra, bir kısmı da Türkçe karşılıkları bulunmayan kavramlar içeren

⁵ Fazla bilgi için bkz. Aristoteles, **Retorik**, çev. Mehmet H. Doğan, Yapı Kredi Yay., İstanbul 1995, s.193

⁶ Popüler delil için bkz. Emiroğlu, İbrahim, **Mantık Yanlışları**, İstanbul 2003, s. 192-194.

⁷ Bu durum için bkz. Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 198-199 (Duygusal kelimeleri kötüye kullanma)

sözcüklerdir. Örnek olarak tüyo vermek, mega proje, enflasyon v.b. sözcükler ve kullanımları örnek verebiliriz.⁸

Politik konuşmalarda bir önerinin uygulanamaz olduğu, ya da uygulanabilir olsa bile haksız olduğu veya işe yaramayacağı, ya da onu ortaya atan kişinin düşündüğü kadar önemli olmadığı (karşı tarafça veya muhaliflerce) ileri sürülebilir.⁹

Sağlam bir mantık bilgisinin günlük pratik sorunların çözümünde; davranışlarımızı motive eden bir takım kabullerin doğruluğunun araştırılmasında; grup ve cemaatlerin temel kabullerinin anlaşılması, tartışılması ve değerlendirilmesinde; farklı inanç ve düşüncedeki kişilerin delillerinin tartışılması, onların ikna edilmesi yahut çürütülmesinde; neden neyin çıkacağını ne neyin neye delalet edeceğini düşünerek, seri ve isabetli kararların verilmesinde etkin bir araç olduğu inkâr edilemez.¹⁰ Özetle mantık her alanda kendini belli oranda hissettirmektedir. İşte bu alanlardan birisi de siyasettir.

Bazı siyaset bilimcilerine göre, siyaset toplumsallaştırılmak isteniyorsa -ki halk adına siyaset yapma iddiasında olanlar için bu bir zorunluluktur- dilin halklaştırılması gerekir. Yeni örgütsel yapılanmalarla yeni yaşam tarzlarına, toplumsal modellere doğru yol almak yeni ve temsil kuvvetli bir dille mümkündür ve bu da ezberleri yıkmayı gerektirir. Siyaset dilinin halklaştırılmasından kastımız, konfederalizm, demokratik sosyalizm, kültürel özerklik, demokrasi ve halkın gereksinim duyduğu daha başka şeylerin argümanlarını halka taşımak, halkı siyasetin öznesi haline getirecek bir üslup yakalayarak temsiliyetin güçlendirilmesidir. Halk oluşacak dilde ifadesini, çıkarını görmelidir. Yani demokratik bir halk topluluğunu yaratmak gerekiyor. Demokrasi, yanlış savları fark edebilecek ve kendileri için fikir ileri sürebilecek, iyi eğitilmiş vatandaşlara gereksinim duyar; onun otorite konumundaki şahısların söylediklerini yutan kitlelere ihtiyacı yoktur. Böyle bir toplum yaratıldığında başarı kendiliğinden gelir. Kaybedişin kazanımı da içindedir. Kullanılan siyaset dilindeki sığlık, açılımsızlık, dar bir alanda sınırlanmışlık gibi yanları kaybedişin önemli nedenlerinden biridir.

⁸ Daha geniş bilgi için bkz., Aksoy, N. Berrin, “Siyaset Dili ve Çevirisi”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C.19., Sayı 1., Ankara 2002, s. 1-10.

⁹ Aristoteles, **Retorik**, çev. Mehmet H. Doğan, Yapı Kredi Yay., İstanbul 1995, s. 206.

¹⁰ Emiroğlu, **Mantiğa Giriş**, s. 35

Dolayısıyla dilde yenileşecek bir açılım dünün kazanımcılığı üzerinde diğer alanlara da yansıtacak ve başarının yolunu açacaktır.¹¹

Siyasi argümanlar da zamana ve mekana bağlı olarak toplumsal ihtiyaçlara göre türetilir. Fakat hayatın akışkanlığı, değişen toplumsal ihtiyaçlar dilde de bir değişim yaratmalıdır. Değişen zaman-mekana yanıt olmayan bir siyaset dili hayattan kopmuş olacağı için başarı şansı yoktur ve olamaz. Çünkü olanla bir çelişki arz eder. Özgürlük hareketi önemli bir zihinsel dönüşüm aktivitesi içindeyken legal siyasetin bunu yeni bir dile çevirmesi oldukça zayıftır. Legal siyasette gerek teorik, gerek pratik deneyim bakımından önemli bir birikim olmasına rağmen dilde sıklığın aşılmamış olması önemli bir eksikliklerdir.

Dilin bugün hayatın bilim, felsefe, sanat, siyaset, ekonomi gibi her alanında nasıl yönlendirici ve şekillendirici bir etkisi olduğu, dilbilimciler tarafından açık bir dille ifade edilmektedir. İletişimin günümüzde daha hızlı ve çok yönlü olması dili çok daha etkin bir konuma getirmiştir. Yapay zekâdan sonra yapay zihniyetten söz edilebilecek bir duruma gelinmiştir. Dil, geleceğin dünyasında da belirleyici ve şekillendirici işlevini sürdürecektir gibi görüyor.¹²

Felsefenin bir dili olduğu gibi, siyasetin de özgül bir dili vardır. Felsefe, fikrini kavram marifetiyle dile getirir. Kavramın, fikri doğrudan dile getirmede başarısız kaldığı yerde metafora başvurur. Metafor, sanatta ve psikolojide, bir bakıma beden dili yerine geçer. Siyasetin de bir dili olduğunu söylüyoruz. Ancak siyasetin dili eylem aracılığı ile konuşur. Açıklığın ve saydamlığın hüküm sürdüğü siyasal ortamda siyasetin dilini anlamakta zorluk yoktur. Ancak siyaset alanı açıklığa ve saydamlığa kapalı ise onun dilini anlamak da zorlaşır. Böylesi siyasal ortamlarda siyasetin dilini anlayabilmek için gerekli olan dekodeerleri (şifre çözücü) elde etmek başlıbaşına bir zorluk gösterir. Şifreleri çözebilmek için alanı ince ayrıntıları ile tanımış olmak gerekir. Ancak, alanı tanımak tek başına yetmeyip, onda da derinlik kazanmak gerekir.

¹¹ Osman Kapan, “Yeni bir dil inşası gereklidir”,

<http://www.ozgur Gundem.net/haber.asp?HaberId=43883-31k>,

¹² Ali Çavuşoğlu, “Dil-Zihniyet İlişkisi Bağlamında Dil-Öğrenme ve Dil-Sınıf İlişkisi”, http://www.firat.edu.tr/ilahiyat/DergiYazilari/10-1_2005/03AliCavusoglu.pdf.

Malcolm X'in benzetmesine başvurarak konuşmayı deneyelim. O, kuklayı değil, fakat kuklacıyı hedef almamızı öneriyordu. İp kuklacının elinde oldukça, kuklayı vurduğu her seferinde sahneye başka bir kukla çıkartmak işten değildir.

12 Eylül arifesindeki yoğunlaşmış terör olayı akla getirilecek olunursa ister istemez akla şu soru gelmektedir: Nasıl oldu da terörün arkası bir günde bıçakla kesilir gibi kesildi?

Soruları çoğaltacak olursak, nasıl oluyordu da, 2003 yılında, ABD ve AB Türkiye'ye arka çıktığı bir zamanda Türkiye Kuzey Irak'a girme teklifini elinin tersiyle itiyordu da, kimsenin destek olmadığı bir dönemde Kuzey Irak'a çıkmanın yolunu açmaya uğraşıyordu?

Nasıl oluyor da, K.Irak'a davul zurnayla çıkmanın bir anlamı bulunmadığının söylendiği bir dönemde, dahildeki terör olayıyla K.Irak'a çıkma arasında korelasyon oluşturmaya çalışıyordu?

Nasıl oluyor da, cumhurbaşkanının seçilebilmesi hususunda yasal hiçbir engel ortada bulunmazken, üstelik muhalefet partilerinden ikisi de destek çıkmaya hazır görünürken, bir anda sahne değişiyor ve destek çıkması beklenen partiler desteklerini bilâsebeb çekiyor ve uydurma bir gerekçeyle seçim önlenebiliyordu?

İşte bu örneklerle siyasetin diliyle konuşma derler. Yukarıda da söylediğimiz gibi, siyasetin dili eylem aracılığı ile konuşur. Eylemin dekoderini kullanmadıkça, bu dil, muhatabına kapalı kalır. Veya daha doğrususu yalnızca o dekoderi kullananlar için bir anlam ifade eder.¹³

Siyaset dili felsefesinden kastedilen, siyaset dünyasındaki dilsel etkinliklerin felsefi bir analizini yapmaktır. Siyaset dili felsefesi, siyasetteki değerler, imgeler, ritüeller ve siyasetin dilde meydana getirdiği toplumsal etkileşimler üzerine bir düşüncüdür. Bu felsefe, zihniyet tarihimizde, ortak hafızamızda yer eden sloganları da kullanır. Bu sloganlar, kitleleri etkileyen, harekete geçiren, duyguları simgeleştiren kodlardır. Bu, daha ziyade, milliyetçilik ve popülizm başlığında düşünülebilir.

¹³ Rasim Ozdenoren, "dil", <http://www.yenisafak.com.tr/yazarlar/?i=5624&y=RasimOzdenoren> - 32k,

Siyasal idealler ve yaptırımların, halka benimsetilmesinde kullanılan bir dil aracı olduğu söylenebilir. Bu, doğuşu açısından ve eski/yeni düzenle açısından sistemlerin benimsetilmesine yönelik olabilir. Slogan dilinin popülist, otoriter ve totaliter temel taşıdığı açıktır. Bu dilin arkasında yatan felsefede, dayatma ve zorunluluk, düşman icadı¹⁴ ve vesayet, kışkırtma ve fanatizm görülmektedir. Bu, hınç üreten bir dildir. Temel motifleri dini ve milli düzeyde olup, argoya yakın bir halk dilidir. Yine böyle bir dil, ideolojik bir kimliğin, coşkunluğun öne çıkartılışıdır. Slogan dili, bir tanım, bir tasvir, bir teşvik içeren yapıyla sunulur. Bu dil, günlük yaşamdan çıkar, ancak geniş zamanlara da yayılabilir. Bir dil söylene söylene, dinlene dinlene kitleleri bir doğrultuya sevk eder ve toplumsal bilinç haritasında izler bırakır.¹⁵

Siyasetçilerle radyo ve televizyonlarda yapılan röportajlarda sıkça görülen yanlışlardan en önemlisi konudışılık yanlışdır diyebiliriz. Bu halkın önünde yanıtlamak istemedikleri sorulara doğrudan yanıt vermekten kaçınmalarını sağlayan bir retorik tekniğidir. Dolaysız sorulara dolaysız yanıt vermek yerine siyasetçiler başka bir konuda kısa (bazen de oldukça uzun) bir konuşma yaparlar. Burada kullandıkları hile bu konuşmanın kendi içinde bir bütünlük oluşturmaları ve soruya doyurucu ve inandırıcı bir yanıt veriyormuş izlenimini yaratmasıdır. Bu konu saptırma taktiği, siyasetçinin sakıncalı gördüğü bir soruyu yanıtlamasını engellerken, aynı zamanda, parti propagandası yapmasına da olanak sağlar. Bu da bir tür gerçeğin tamamını söylememektir.¹⁶

Hitabet de şiir, tiyatro, roman ve hikâye gibi edebiyat türlerinden bir tanesidir. Diğerlerinden farkı hitabetin edebiyat yapmak amacı ile değil de siyaset amacı ile yapılmış olmasıdır. Hitabet edebiyattan çok farklı bir alan olan siyasetin ürünüdür. Bu da sözün insanları ikna etmek için sahip olduğu emsalsiz gücü göstermektedir. Edebiyatçı roman yazar, ressam resim yapar, müzisyen müzik besteler. Bunları o sanatı yerine getirmek için yaparlar. Kendileri de her şeyden önce yazar, ressam veya müzisyendirler. Hitabete gelince durum değişir. Hatipler siyasetçidir. Amaçları edebiyat veya sanat yapmak değildir. Ancak yaptıkları

¹⁴ Bkz. Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 196 (Tehlike yanlış)

¹⁵ “Siyaset dili felsefesi”, <http://www.felsefeekibi.com/forum/posts.asp?TID=40621&PN=1>.

¹⁶ Nigel, Warburton, **A’dan Z’ye Düşünmek**, çev. Sevdâ Çalışkan, Dost Yay., Ankara 2006, s. 118.

konuşmalarda bazen o kadar başarılı olmuşlardır ki konuşmaları bir edebiyat eseri haline gelmiştir.¹⁷

Hitabette, en önemli nokta söze çok iyi başlamaktır. İlk sözler ve ilk izlenimler son derece önemlidir. Bir hatibin sözlerinin başında kurduğu ilk beş cümle ile seçmenler ekseriyetle ya kazanılır, ya kaybedilir. Zira söze başladığında dinleyici olan seçmenlerin beyni rahattır ve onun üzerine etki yapmak nispeten daha kolaydır.

Şu altın kaide çok açıktır. Süratle konuya gir ve süslü güzel söylemek merakına kapılma. Sade ve anlaşılabilir kelimelerle konuya gir. Seçmenler çok sabırlı olamazlar, en başta dikkatlerini çekmezseniz bunu daha sonra gerçekleştirmeniz çok zor olabilir. Bu sebeple başlangıç kısa olmalı ve birkaç cümleden teşekkül etmelidir.

Siyasi hitabette seçmenlerde anlatılanlarla merak uyandırılmalıdır. Bir siyasinin “Türkiye’nin AB’ye üye olma sürecinin ne kadar yıl süreceğini biliyor musunuz?” diye başlayan cümlesi yahut “Kerkük’te ne kadar Türk yaşıyor ve Kerkük ne kadar süredir bir Türk yurdu” şeklinde başlayan cümlesi tüm seçmenleri konuya odaklandırır. Seçmenleri ilgilendiren bir olay anlatılmalıdır. Konunun seçmenleri hayati bir surette ilgilendirdiği izah edilmesi daha iyi olacaktır.

Yukarıda izah edildiği gibi, bir konuşma metninin iyi aktarımı için çok iyi bilgi sahibi olmak, çalışmak, pratik yapmak fayda getirecektir. Bir nutkun uzunluğu ile saatin hiçbir alakası yoktur. Uzun bir konuşma seçmenlere uzun gibi gelendir. Fakat kısası herkesin bir şey beklediği veya fazlasını beklediği sırada ansızın biten bir konuşmadır. Bir hatip dinleyici seçmenlerin gözlerine bakmalı ve gözlerinin nereye dikildiğine dikkat etmeli, akıllarının nerede dolaştığını keşfetmelidir.¹⁸

Siyasetin dili çekilen acılara ve beslenen umutlara göre şekillenir. Ama aynı zamanda siyaset ayrı bir mantığa dayanır. O mantık eğer acıların tutsağı olursa... Ya da aşırı iyimserliğe kapılıp umut yolculuğuna yelken açarsa... Her iki halde de tehlike var demektir. Çünkü gerçeklerden kopuk siyaset olmaz. Çıkmaz sokaktır bu. Ama

¹⁷ Aydın Menderes, **H.O. Tercüman**, 06 Şubat 2006 Pazartesi.

¹⁸ İrfan Hattatoğlu, “Siyasette Hitabet Sanatı”, http://donusumkonagi.net/kose_yazisi.

bunun gibi, sürekli olarak geçmişin acılarına saplanıp kalırsak da, mazinin esiri olursak da, güzel bir geleceği kuramayız.¹⁹

Bu konuyu her alanda olduğu gibi siyasette de dili iyi ve doğru kullanmanın önemini vurgulayan bir anekdotu aktararak bitirmek istiyoruz. Çin filozofu Konfüçyüs'e "Bir ülkenin yöneticisi olsanız ilk yapacağınız iş ne olurdu?" diye sorulduğunda, "Hiç şüphesiz dili gözden geçirmekle başladım" der. Ve şöyle devam eder: Dil düzensiz olursa sözler düşüncüyü iyi anlatamaz. Düşünce iyi anlatılamazsa yapılması gereken şeyler doğru yapılamaz. Görevler gereği gibi yapılamazsa adetler ve kültür bozulur. Adetler ve kültür bozulursa adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk, ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez. İşte bunun için, hiçbir şey dil kadar önemli değildir."²⁰

2. Mantık ve Mantık Yanlışlarına Genel Bir Bakış

Bilindiği gibi, Aristoteles'in mantık üzerine yazdığı eserlerin toplamına, onun Bizans dönemindeki izleyicileri, Grekçede alet anlamına gelen "*Organon*" adını vermişti. Bir bilim olarak mantık, Aristoteles tarafından kurulmuştur. Aristoteles'in mantık anlayışı, gerek İslam dünyasında gerek Batı da yüzyıllar boyunca hâkimiyetini devam ettirmiştir. Yeniçağ'da F.Bacon, Aristoteles mantığına karşı yazdığı kitabı için, "*Novum (yeni) Organon*" başlığını uygun görmüştü.²¹

Yine bilindiği gibi, mantık sözcüğü Arapça olup "*konusma*" anlamına gelen '*nutk*'tan türemiştir. 'Nutuk' sözcüğü de eski Yunanca'da hem "*konusma*" hem de "akıl" anlamına gelen 'logos'un karşılığıdır. Buna göre 'mantık' (Yunanca 'logike') "*konusma veya düşünme bilgisi*" anlamında kullanılmış olsa gerek. Nitekim öteden beri mantık "*doğru düşünme sanatı*" veya "*doğru düşünme kurallarının bilgisi*" diye tanımlana gelmiştir.²² Mantık, akıl- yürütme, usa-vurma ya da yargılama diye belirleyebileceğimiz bir tür düşünme²³ demektir. Mantıklı düşünmeye, doğru

¹⁹ Hasan cemal, "Acının, umudun, siyasetin dili!",
<http://www.milliyet.com.tr/2006/12/28/yazar/cemal.html> - 40k.

²⁰ Işıl Saygın "Siyasetin Dili Olarak Türkçe",
http://www.turkiyegunlugu.com/yazar_yazi.php?yaziid=70 - 35k,

²¹ Çubukçu, Aydın, **Mantık ve Diyalektik**, Evrensel Basım Yay., İstanbul 1998, s. 15.

²² Batuhan, Hüseyin ve Grünberg, Teo, **Modern Mantık**, Ankara 1984, s. 1.

²³ Yıldırım, Cemal, **Mantık**, Bilgi Yay., Ankara 1999, s. 15.

düşünme veya tutarlı düşünme de denilir. Mantıklı düşünmede, fikirlerden yapılan hükümlerden çıkarılan sonuçların tutarlı olması gerekir. Tutarlı düşünme ise akıl yürütmenin akıl ilkeleri denen ilkelere uygun olması ile mümkün olur.²⁴

Mantık, “doğruyu yanlıştan ayırt etmenin ölçüsü; zihni, yanlıştan korumanın tekniği; doğru, sağlam ve kesin (burhanî) delilleri göstermenin kıstası; ilimlerin yol ve metot gösteren rehberi olduğundan dolayı önemi ve değeri tartışılmayacak kadar açık olan bir âlet ilmidir”.²⁵ Mantık doğru düşünmeyi öğreten ve hakikati bulma kurallarını ortaya koyan bilimdir.²⁶

Dil ile mantık arasında yakın bir benzerlik ve sıkı bir ilişki vardır. Dilbilgisi hatasız konuşmanın, mantık da doğru düşünmenin kurallarını vermektedir. Dilin lafızlarla olan ilişkisi ne ise mantığın kavramlarla ilişkisi de öyledir.²⁷

Mantık, koymuş olduğu kurallara uyulduğunda zihnimizi, düşüncede yanlışla düşmekten korumayı gaye edinir; kişiye, fikrin sahih ve fasidini ayırmayı yani geçerli düşünce ile yanlış, bozuk ve geçersiz düşüncüyü birbirinden ayırt etme gücünü kazandırmayı hedefler.²⁸ Dolayısıyla mantığın en temel gayesinin düşünme sırasında zihnin yanlış yapmasını önlemek olduğu anlaşılmıştır.

Mantık, bizim gerçekten nasıl düşündüğümüzü değil de, düşünmemizin doğru ve geçerli olması için, nasıl düşünmemiz gerektiğini gösteren kanun ve kurallarını araştırır. O öncelikle düşüncenin kendi bütünlüğü içerisinde tutarlı oluşunu gözetir; fikrin kendisiyle uygunluğuna dikkat kesilir. Yani düşünmede çelişkilerin bulunmamasını, bir yandan doğru denene diğer yandan yanlış dememeyi öğretir.

Mantık kanunları, kendileriyle ilgili olarak duyularımızın hata yapıp yapmadığından veya miktarlarını idrak etmekte kusur edip etmediğinden emin olmadığımız cisimleri kontrol etmek için âlet ödevi görevi gören terazi ve ölçülere benzer. Mantık kanunları, yine kendileriyle ilgili olarak duyuların yanılıp yanılmadığından veya düz olup olmadıklarını anlamakta kusur etmediğinden emin olmadığımız çizgileri kontrol etmek için kullanılan doğru çizgi çizme aletine veya

²⁴ Öner, Necati, **Klasik Mantık**, Ayyıldız Matbaası A.Ş., Ankara 1970, s. 2-3.

²⁵ Emiroğlu, İbrahim, **Klasik Mantığa Giriş**, Elis Yayınları, Ankara 2004, s. 9.

²⁶ Cevdet Paşa, Ahmet, **Mi'yâr-ı Sedât**, Sadeleştiren H. Tahsin Feyizli, Fecr Yay., Ankara 1998, s. 9.

²⁷ Emiroğlu, İbrahim, **Klasik Mantığa Giriş**, Elis Yayınları, Ankara 2004, s. 26.

²⁸ Emiroğlu, İbrahim, **Klasik Mantığa Giriş**, s 31.

duyuların yanılıp yanılmadıkları ve yuvarlıklarını idrakte kusur edip etmediğinden emin olmadığımız daireleri kontrol etmekte kullanılan pergele benzerler. İşte mantığın bütün gayesi budur. Bu gayesinin büyüklüğünden de faydası ve önemi ortaya çıkar. Gerek bizim kendimizde, gerekse bizim başkasında veya başkasının bizde doğru olmasını, düzeltilmesini istediği her şeyle ilgili olarak bu fayda mevcuttur.²⁹

Yanlış, kişinin zihnini ve düşüncesini etkileyen bir takım sübjektif ve harici nedenlerden kaynaklanır. Mantıkta yanlışlara eğilmekle veya neyin yapılmayacağı gösterilmekle; yapılması gerekli olanın terk edilmesi durumunda ne gibi zararların, haksızlıkların, garipliklerin ve tutarsızlıkların ortaya çıktığını göstermek hedeflenir. Yani ne yapmamayı bilmek, kişiyi sağlam prensiplerin varlığından da haberdar eder. Yanlışlar görülürken, doğrunun önemi hatırlanır. Bir mantık yanlışının ortaya çıkışını bilmek, o husustaki doğru ve uygun delili tetkik etmede güç kazandıracak, açıklık sağlayacaktır.

Bu yanlışlar, sadece onu işleyeni yanıltmakla kalmaz, diğer insanları da yanlış sevk etmede kandırma vasıtası olarak kullanılır. Bu nedenlerle de yanlışları iyi tanımak gerekir.³⁰ Bu tanıma, sadece bilim adamları tarafından değil, toplumun çeşitli kesimleri, en önemlisi de toplumu idare eden siyasetçiler tarafından da başarılmalıdır. Hepsı burhani seviyede olmasa bile en azından cedeli ve hatabi delil tiplerinin siyasiler tarafından iyi kullanılması gerekmektedir. Örneğin her siyasetçi Aristo'nun Retorik'ini okuduğunda, kanıtlarla inandırma tarzları retorik sanatının özü olduğunu³¹, retorik çeşitlerinden olan politik söylevin, bölümlerinin (cesaretlendirme ve umut kırma) zamanın (gelecek) ve sonuçlarının (uygunluk ve uygunsuzluk) ne olduğunu ve politik söylev konularının beş ana başlık (yollar ve araçlar, savaş ve barış, ulusal savunma, dışalım ve dışsatım, yasama) altında toplandığını görecektir. Bununla birlikte politikacı hatibin, kendisini dinleyenleri bir eyleme sokmaya ya da ondan kaçınmaya kışkırtırken, onların mutluluğunu gözettiğini göstermesi gerektiğini anlayacaktır. Politik konuşmacı, inandırma

²⁹ Farabi, **İhsâu'l-'Ulûm (İlimlerin sayımı)**, Çev. Ahmet Arslan, Vadi Yay., Ankara 1999, s. 54.

³⁰ Emiroğlu, İbrahim, **Mantık Yanlışları**, Elis Yay., Ankara 2004, s. 14.

³¹ Aristoteles, **Retorik**, çev. Mehmet H. Doğan, Yapı Kredi Yay., İstanbul 1995, s. 19.

güçlerinin en çok, dört tür yönetime (demokrasi, oligarşi, aristokrasi, monarşi) ilişkin bilgi sahibi olmakla arttığını görecektir.³²

Yine her siyasetçi Mantık yanlışlarını hazmettiğinde, mantık yanlışlarını genel olarak değerlendirip hangi özelliklerde olduğunu görecektir ve bu yanlışlara karşı uyanık olma gereği duyacaktır. Bu özellikleri şöyle sıralanır:

1. Onlar dile getirdikleri konuya uygun deliller olmayıp asıl konuyu yansıtmazlar; çoğu konudışıdır.

2. Bunlarda asıl konuyla irtibat ya kurulamamakta ya da zayıf kurulmaktadır.

3. Onların hiçbirisi, hem biçim hem de içerikleriyle birlikte değerlendirildiklerinde, sağlam nitelikte bir delil değildir.

4. Aldatma, kandırma, yanıltma vb. kötü maksatlarla kullanılmaya elverişlidirler. Zaten çoğu kez bu gayeyle kurulurlar.

5. Mantığın kötüye kullanılması demek olan bu yanlışların doğurduğu sonuçlar, tarihte bazı çevreleri, mantığı kötü görmeye sevk etmiştir.

6. Pratik açıdan bakacak olursak, kendilerindeki bozukluklar sebebiyle bu yanlışlarla zaman kötüye kullanılır ve boşa tüketilir.

7. Gerçeğin saptırılmasına ve hakikatin ortaya çıkmamasına vasıta olurlar.

8. Muhatabı kandırmayı veya küçük düşürmeyi amaçladığında kişilerin psikolojisini olumsuz yönde etkiler. Sinir bozukluğuna sebep olur, sataşmaya hatta hakarete yol açabilirler.³³

Bu özelliklerde olan mantık yanlışlarını hazmeden bir siyasetçi, hitabetin kullanım gücünü kazanacak ve böylece mantık-siyaset ilişkisini sağlama çatacaktır.

³² Aristoteles, **Retorik**, çev. Mehmet H. Doğan, s. 20-21.

³³ Emiroğlu, İbrahim, **Mantık Yanlışları**, Elis Yay., Ankara 2004, s. 230-231.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİÇİM (FORMAL) VE İÇERİK (İNFORMAL) YANLIŞLARI

1.BİÇİM YANLIŞLARI

1.1. Mantıkta Biçim (Suret) ve İçerik (Madde)

Aristoteles'in mantıkla ilgili sekiz kitabından ilk üçü kıyasın biçimi, geri kalan beşi ise kıyasın içeriği ile ilgilidir. Kıyas bazen, ulaşılan sonucun kendisi göz önüne alınmaksızın, bu sonuca nasıl götürdüğü bakımından, bazen de doğrudan götürdüğü sonuç bakımından incelenir. Birinci bakımdan kıyasın incelenmesine mantıkta onun biçimi bakımından yani mutlak olarak bir sonuca nasıl götürdüğü bakımından kıyasın incelenmesine mantıkta onun içeriği, yani götürdüğü sonucun yakînî veya zannî herhangi bir bilgiyi vermesi bakımından incelenmesi denir. Mantıkta bir delilin sağlamlığı biçim ve içeriğinin sağlamlığıyla; bozukluğu ise biçiminin veya içeriğinin yahut da hem biçimi hem içeriğinin bozukluğuyla olur.³⁴

Kıyasta biçim yanlışlarının nasıl yapıldığı sorusuna “ kıyas kurallarının ihlal edilmesi ile yapılmaktadır” cevabı verilebilir. Bu yanlışları burada kısaca belirtmekle konu daha iyi anlaşılacaktır.³⁵

1. Her kıyasta büyük, orta ve küçük diye üç terim bulunmaktadır. Bu kuralın ihlal edilmesi “dört terim yanlışı”nı doğur.

2. Orta terim sonuçta bulunmamalıdır. Bunun kırılması “orta terimin sonuçta tekrarlanması yanlışı”nın ortaya çıkarır.

3. Orta terim her iki öncülde de tikel olarak alınmaz. Bunun ihlali “dağıtılmamış orta terim yanlışı”nı doğurur.

4. Büyük ve küçük terimlerin öncüllerdeki kapsamı ne kadar ise, sonuçta ondan fazla olamaz. Bu kurala uymamak da “caiz olmayan süreç yanlışı”nı ortaya çıkarır.

³⁴ Emiroğlu, **Klasik Mantığa Giriş**, Elis Yayınları, Ankara 2004, s. 262-263.

³⁵ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 37-87.

5. Sonuç daima öncüllerin zayıf olanına bağlıdır. Sonucu, öncüllerin zayıf olanına göre almamak ise “sonucu, öncüllerin zayıf olanına tabi kılmama yanlışı”nı ortaya çıkarır.

6. İki olumsuz öncülden sonuç çıkmaz. Kıyasın öncüllerinin niteliği ile ilgili olan bu kuralın ihlali “olumsuz öncüllerden sonuç çıkarma yanlışı”nı doğurur.

7.İki tikelden sonuç çıkmaz. Kıyasın öncüllerinin niceliği ile ilgili olan bu kuralın kırılması da “olumlu öncüllerden olumsuz sonuç çıkarma yanlışı”nı ortaya çıkarır.

8. Öncüller olumlu ise sonuç olumsuz olmaz. Yine kıyasın öncüllerinin niteliği ile ilgili olan bu kuralın ihlali “olumlu öncüllerden olumsuz sonuç çıkarma yanlışı”nı ortaya çıkarır.

Yukarıdaki kuralların ihlal edilmesinden ortaya çıkan yanlışların çoğunu “dağıtılmamış terim yanlışı” olarak görmek mümkündür. Bunun yanında kıyasın dört şekli vardır ve bu şekillerin netice veren modlarına ve netice verme şartlarına uymamaktan doğan biçim yanlışları vardır. Bir de şartlı kıyaslarda yapılan yanlışlar vardır ki bunlar da: Mukaddemi Onaylamama, Taliyi Onaylamama, Şartlı Olan Döndürme ve Bir Alternatif İddia Etme yanlışlarıdır.³⁶ Bu yanlışla ilgili bir örnek vermekle yetineceğiz.

ÖRNEK

1- TANSU ÇİLLER (İstanbul) – TOFAŞ’ın satışına ilişkin ortaya koyduğum iradeye gelince; bu, hakkımdı; çünkü **mesuliyetim vardı. Mesuliyet olan yerde hak olur, hak olan yerde mesuliyet vardır.**³⁷

Bu örnekte yanlış döndürme³⁸ var. Doğrusu *mesuliyet olan yerde hak olur;) bazı hakkın olduğu yerde de mesuliyet* olur.

³⁶ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 71-83

³⁷ 50. Birleşim, 9.5.1996 Perşembe

³⁸ Bkz. Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s.132 (Düz döndürme)

2.İÇERİK YANLIŞLARI

Mantıkta bir delilin içeriğinin bozukluğu yanlış öncül kullanmakla veya doğruya benzeyen yanlış öncül kullanmakla ortaya çıkar. Yanlış öncülün doğru öncüle benzememesi ise terim (lafız) ve mana yönünden olabilir. Tezimizin bu aşamasından sonra işlenecek yanlışlar bizi daha çok ilgilendirecektir. Meclis tutanaklarının incelenmesi sonucunda ortaya çıkardığımız yanlışlar genelde içerik yanlışları ve III. Bölümde işleyeceğimiz diğer yanlış çeşitleri ile ilgilidir.

Bu kısa açıklamadan sonra içerik yanlışlarının çeşitlerine geçebiliriz. Biz burada önce lafız, sonra da mana yanlışlarını tanıtmaya çalışacağız.³⁹

2.1. Lafız Yanlışları

Dildeki kusurlar, bozukluklar, bilerek veya bilmeyerek bir takım yanlışların yapılmasına yol açarlar. Kelimeleri tam, açık ve tek anlama gelecek şekilde kullanmamak dili kötü kullanmak demektir. Dilin kötü kullanımı, dilin kullanım özelliklerini bilmeme ve onu dikkatlice uygulamamaktan ortaya çıktığı gibi bazen de, sofistlik delillerde olduğu gibi, aldatma ve yanlış düşürme gayesiyle kasıtlı olarak yapılır. Dile ilişkin lâfzî yanlışlar, hukukta, politikada, reklâmcılıkta, günlük konuşmalarda vs. sıkça görülebilir. Bunlar, eşsesli lafız, belirsizlik, terkip, taksim, ifade, noktalama ve vurgu yanlışlarıdır.⁴⁰

2.1.1.İfade Yanlışları

Burada bir konuya dikkati çekmek istiyoruz. Dildeki anlatım bozukluklarından bir kısmının mantık yanlışları içinde bire bir karşılığı bulunmayabilir. Mantıktaki ifade yanlışları, genel bir şekilde karşılığı olmayan anlatım bozukluklarını içine alır. Belirsizlik ve anlatım bozuklukları, her dilde olabilen ve sosyal yaşantıda iletişimi aksatan dile ilişkin yanlışlardır.

Dilin bir ihtiyaç olarak belirmesine, insanın yeryüzündeki mevcudiyetinden itibaren diğer insanlarla sosyal ilişkiler içinde olması sebep olmuştur. Bir toplumu,

³⁹ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 87-88.

⁴⁰ Daha geniş bilgi için bkz., Emiroğlu, **Klasik Mantığa Giriş**, s. 266-267.

ulus konumuna getiren bağlardan birisi de dildir. Dil, ulusun özelliklerini kuşaktan kuşağa aktarır.⁴¹

Mantık dille çok ilgilidir. Çok defa şekilsel olarak adlandırılrsa da, konuşma dilini kullandığı için, mantık işlemlerinde muhtevanın etkisinden pek sıyrılmaz.⁴² Doğru düşünmeyi konu olarak alan mantık, doğru düşünmenin ve tutarlı akıl yürütmelerde bulunmasının şartlarını ve kurallarını bildirir. Doğru düşünmek, tabiat ve olaylara uygun düşecek, akli düzgün çalışan insanlar tarafından kabul edilecek geçerli ve tutarlı sonuçlara varmaktır.⁴³

Kelimelerin çok anlamlı olması, kelimelerin yanlış kullanılması, kelime, cümle ve durum bütünlüğünün olmaması ve sosyal kültürel çevre gibi unsurların ahenk içinde olmaması, bizlerin, söylenenleri doğru anlamıyla anlamadaki çabamızın önüne engeller getirmiş olmaktadır. Netice itibariyle dilin, dilde belirsizliğin ve anlatım bozukluklarının; insanın, sosyal ve kültürel yaşantısında önemli bir yere sahip olduğunu görmekteyiz. Bunların ihmal edilmesi ve önemslenmemesinin konuşmada ve anlaşmada anlam karmaşasına ve anlaşmazlığa yol açtığı görülmüştür.

İnsanlar dili kullanarak kendilerini ortaya koyarlar, ifade ederler. Her insanın kendini ortaya koyuşu ve ifade edişi ayrı olduğundan kendilerini anlatma biçimleri de farklı olacaktır. Anlatım biçimleri farklılıklar gösterse de böyle bir durumda asıl hedef iletişimi sağlamaktır. İletim olayının gerçekleşmesinde de her zaman bir verici ve bir alıcı olması gerekir. Gerekli olan diğer unsurlar ise mesaj (ileti), araç, kanal ve ortamdır.⁴⁴

Gramer, mantığın ilkeleri dâhilinde değerlendiren ve bundan dolayı dilin ifade imkânlarının evrensel mantık kurallarına sıkıca bağlı olduğunu kabul eden görüşler yanında; mantığı, dille ilgili kuralların, yani, gramerin bir soyutlaması olarak ele alan görüşler de vardır.⁴⁵ Gramer kuralları, sadece tarihi tesadüfler ya da

⁴¹ Nermin Ercan vd., **Türk Dili Ders Kitabı**, 3. bs., M.E.B Yayınları, İstanbul 2002. s. 12

⁴² Öner Necati, **Klasik Mantık**, s 14.

⁴³ Emiroğlu İbrahim, **Klasik Mantığa Giriş**, Elis yayınları, Ankara 2004, s 21.

⁴⁴ Özsoy, Bekir Sami vd., **Üniversiteler İçin Türk Dili Ders Kitabı**, Üniversite Kitapları Akademi Kitap Evi, İzmir 2000, s. 167.

⁴⁵ Bilen, Osman “Mantık ile Gramer İlişkisi Üzerine İki Görüş”, **İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. XIV, D.E.Ü. Yay., İzmir 2001, s. 91.

geleneklerin sonucu ortaya çıkmış olmayıp gramer kuralları, anlamlı ve çelişkisiz ifadelerin zorunlu şartıdır.⁴⁶ Gramer, düşünce ile yakından ilişkilidir.

Gramerin ve mantığın farklı olduğu görüşü, dillerin zaman içinde, kültürel tarihle bağlantılı olarak ortaya çıkan rastlantılar sonucu geçirdiği tarihi değişim ve evrim üzerinde yoğunlaşan araştırmalara dayanmaktadır. Doğal diller, her bir dile mahsus ampirik ve tesadüfi farklılıklara rağmen, belli başlı apriori kurallara uyuyorsa; dilsel olgunun bu yönünün dikkate alınmaması mantıkçıyı ve dilbilimciyi, araştırdığı bilimin anlaşılır ve rasyonel olma imkanını dahi açıklayamaz durumda bırakır.⁴⁷

Yanlış, eksik ve bozuk olanı belirterek, bunlardan arınmış bir yazılı ve sözlü anlatımın nasıl olabileceğini göstermek, insanlara yardımcı olacaktır. Asıl amaç insanları hataya, yanlışla düşmekten korumaktır. Dildeki bu eksiklikler ve yanlışlıklar Türkçe dil bilgisinde “anlatım bozukluğu” olarak adlandırılırken, mantık ilminde ise “dile ilişkin yanlışlar” olarak adlandırılır. Yapmış olduğumuz bu kısa açıklamadan sonra şimdi asıl konumuza geçebiliriz. Söz konusu olan meclis konuşmalarından seçtiğimiz konuşmaların hangi yanlış çeşidine örnek olduğunu göstermeye çalışacağız.

ÖRNEKLER

1- DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Antalya)- Sayın Başkan, sözlerime başlamadan önce, 20 nci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisine Başkan olarak seçilişiniz dolayısıyla, sizi, fiilen başkanlığı deruhte ettiğiniz Genel Kurulun huzurunda, ilk konuşmayı yapmakta olduğum şu anda kutlamaktan büyük bir zevk ve mutluluk duyuyor, ***başarılar diliyorum***. (CHP, DYP, ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)

Bu cümledeki anlatım bozukluğu boldlu ifadenin önüne **size** kelimesi getirilerek giderilmiş olur.⁴⁸

2- MUSTAFA KEMAL ATEŞ (Kilis) - İşsizlik sorununun çözümü için, Kilisli vatandaşlarımız mütevazı; çok şey istemiyor; 24 Aralık 1995 seçimlerinde, siyasî

⁴⁶ Bilen, Osman ,**A.g.m.**, s. 99.

⁴⁷ Bkz. Bilen, Osman **A.g.m.**, s. 100.

⁴⁸ 6. Birleşim, 30.1.1996 Salı

parti adaylarının, özellikle o zamanın Başbakanı Sayın Tansu Çiller Hanımefendinin ve memleketimizin kıymetli evladı, çok şey beklediğimiz Doğan Güreş Paşamızın ve bütün siyasî parti adaylarının Kilis halkına vaat ettikleri, Kilis'in kalkınmada öncelikli yöreler statüsüne alınmasını **dörtgözle ve sabırsızlıkla beklemektedirler**.⁴⁹

Bu örnekte boldlu ifadeler her ne kadar pekiştirme, teyit için kullanılmış olsa da gramer açısından bakıldığında anlatım bozukluğu vardır. Dolayısıyla **ifade** yanlışı vardır. **Dört gözle ve sabırsızlıkla** ifadeleri farklı bir şey olmayıp aynı anlamda kullanılan ifadeler olduğu için, yan yana kullanılmasıyla gereksiz sözcük kullanımı dolayısıyla anlatım bozukluğu yapılmıştır.

3- TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANİ İSMET ATTİLA (Afyon) - Ayrıca, Kurban Bayramı öncesinde, vatandaşlarımızın, gönül rahatlığı içinde, **hastaliksız, sağlıklı kurban** alabilmeleri için her türlü tedbirin alındığını da ifade ediyorum.⁵⁰

Bu örnekte de bir önceki örnekte görülen durum söz konusudur. **İfade** yanlısını burada da görmekteyiz. Çünkü aynı anlama gelebilecek ifadelerin (**hastaliksız, sağlıklı**) kullanılması söz konusudur. Bu ifadelerin kullanımı, belki teyit için getirilmiş olsa da gereksiz sözcük kullanılmasından ötürü anlatım bozukluğuna neden olmuştur.

4- ADALET BAKANİ MEHMET AĞAR (Elazığ) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Kesebir'in açıklamalarını dikkatle **izledim**.⁵¹

Bu örnekte ise “**izledim**” fiili yerine dinledim fiili olmalıydı. Yapılan açıklama dinlenir. Bu da anlatım bozukluğuna dolayısıyla **ifade** yanlışı yapılmasına yol açmıştır.

5- DYP GRUBU ADINA İRFAN DEMİRALP (Samsun) - Özellikle son yıllarda Türkiye'nin dış politika konuları öylesine yoğunluk kazandı ki, âdeta, *Türkiye, sorunlarla kuşatılmış bir ülke görünümü kazandı*⁵²

Kazanma fiili olumlu durumlarda kullanılır. Bu cümledeki **sorunlar** tabiri, durumu (cümleyi) olumlu değil aksine olumsuz kıldığından anlatım bozukluğuna

⁴⁹ 33. Birleşim, 4.4.1996 Perşembe

⁵⁰ 41. Birleşim, 20.4.1996 Cumartesi

⁵¹ 37. Birleşim, 16.4.1996 Salı

⁵² 41. Birleşim, 20.4.1996 Cumartesi

dolayısıyla **ifade** yanlışına yol açmıştır. Burada yanlış yüklem kullanılması nedeniyle anlam bakımından yanlış bir ifade ortaya çıkmaktadır. Bu cümlede “kazandı” fiili yerine “aldı” fiilinin kullanılması daha doğru olurdu.

6- ANAP GRUBU ADINA BÜLENT AKARCA (İstanbul) – Sayın Başkanım, her şeyden önce **hoşgörünüze teşekkür etmek** isterim.⁵³

Bu örnekte teşekkür hoşgörüye yapılıyor gözükmekte ama aslında buradaki amaç teşekkür, hoşgörüsünden ötürü başkana yapılmak isteniyor. Cümle şu görüntüsüyle **ifade** yanlışına bir örnek olmuş oluyor. Cümleyi “..... hoşgörünüzden dolayı size teşekkür etmek isterim.” şeklinde kullanmamız daha doğru olacaktır.

7 - RP GRUBU ADINA NECATİ ÇELİK (Kocaeli) - Ne yazık ki, yaklaşık elli yıldır hizmet sunan bu dev kuruluş (Sosyal Sigortalar Kurumu), hem idarî olarak hem de malî olarak hizmete elverişli bir biçimde yenilenememiştir ve bugün, Kurum, tam bir **felç halindedir, mefluç haldedir.**⁵⁴

Aynı anlama gelen kelimelerle kurulan bu cümle **ifade** yanlışına örnek olmuştur. Burada boldlu yazılan ifadelerden birisi yeterliydi ama ikisi birlikte anlatım bozukluğuna neden olmaktadır.

8- CHP GRUBU ADINA ALİ DİNÇER (Ankara) –İsrail’in de, **yaşama hakkını, barış hakkını** kollarken, Güney Lübnan’da meydana getirdiği **şiddet olaylarını, terör olaylarını** hep birlikte kınamalıyız; ama, **açık net bir şekilde** İran’ı da kınamak lazım.⁵⁵

Bir önceki örnekteki durum burada da (cümlelerin sonundaki boldlu ifade) aynen görülmekte yani **ifade** yanlışları yapılmaktadır. Ayrıca bu cümlede “yaşama hakkını, barış hakkını” “yaşama ve barış hakkını” diye düzeltilmesi gerekirken aynı şekilde “şiddet olaylarını, terör olaylarını” “şiddet ve terör olaylarını” şeklinde düzeltmeliyiz.

9- BAŞKAN - Buyurun Sayın Kul.

ANAP GRUBU ADINA EMİN KUL (İstanbul) - Teşekkür ederim Sayın Başkan. Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 20 nci Dönem çalışmalarına bir denetim

⁵³ 41. Birleşim,20.4.1996 Cumartesi

⁵⁴ 10. Birleşim,07.2.1996 Çarşamba

⁵⁵ 41. Birleşim,20.4.1996 Cumartesi

yolunu açarak başlamamızı hayırlı bir işaret olarak kabul ediyor; Sayın Başkanı, **yeniden göreve seçilmesi dolayısıyla kutluyor**; 20 nci Dönem çalışmalarında, Yüce Meclise engin başarılar dileyerek, sizleri saygıyla selamlıyorum.⁵⁶

Boldu ifade sanki başkan tekrar seçilmiş gibi algılanabilir, dolayısıyla “yeniden” ifadesini “kutluyor ifadesinin önünde kullansaydı daha doğru olurdu. Bu örnekte dolayısıyla **İfade yanlışlığı vardır.**

10- DOĞRU YOL PARTİSİ GENEL BAŞKANI VE MECLİS GRUBU BAŞKANI TANSU ÇİLLER(İstanbul) - *Hür, korkusuz, cesur kadınlarımız, erkeklerle Aziz Atatürk'ün bize bıraktığı Türkiye Büyük Millet Meclisi, bir ilkeler ve idealler kurumudur.*⁵⁷

Bu cümlede söylenmek istenen fikir veya düşünce belli olmayıp anlamsız bir hal arz etmektedir. Dolayısıyla **ifade** yanlışlığı yapılmıştır. Biz bu cümleyi tarafımızdan anlaşıldığı şekliyle yazacak olursak ortaya “**Aziz Atatürk ile hür ve korkusuz kadınlarımız ve erkeklerimizin bize bıraktığı Türkiye Büyük Millet Meclisi, bir ilkeler ve idealler kurumudur.**” şeklinde bir cümle karşımıza çıkabilir. Bu cümlede “**korkusuz**” kelimesiyle aynı anlama gelebilecek olan “**cesur**” kelimesinin tekrarı gereksizdir.

11- DEVLET BAKANI ABDÜLKADİR AKSU (Diyarbakır) – Ben, burada konuşan değerli arkadaşımın önerilerini de *dikkatle izledim, not aldım*; ilgili arkadaşlarıma intikal ettireceğim.⁵⁸

Bu örnekte dikkatle izledim yerine dikkatle dinledim olmalıydı. Dolayısıyla bu da bir **ifade** yanlışlığıdır. Ayrıca not aldım ifadesinin önüne “**önerileri**” kelimesi gelmelidir.

12- DSP GRUBU ADINA M CEVDET SELVİ (İstanbul) - Eğer, yaşanan bu olay yüzeysel olarak ele alınır, *kaynağına inilmez*, sıradan bir olay gibi geçirtilirse, bugüne kadar yapılan yanlışlar devam edecek, yeni *yanlış ve hataların* yapılmasına neden olacaktır. Bu da, ülkede, daha *üzücü, acı ve daha tehlikeli* boyutlara ulaşan olayların *yaşanmasını ve yaygınlaşmasını sağlayacaktır.*⁵⁹

⁵⁶ 11. Birleşim,08.2.1996 Perşembe

⁵⁷ 44. Birleşim,23.4.1996 Salı

⁵⁸ 49. Birleşim,8.5.1996 Çarşamba

⁵⁹ 51. Birleşim,14.5.1996 Salı

Bu cümlede siyahla belirtilen ilk yerdeki “**kaynağına inilmez**” ifadesinin başına “**olayın**” kelimesi eklenerek olayın kaynağına inilmez olur ki doğrusu da budur. Böylece tamlama eksikliği giderilmiş olur. Ayrıca burada “**sıradan bir olay...**” ifadesinin önüne “**olay**” kelimesi getirilmelidir. İkinci belirtilen yerde aynı anlama gelecek gereksiz, fazla kelimelerin kullanımı vardır. Üçüncü belirtilen yerde ise “**daha**” kelimesi gereksizdir. Son belirtilen yer ise “**yaşanmasına ve yaygınlaşmasına neden olmuştur.**” şeklinde ifade edilmeliydi. Görüldüğü gibi bu cümlede oldukça çok **ifade** yanlışını görmekteyiz.

13- DEVLET BAKANİ İMREN AYKUT (Adana) –**yüce Türk ailesinin** 15 Mayıs Aile Gününü kutluyor, sağlık, mutluluk, hoşgörü ve başarı dileklerimle, sevgi ve saygılar sunuyorum.⁶⁰

Bu cümlede ilk boldlu olan ifadenin yerine “**yüce Türk milletinin**” ifadesinin daha uygun olacağı kanısındayız. Ayrıca “sağlık” kelimesinin önüne “Türk milletine” ifadesi gelmesiyle “Kime ?” sorusunun cevabı verilmiş olur ki bu da dolaylı tümleç eksikliğini ortadan kaldırır. İşte bu düzeltmeler sonucunda cümle, anlatım bozukluğundan kurtarılmış olup **ifade** yanlış engellenmiş olur.

14- CEVAT AYHAN (Sakarya) – Muhterem Başkan, muhterem üyeler; görüşülmekte olan 13 sıra sayılı, İktüzükle ilgili bu **tasarı, hazırlanmış, buraya gelmiş. Hazırlayanları tebrik ederiz, teşekkür ederiz.**⁶¹

Bu cümle “ tasarı, hazırlanmış ve buraya getirilmiş. Tasarıyı hazırlayanları tebrik ederiz ya da hazırlayanlara teşekkür ederiz.” şekliyle ifade edilse daha düzgün bir ifade bütünlüğü içerisinde olup anlatım bozukluğu ve **ifade** yanlışlığına sebebiyet verilmemiş olur.

15- DEVLET BAKANİ AYVAZ GÖKDEMİR (Kayseri) – Başta Özbekistan olmak üzere, bütün kardeş cumhuriyetlerle, her alanda ilişki ve işbirliği, bizim, fevkalade **ağırlık** ve öncelik tanıdığımız bir dış politika olmaya devam edecektir.⁶²

⁶⁰ 52. Birleşim, 15.5.1996 Çarşamba

⁶¹ 53. Birleşim, 16.5.1996 Perşembe

⁶² 54. Birleşim, 21.5.1996 Salı

Bu cümledeki “*ağırılık*” kelimesinden sonra “*verdiğimiz*” kelimesi olmalıydı. Bu kelimenin olmaması anlatım bozukluğuna dolayısıyla **ifade** yanlışına yol açmıştır.

16- İÇİŞLERİ BAKANI ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) – Bu soruşturmanın selameti açısından, bu soruşturmaya yön vermemek veya yanlış bilgilendirmemek açısından fazla üzerine gitmiyorum; ancak, Sayın Sevigen, size, şunu açıklıkla ifade ediyorum, biz, bu konuda, idarî yönden de tahkikat açtık; hangi polislerdir, hangi ekiptir, nasıl olmuştur; buna ait rapor henüz elime gelmedi; o raporu da size takdim edeceğim.⁶³

Bu cümledeki boldlu yerde ikinci bir “*bu*” işaret sıfatına gerek yoktur. Ayrıca **soruşturmaya yön vermemek veya yanlış bilgilendirmemek**” kısmında bu boşluğa acaba “*mahkemeyi*” kelimesi getirilmeliydi ki kimin bilgilendirileceği anlaşılsın. Bir de “*açısından*” kelimesi yerine *için* olmalı. Son olarak “*üzerine gitmiyorum*” ifadesinden önce “*soruşturmanın*” sözcüğü getirilerek kimin üzerine gidilmediği anlaşılsın. Bu haliyle cümle hem anlatım bozukluğuna hem de **ifade** yanlışına örnektir.

17- DYP GRUBU ADINA MEHMET BAHATTİN YÜCEL (İstanbul) – Amacı, bütün şerefli teşebbüslerin temeli sayılan hizmet etme idealini teşvik etmek, geliştirmek ve özellikle, tanışıklığın geliştirilmesinin bir hizmet fırsatı sayılmasını, iş ve meslekte erdemli olmanın bir değer olarak da tanınması ve her üyenin, kendi meslek ve işini, topluma bir hizmet fırsatı sayarak yüceltmesini; her üyenin, *hizmet idealini, kendi kişisel ve işine olduğu kadar toplum hayatına da uygulamasını*; hizmet idealinde birleşmiş olan çeşitli iş ve meslek adamları arasında, dünya çapında dostluk ilişkileri kurmak suretiyle, uluslararası karşılıklı anlayışı, iyi niyeti ve barış sevgisini geliştirmektir.⁶⁴

Örnek olarak alınan bu cümlede siyah ile belirtilen sözcük grubundan sonra “hayatını” kelimesi getirilerek tamlananın eksikliği giderilmiş olur.

18- M. İSTEMİHAN TALAY (İçel) – Biz istiyoruz ki, kimse, kendi ideolojik değerlendirmeleri çerçevesinde kurumları ve kişileri yıpratmasın; kimse, *siyasal güç*

⁶³ 62. Birleşim, 13.6.1996 Perşembe

⁶⁴ 32. Birleşim, 3.4.1996 Çarşamba

gösterisi için ve bazı kurumları baskı altında tutabilmek için, Türkiye Büyük Millet Meclisi araştırma önermelerini bir silah olarak kullanmasın.⁶⁵

Burada ise “siyasal güç gösterisi” ifadesinden sonra “yapmak” fiilinin getirilmesiyle fiilimsi eksikliği giderilmiş, anlatım bozukluğu ve ifade yanlışlığı ortadan kaldırılmış olur.

19- BAŞKAN: Başkanvekili Hasan KORKMAZCAN – Gittikçe sanayileşen ülkemizin taşkömürüne olan ihtiyacı büyüyerek artarken, 1 milyar 250 milyon ton alınabilir taşkömürü rezervi bulunan Zonguldak’ta, TTK’nin bugün içinde bulunduğu durum içler acısıdır, *kapanmaya doğru gidilmektedir*.⁶⁶

Bu cümlede anlamın tamamlanması için cümlelerin sonunda siyahla belirtilen yerde “TTK kapanmaya doğru gitmektedir” ifadesi kullanılmalıydı.

20- METE BÜLGÜN (Çankırı) – Firmam Aytaç, ithalata *kökten* karşıdır; bunun için yatırım yapmıştır; 116 milyon dolarlık hayvancılık yatırımı yapmıştır; ithalata kökten karşıdır; ama, bu ithalat, hükümet politikasıdır; *durması* için de her türlü çabayı *gösteriyorum*; burada da *gösteriyorum*, sosyal hayatta da *gösteriyorum*.⁶⁷

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Bülün.Şimdi, siyasî literatürümüze bir de “kökten karşıcılık” girdi.

Bu cümlede siyahla yazılan ilk altı kelimenin yerine “tamamen” kelimesi daha uygun olurdu düşüncesini taşımaktayız. Siyahla yazılan ikinci kelime için “neyin durması?” sorusu sorulduğunda bu politikanın durması şeklinde diyebilmemiz gerekmektedir. Bunun için “ bu politikanın” ifadesini ikinci koyu renkli kelimedenden önce kullanmamız gerekmektedir. Son olarak da siyahla yazılan “*gösteriyorum*” kelimelerinden biri gereksiz olup çıkarılması daha uygun olacaktır. “her türlü çabayı, burada da, sosyal hatta da gösteriyorum” şeklinde düzeltilmesi uygun olacaktır.

21- CHP GRUBU ADINA ALİ DİNÇER (Ankara) – Sayın Başkan, konuşma süremi tamamlamama müsaade etmedi *arkadaşlarımız. Yarası olanlar, gocunma durumunda oldular*.⁶⁸

⁶⁵ 32. Birleşim, 3.4.1996 Çarşamba

⁶⁶ 33. Birleşim, 4.4.1996 Perşembe

⁶⁷ 41. Birleşim 20.4.1996 Cumartesi

⁶⁸ 41. Birleşim 20.4.1996 Cumartesi

Bu cümlede “arkadaşlarımız” ifadesi “Sayın başkan” ifadesinden sonra kullanılsa daha iyi olurdu. Asıl söylemek istediğimiz ise, bu cümlede gereksiz yardımcı fiil kullanımının olduğudur. Yani cümlenin son bölümü “yarası olanlar, gocundular” olarak değiştirilmeli veya atasözünün klişeleşmiş doğru ifadesi olan “Yarası olan gocunur” kullanılmalıydı.

22- DSP GRUBU ADINA GÖKHAN ÇAPOĞLU (Ankara) – Demokratik Sol Parti, ciddiye ve sorumluluk anlayışı içerisinde uygulayacağı programla, halkımıza ve piyasalara güven verecek; reel faizin, kendiliğinden, piyasa koşulları içerisinde düşmesini sağlayabilecek ve bu sağladığı tasarrufu, eğitim, sağlık, adalet sistemlerinin iyileştirilmesine; yeni iş sahası açacak yatırımlara; gençlere, emeklilere, memura, işçiye, çiftçiye, yani yeniden bozduğunuz gelir dağılımını *düzeltilmeye* ve üretken alanlara yatırmayı tercih edecekti.⁶⁹

Bu cümlede boldlu kelimeden sonra “çalışacak” fiilini getirerek ifade yanlışlığını ortadan kaldırmamız.

23- AHMET DERİN (Kütahya) – *Fakir ve fukaranın*, Hakkârî’de *çöp sepetlerinden*, çöplerden ekmek toplayan bu fakir milletin üç beş *kuruşu* değil, 10 trilyona yakın bir ihalenin iptal edilmesi, araştırılması, sorumlularının tespit *edilmesi* *şu* Parlamentoda *gerçekleştirilsin, araştırılsın* için bu önergeyi getirdik.⁷⁰

Bu cümlenin çok fazla düzeltilmeye ihtiyacı olduğundan onu olması gerektiği şekliyle yazıp bırakacağız. “Hakkârî’de çöplerden ekmek toplayan bu fakir milletin üç beş kuruşunun değil, 10 trilyona yakın bir ihalenin iptal edilmesi, araştırılması ve sorumlularının tespit edilmesinin Parlamentoda gerçekleştirilmesi ve araştırılması için bu önergeyi getirdik.”

24- BAŞKAN: Başkanvekili H. Uluç GÜRKAN – Dilerim, sayın konuşmacılar, Başkanlıkla, süre bakımından yersiz bir sürtüşmeye *yol açmazlar*.⁷¹

Bu cümlede “yol açmazlar” yerine “girmezler” kelimesini getirebiliriz. Cümle, bulunduğu haliyle, *ifade* yanlışına örnek olmaktadır.

⁶⁹ 43. Birleşim 22.4.1996 Pazartesi

⁷⁰ 45. Birleşim 24.4.1996 Çarşamba

⁷¹ 50. Birleşim 9.5.1996 Perşembe

25- DEVLET BAKANI ALİ TALİP ÖZDEMİR (İstanbul) – Bu yüzden sanayi kirliliğine mutlaka çözüm getirmek zorundayız; ama, sanayileşmesini tamamlamamış olan ülkemizde, bu noktada, aynı zamanda hem sanayileşmenizi geliştirecek, kalkındıracağınız hem de ekolojik dengeyi, çevreyi, yani gelecek kuşaklara ülkemizin, **bu mekanların** daha sağlıklı teslim edilmesi **gerekeceğini** vurgulayacaksınız.⁷²

Burada ilk boldlu yeri kaldırıp ikinci boldlu yerdeki kelimeyi “gerektiğini” şekliyle düzelttiğimiz takdirde yanlıştan kurtulmuş oluruz.

26- RP GRUBU ADINA CEVAT AYHAN (Sakarya) – **İnşallah**, yakında **zaten** Refah Partisi gelecek, bu meseleler kökten **hal yoluna girecektir**.⁷³

Bu cümlede ya “inşallah” ya da “zaten” kullanılmalıdır. Ayrıca cümlemin sonundaki ifade “hallolacaktır” şeklinde düzeltilmesi gerekir. Aksi takdirde gereksiz yardımcı fiil kullanımı söz konusu olmaktadır.

27- MEHMET ALİ ŞAHİN (İstanbul) – Temenni ediyorum ki, Sayın Weizman, bu beyanatına bizzat **kendisi** açıklık getirsin ve ülkemizden ayrılmadan önce, haberi bizzat **kendisi** tektip etsin, kendisinden bunu bekliyoruz.⁷⁴

Cümleyi, yanlıştan kurtarmak için boldlu olan iki kelimeyi çıkarmamız gerekmektedir.

28- MEHMET ALTAN KARAPAŞAOĞLU (Bursa) – Anayasamızın 119 uncu maddesinde, ülkemizin bir bölgesinde tabîî afet veya ağır ekonomik bunalım hallerinde tedbir almak ve **yardımda bulunmak** üzere, Cumhurbaşkanımızın başkanlığında, Bakanlar Kurulumuzun toplanması emredilmiştir.⁷⁵

Bu cümlede dolaylı tümleç eksikliği vardır. Bu hatayı gidermek için “yardımda bulunmak” ifadesinin önüne “bölgeye” kelimesinin getirilmesi gerekmektedir.

29- DEVLET BAKANI ALİ TALİP ÖZDEMİR (İstanbul) – Hangi kütüphaneden, hangi bilgi bankasından, internet aracılığıyla bir konu hakkında **bilgi** istiyorsanız,

⁷² 59. Birleşim 6.6.1996 Perşembe

⁷³ 61. Birleşim 12.6.1996 Çarşamba

⁷⁴ 62. Birleşim 13.6.1996 Perşembe

⁷⁵ 64. Birleşim 19.6.1996 Çarşamba

bilgisayarın tuşuna bastığınız zaman, istediğiniz ölçüde, bu bilgileri, **kendi kom pütürünüze, kendi laptopunuza** aktarma imkânına sahipsiniz.⁷⁶

Buradaki ifade yanlışlığını gidermek için öncelikle ilk boldlu olan kelimedden sonra “almak” fiilini getirmeliyiz. Daha sonraki boldlu bölümün yerine “kendi masaüstü bilgisayarınıza ve dizüstü bilgisayarınıza” ifadesini getirmemiz daha uygun olacaktır.

30- MUSTAFA DEDEOĞLU (Muğla) – Sayın Mesut Yılmaz, kendisinden beklenen ve **yerine getirmekle** yükümlü olduğu, dikkat, ihtimam ve gözetme görevini layıkıyla yerine getirmemiş, olaylara duyarsız kalmıştır.⁷⁷

Bu cümlede boldlu olan kelimenin önüne “kendisinin” kelimesi getirilerek anlatım bozukluğu giderilmiş olur.

31- NURİ YABUZ (Afyon) – Şimdi, böyle bir meseleyi anlayabilmek için ülkenin biraz **dününe**, zamanı biraz geriye almaya çalışacağım.⁷⁸

Burada belirtilen kelimenin yerine “geçmişine döneceğim” ifadesi getirilerek cümledeki eksik giderilebilir.

32- KÂMRAN İNAN (Bitlis) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; son zamanlarda özellikle artan bir şekilde, Atina'dan, duymak istemediğimiz ve kulağımızın da pek alışkın olmadığı savaş sesleri yükselmektedir. **Bu**, rahatsız edici boyutlar kazanmaya başladı.⁷⁹

Bu cümlede eksikliğin ortadan kaldırılması için, boldlu kelimedden sonra “durum” kelimesinin getirilmesi gerekmektedir.

33- KÂMRAN İNAN (Bitlis) – Bizim, başından beri, cumhuriyet döneminden bugüne kadar, hiçbir memleketin toprakları üzerinde bir iddiamız olmamıştır ve **aslında, sanıyorum**, en başarılı olduğumuz husus da, genişleme duygusunu, tamamıyla, eğitim sistemimizle ve politikalarımızla unutmuş ve kaldırmış

⁷⁶ 64. Birleşim 19.6.1996 Çarşamba

⁷⁷ 64. Birleşim 19.6.1996 Çarşamba

⁷⁸ 64. Birleşim 19.6.1996 Çarşamba

⁷⁹ 65. Birleşim 20.6.1996 Perşembe

bulunmamızdır; ama, buna rağmen, komşumuzu (Yunanistan), hiçbir şekilde tatmin etmek mümkün olmadı.⁸⁰

Bu cümlede çelişen iki söz bulunmaktadır ki bunlar da boldlu kelimelerdir. Bunlardan birisinin olmamasıyla cümle tam anlam kazanacaktır.

34- KÂMRAN İNAN (Bitlis) – Onunla yetinmediler; *iki milletvekilleri*, arka arkaya o derece saldırıda bulundular ki, salon rahatsız oldu; tepki gösterdi ve *sözlerini kesti*.⁸¹

Burada ilk boldlu yerde bulunan yanlış gidermemiz gerekir. Çoğul eki atılınca “iki milletvekili” olur ve yanlış ortadan kalkar. Diğer yanlış ise ikinci boldlu ifadenin önüne “milletvekillerinin” kelimesi getirildiği takdirde giderilir. Görüldüğü gibi birinci satırda anlatım bozukluğu, cümlenin sonunda da belirsizlik yanlış vardır.⁸²

35- HİKMET AYDIN (Çanakkale) – Polis, gerekirse askerden de destek alarak müdahale edip kongreyi durdurur ve *devamına* izin vermez.⁸³

Burada bir tamlama yanlış, daha doğrusu tamlama eksikliği görülmektedir. Bunu gidermek için de boldlu kelimenin önüne “kongrenin” sözcüğünü getirmektir.

36- MEHMET ALİ ALTIN (Kırşehir) – Hastanelerimizin çoğunda branş doktoru eksikliği had safhadadır. Röntgen cihazları, basit kan sayımından başlayan ve ileri fonksiyonları dahi yapamayan, laboratuvar malzemeleri ve laboratuvar elemanları eksikliği vardır.⁸⁴

Bu cümlede boldlu virgölün olmaması gerekir ki anlam bütünlüğü sağlansın. Cümle bu virgüllü haliyle noktalama yanlışına örnektir.⁸⁵

37- MEHMET ALİ ALTIN (Kırşehir) – Hastane giriş ve *çıkışları* düzensizliğinin yanında, *hijyenik* şartlara uyulmadığını, her türlü yiyeceğin hastaneye rahatlıkla sokulduğunu tespit edeceksiniz.⁸⁶

⁸⁰ 65. Birleşim 20.6.1996 Perşembe

⁸¹ 65. Birleşim 20.6.1996 Perşembe

⁸² Belirsizlik için bkz. Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 101-111.

⁸³ 66. Birleşim 25.6.1996 Salı

⁸⁴ 67. Birleşim 26.6.1996 Çarşamba

⁸⁵ Noktalama ve Vurgu yanlış için bkz. Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 120-123.

⁸⁶ 67. Birleşim 26.6.1996 Çarşamba

Bu cümlede boldlu kelimelerden ilkinde “n” harfi getirilerek “çıkışların” kelimesini elde edeceğiz ki doğrusu da budur. İkinci boldlu kelimenin önüne “hastanede” kelimesi getirilip dolaylı tümleç eksikliği giderilecektir.

38- SAĞLIK BAKANI YILDIRIM AKTUNA (İstanbul) – Bir diğere önemli projemiz, hemodiyaliz ünitesidir. Böbrek yetmezliği olan hastalarımızın böbrek nakli yapıłana kadar hayatta kalabilmelerini **sağlamak için**, hemodiyalizin önemini hepimiz biliyoruz. Bugün için 12 ilde ve 22 ilçede bir proje hazırlandı.⁸⁷

Bu cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için boldlu kelimedenden sonra “gerekli olan” ifadesini getirmemiz gerekmektedir.

39- A. TURAN BİLGE (Konya) – **Çok zaman**, televizyonlarda ibretle ve üzüntüyle izlediğimiz haklı memur eylemleri, tümü devlet memuru olan polisimiz ile diğere kamu çalışanları arasındaki hoş olmayan görüntüler; **bunların hepsi**, ülkemiz ve devletimiz açısından son derece düşündürücü olaylardır.⁸⁸

Bu cümlede ifade yanlışlığı yapılmıştır. Bu yanlışlığı gidermek için ilk önce “çok zaman” ifadesini “çoğu zaman” şeklinde değiştirmeliyiz. Daha sonra da “bunların hepsi” ifadesine gerek olmadığından bu ifadeyi cümleden çıkarmalıyız.

40- DEVLET BAKANI NAFİZ KURT (Samsun) – Ben, vazifeye **geldiğim günden**, **başladığım günden** beri bunu takip ediyorum.⁸⁹

Bu cümlede aynı anlama gelen iki ifadenin birisi olmamalı ki cümle anlamca bozuk olmasın.

41- AYHAN FIRAT (Malatya) – 17 nci Dönemde -1984 yılında- ben, bu kürsüden, Malatya’nın da kontrollü haşhaş ekimi kapsamına alınması için kararnameye dahil edilmesini istedim; ancak, o zamanın Sayın Tarım Bakanı buna itiraz ettiler ve dolayısıyla **alınmadı**.⁹⁰

Cümlelerin anlatım bozukluğundan kurtulması için boldlu kelimenin önüne “Malatya kontrollü haşhaş ekimi kapsamına” ifadesinin getirilmesi gerekmektedir.

⁸⁷ 67. Birleşim 26.6.1996 Çarşamba

⁸⁸ 68. Birleşim 27.6.1996 Perşembe

⁸⁹ 75. Birleşim 10.7.1996 Çarşamba

⁹⁰ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

42- BAYRAM FIRAT DAYANIKLI (Tekirdağ) – Trakya’ya göçen kuruluşların çevre üzerine etkileri çok daha olumsuz olmakta ve **potansiyeli** yüksek tarımsal alanlar heba olmaktadır.⁹¹

Bu cümlede dolaylı tümleç eksikliği vardır. Bu eksikliğin giderilmesi için de boldlu kelimeden önce “Trakya’da” kelimesini getirilmelidir.

43- TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSA DEMİRCİ (Sivas) – Değerli milletvekilleri, Trakya yöresinde, 20 Nisandan itibaren yağış olmamıştır; **ancak**, 15 Mayıs’tan itibaren de, o bölge, tam kurak periyodun içerisine girmiştir ve dolayısıyla, o bölgenin hâkim mahsulü olan buğdayda yüzde 40 ilâ yüzde 60 oranında zarar meydana gelmiştir.⁹²

Bu cümlede boldlu kelimenin olmaması gerekirdi. “ancak” kelimesi cümleden çıkarılarak anlam bütünlüğü sağlanacaktır.

44- ZEKİ ÇAKAN (Bartın) – bugün, Türkiye’nin özkaynaklarının geliştirilmesini ve kaynağın nereden, nasıl yaratılacağını bildiklerini belirterek hükümet olmuşlardır. Hükümetlerin önde gelen görevleri, daha önce bildiklerini söyledikleri kaynakları **yaratacak** icraat yapmalarıdır.⁹³

Bu cümlede kullanılan “yaratacak” sözcüğü yerine “oluşturacak” sözcüğü kullanılmalıydı ki anlam daha güzel olsun.

45- ZEKİ ÇAKAN (Bartın) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; muhalefetteyken “ülke varlıklarını doğru olarak tespit etmek, ortaya çıkarılmasını engelleyen faktörleri belirlemek ve **en verimli** şekilde işletilmesini sağlayacak yol ve yöntemleri araştırmak ve bunları bir an evvel geçerli kılmak hususu tartışılmayacak kadar açıktır” diyenler ve bu konuda, Meclis araştırması açılmasını isteyenler, bu kaynakları, hükümet olmanın sorumluluğunda, **yaratmak** mecburiyetindedirler.⁹⁴

Bu cümlede öncelikle ilk boldlu kelimenin önüne “bunların” kelimesi getirilmelidir. İkinci boldlu kelimenin yerine “oluşturmak” ya da “meydana getirmek” sözcüğü kullanılsa anlam daha iyi otururdu.

⁹¹ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

⁹² 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

⁹³ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

⁹⁴ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

46- MÜMTAZ SOYSAL (Zonguldak) – Dolayısıyla “Türkiye’nin özkaynakları” denildiği zaman, bu, burada bir genel görüşmenin 20’şer dakikalık bölümleri içinde konuşulabilecek bir şey değil; 20’şer ciltlik büyük araştırmaları gerektiren bir şey ve o açıdan bakarsanız, **aslında, belki**, araştırma komisyonunun, bu konuda toplanması dahi kolay kabul edilebilecek bir şey değildir.⁹⁵

Burada birbiriyle çelişen sözcükler kullanılmış olması hasebiyle cümle anlam bakımından bozulmuştur. Bu bozuk durumun giderilmesi için bu sözcüklerden birisinin cümleden çıkarılması gerekmektedir.

47- MÜMTAZ SOYSAL (Zonguldak) – Politikanın doğru yürütülmesi için katkıda bulunuruz; ama, **sonradan... Yoksa, şimdi**, önce politika oluşturmak için, **aslında, belki** aylarca sürecektir araştırmaların bile ortaya koyamayacağı bir değerlendirmeyi Meclisten istemek, yine Anglosaksonların deyimiyle “arabayı atın önüne koşmak” demektir.⁹⁶

Bu cümlede de az önceki cümlede olduğu gibi “aslında” ya da “belki” sözcüklerinden birisinin cümleden çıkarılması gerekmektedir. Ayrıca ilk boldlu ifadelerden “yoksa” sözcüğü cümleden çıkarılmalıdır. Bu kelimelerin cümleden çıkarılmasıyla cümle düzgün ve doğru anlam kazanır.

48- OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) – Elbette, muhalefet partili üyelerin, buna, **tenkit ederek** de katkısı olacak; **bunlar yanlıştır diyerek** de katkısı olacak; ancak, ben, hiç değilse -o tenkitlerini yine saygıyla karşılıyorum, ama- şunu da esirgememelerini **umuyordum, bekliyordum**: Biz, sizin bu çalışmalarınızı tasvip etmiyoruz; ama, bu davranışınızı, bu Meclise saygı kabul ediyoruz; bu bakımdan bunu takdir ediyoruz, demeliler.⁹⁷

Bu cümlede “tenkit ederek” ve “bunlar yanlıştır diyerek” ifadeleri aynı anlamda kullanılmıştır. Yani “bunlar yanlıştır” demek de bir tenkit ifadesidir. Dolayısıyla cümlede ikinci boldlu ifadenin olmaması gerekir. Ayrıca “umuyordum” “bekliyordum” sözcükleri de aynı anlamı ifade ettiklerinden dolayı bu kelimelerden birisi cümleden çıkarılmalıdır ki cümle tam anlam ifade etsin.

⁹⁵ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

⁹⁶ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

⁹⁷ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

49- MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) – Hükümetimiz daha ilk günden, muhalefetin sesine kulak vermeyi bir vecibe olarak gördüğünü belirtmiş, ilan etmiştir; çünkü, bu güzel ülkemizin daha iyi günlere ulaşması için, halkımızın mutluluğu ve refahı için, bütün siyasî partilerimizin, elbirliği içerisinde çalışması **zarureti** vardır, **gerekliliği** vardır.⁹⁸

Bu cümlede de aynı şekilde ifade olarak aynı manayı ifade eden kelimeler mevcuttur. Dolayısıyla boldlu yerlerde gereksiz sözcük kullanma yanlış yapılmıştır. Bu kelimelerden birisi cümleden çıkarılmalıdır.

50- MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) – Belki, pek çok konuda çözümlerde de anlaşma sağlanabilir; ama, belli bir oranda dahi olsa, siyasî partilerimiz arasında bu ülke sorunlarının **çözülmesiyle ilgili, çözümlenmesiyle ilgili** farklı görüşler, farklı yaklaşımlar ve farklı öneriler vardır.⁹⁹

Yukarıdaki cümlede “çözülmesiyle ilgili” ve “çözümlenmesiyle ilgili” ifadeleri aynı anlamda kullanıldıkları için bunlardan birisine gerek yok.

51- MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) – Hayvancılığımızın ve tarımımızın bugün içine düştüğü bunalımlar, sorunlar, bütün siyasî partilerimize intikal etmektedir. Bütün milletvekillerimiz, bu sorunların yükü ve bu sorunlara bağlı talepler karşısında çözümler aramaktadır, çıkış yolları aramaktadırlar.¹⁰⁰

Burada, örnekte verilen cümlemin doğrusunu yazmakla yetineceğiz. Cümlemin doğru şekli “Hayvancılığımızın ve tarımımızın bugün içine düştüğü bunalımlar ve sorunlar, bütün siyasî partilerimize intikal etmektedir. Bütün milletvekillerimiz, bu sorunların yükü altında ve bu sorunlara bağlı talepler karşısında çözümler ve bu sorunlardan çıkış yolları aranmaktadır.” olmalıydı.

Cümlemin öğelerine, kelimelerin cümlede aldıkları manalara, nasıl sıralandıklarına ve birbirleriyle manaca nasıl bağlandıklarına dikkat etmemek ifade yanlışına yol açar. Bu çalışmamızda siyasilerimizin lafız yanlışlarından özellikle anlatım bozukluğunun neden olduğu ifade yanlışını sık kullandıkları görülmektedir.

⁹⁸ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

⁹⁹ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

¹⁰⁰ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

Bunların sayısı oldukça fazladır. Ancak fikir vermesi için biz burada bu yanlışlardan örnek olsun diye dikkat çeken bazı yanlışlara yer verdik.

2.1.2.Belirsizlik

Daha önce de belirttiğimiz gibi, genel olarak belirsizlik, birden fazla anlamda anlaşılabilir lafza veya ifadeye belirsiz lafız, belirsiz ifade dendiği gibi bunlarla kurulan delile de belirsizlik yanışı denmektedir.

Belirsiz, eskilerin dilinde gayri muayyen ile karşılaşılır. Bunun, sözlükte, niteliği hakkında aydın bir bilgi edinilmeyen, müphem, bilinmeyen, meçhul gibi anlamları vardır.¹⁰¹

Belirsizlik yanışını lafızda ve cümlede olmak üzere iki kısımda işlenir.¹⁰² Bu yanlışla ilgili bir örnek vermemekle yetineceğiz.

ÖRNEK

52- CELAL TOPKAN (Adıyaman) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 20 nci Dönem milletvekili olarak, sizlere ilk defa hitap ediyorum. Sözlerime, Türk halkının 20 nci Dönem parlamenterlerinden beklentilerini dile getirerek başlamak istiyorum. Türk halkı, 20 nci Dönem Parlamentosundan, ***halkın gerisinde değil önünde olmasını;*** beklemektedir.¹⁰³

Bu örnekte, altı çizili ifadeyle tam olarak neyin kastedildiği anlaşılır olmadığından “**belirsiz cümle**” yanışı görülmektedir.

2.2. Mana Yanlışları

Mana yanlışları, ilintisel olanın özel olanın yerine alınması, sonucunun öncüllerin biriyle aynı olması, cinse türün hükmüyle hükmedilmesi, kesin olmayan hükmün kesinmiş gibi kullanılması vb. şekillerde yapılan; doğru önermeye benzeyen

¹⁰¹ **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 1966, C.I, B Maddesi.

¹⁰² Bkz. Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 101–111

¹⁰³ 32. Birleşim, 3.4.1996 Çarşamba

yanlış önermelerin kullanılmasından veya öncüllerin yanlış sonuç çıkacak şekilde haksız ilişkiye sokulmasından dolayı ortaya çıkan yanlışlardır.¹⁰⁴

Aristoteles, “dile ilişkin olmayan” bu mana yanlışlarının temel sebebini, gerek kıyasla kıyas olmayanı ayıramama ve konuyu iyice araştıramama yani önermenin doğruluğunu iyi tetkik etmeme ve önermeler arasında sağlam bağlantı kurmama olarak görür.¹⁰⁵

Biz bu yanlışların neler olduğunu belirtip incelediğimiz meclis tutanaklarında bulduğumuz malzemeleri örnek olarak vereceğiz. Örnekleri açıklamaya çalışarak o işlenen yanlış az da olsa anlatmış olacağız. Yalnız meclis tutanaklarında burada belirteceğimiz yanlış çeşitlerinin hepsine örnek bulamadığımızı söylemek istiyoruz.

Mana yanlışları olarak; İlintisel olanı özsel olan yerine alma, Mutlak olarak söyleneni bazı kayıtlamalarla (veya tersi) söyleme, Tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme, İspat edilecek olanı delil yerine alma, Aksini gerekli görme, Neden olmayanı neden olarak alma, Birden çok konunun tek konu gibi sorulması, Nakil ve Konunun varlığını gözetmeme yanlışları sayılır. Bu yanlışlardan, Meclis konuşmalarında en çok karşımıza çıkanlarını burada göstermeye çalışacağız.

2.2.1. Tartışılan Konuyu Bilmeme veya Bilmezlikten Gelme

Bu, söz konusu edilen veya tartışılan asıl meseleyi çürütmeyi başaramama veya asıl konudan başkasını, ona dâhil olmayanı tartışma yanlıştır. Bir başka deyişle, “ispatlanacak yahut da çürütülecek bir hüküm yerine bir başka hükmü ispatlamaya veya çürütmeye çalışmaktır. Tartışılan Konuyu Bilmeme veya Bilmezlikten Gelme yanlışında, ispat veya çürütme diye ortaya konan şeyin; asıl konuyla ilgisinin olmadığı görülür.¹⁰⁶

ÖRNEKLER

53- ANAP GRUBU ADINA ABDÜLKADİR BAŞ (Nevşehir) – Turizmde tanıtımın çok önemli olduğunu vurgulamak gereksizdir; ancak, tanıtımda büyük eksikliklerimizin olduğu da muhakkaktır.

¹⁰⁴ Bkz. Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 125.

¹⁰⁵ Bkz. Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 125.

¹⁰⁶ Bkz. Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 135–141

Manevî değerlerimizin, örf ve âdetlerimizin tüm güzelliği ve asliyetiyle turiste tanıtılması gerektiği kanaatindeyim¹⁰⁷

Bu iki cümle bize bu örnekte **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** olduğunu gösteriyor. İfadeler birbiriyle çelişmektedir. Niçin? Çünkü ilk ifadede “Turizmde tanıtımın çok önemli olduğunu vurgulamak gereksizdir” tezini savunurken ikinci ifadesinde ise “Manevî değerlerimizin, örf ve âdetlerimizin tüm güzelliği ve asliyetiyle turiste tanıtılması gerektiği” tezini savunmaktadır.

54- ANAP GRUBU ADINA KÂMRAN İNAN (Bitlis) - Müzakere ne demektir; taviz demektir. (ANAP, RP ve DSP sıralarından alkışlar)¹⁰⁸

Müzakere taviz anlamına gelmemektedir. Bu örnekte müzakerenin taviz olduğu ifade edilmesiyle **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlış işlenmiş olmaktadır.

55- BAŞKAN - Gündem dışı üçüncü sırada, Nevşehir Milletvekili Sayın Mehmet Elkatmış, halkımızın içinde bulunduğu sıkıntılar konusunda düşüncelerini ifade edecekler.

Buyurun Sayın Elkatmış. (RP sıralarından alkışlar)

Süreniz 5 dakikadır.

MEHMET ELKATMIŞ (Nevşehir) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlarım ve ikinci kere söz verdiği için, Sayın Başkana,da teşekkür ederim.

.....(konuyla ilgili konuşma var bu bölümde)

MEHMET ELKATMIŞ (Devamla) - Tabii, zaman çok dar olduğu için daha fazla detaya giremiyorum. Ben, ilimizle ilgili olarak da birkaç hususu dile getirmek istiyorum. Nevşehir Devlet Hastanesi, 1960 yılında sağılkocağı olarak yapıldı, buraya sonradan birkısım ilaveler yapıldı ve bu sağıl-kocağı, hastane haline getirildi. Bu hastane, gerek fizikî yapı itibariyle gerek alet edavat yönünden ve gerekse doktor

¹⁰⁷ 37. Birleşim 16. 4. 1996 Salı

¹⁰⁸ 6. Birleşim 30. 1. 1996 Salı

açığı ve diğer yardımcı elemanlar açığı yönünden büyük sıkıntı içerisinde. İşte, bundan dolayı, 1990 yılında, Nevşehir, yeni bir devlet hastanesi kurulması için yatırım programına alındı; 1991 yılında da temeli atıldı. 250 yataklı olarak temeli atılmıştı; ama, bugün, 150 yatağa indirildi.

Değerli arkadaşlar, 1990 yılındaki programda -işte, programın o sayfasının fotokopisi elimde-keşif bedeli 158 milyar lira, bugünkü bedeli 1 trilyon lira; ama, gel gör ki, 1994 yılına kadar buraya -yine bu programda belirtildiği gibi- 5 milyar 700 milyon lira sarf edildi. 1 trilyon lira maliyeti olan bir.yere, bugüne kadar 5 milyar 700 milyon lira ödenmiştir. Bu şartlarda, bu hastanenin yapılması mümkün değil. Programda da 1997 yılında bitirileceği öngörülmektedir. Bu gidişle, değil 1997 yılında, yüz yılda da bu hastanenin yapılması mümkün değildir. Ben, Değerli Sağlık Bakanımızdan, bu konuda acilen yardımlarını rica ediyorum.

Nevşehir Belediyesi...

BAŞKAN - Sayın Elkatmış, konuşmanızın bu Nevşehir bölümünü bitirelim; çünkü, **ben hep dikkat ediyorum, siz, konuşmanızın zaman süresi bittiğinde, bir Nevşehir bölümü açıyorsunuz. Ben bundan mutluluk duyuyorum, zevkle dinliyorum; ama, konularınız ayrı bir gündem dışı konuşma konusudur; o bakımdan, lütfen toparlamanızı istirham ediyorum efendim.**¹⁰⁹

Burada muhatabı konudışına taşmakla itham veya konudışılık yanlına işaret vardır. Eğer bu itham doğru değilse **tartışılan konuyu bilmemeye veya bilmezlikten gelme yanlışı** yapılmıştır.

56- CHP GRUBU ADINA DENİZ BAYKAL (Antalya) – Değerli arkadaşlarım, tablo iç açıcı değildir; tablo, tam tersine, umut kırıcıdır. Çok ciddî yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Yapılması gereken şey, devletin gelir kalemlerine de ciddî bir yeni anlayışla eğilmektir; yani, her bütçe konuşmasında yer alan “vergi idareimizi etkinleştirerek vergi hâsılasını artırmaya yönelik girişimleri sürdüreceğiz” yaklaşımını söylemiyorum; ciddî bir siyasî iradeyi, bir kararlılığı, Türkiye’nin, vergi gelirlerinde bir atılımı, bir sıçramayı gerçekleştirmesini sağlayacak bir anlayışın ortaya konulmasını bekliyorum ve ne yazık ki, bunu görmüyorum.

¹⁰⁹ 8. Birleşim 1.2.1996 Perşembe

Devamında

Biz, borç batağı içerisinde tutsak haline gelmişiz, daha, yüzde 5 dahi alamıyoruz ve sonra da, denge tutmuyor, ne yapacağız, yatırım yapamayacağız, ücret artışları gerçekleştiremeyeceğiz diyoruz ve huzur içerisinde, bu spiralin içerisinde yuvarlanmaya devam ediyoruz!.. Bunu kırmak lazımdır, bu kısır döngüyü kırmak lazımdır. **Türkiye, alması gerekenden almasını bilmelidir; alması gerekenden almayınca, vermesi gerekene Türkiye vermiyor. (CHP sıralarından alkışlar)** **Alması gerekenden, mutlaka, Türkiye almalıdır. Alınması gerekenden almayacaksınız, verilmesi gerekene vermeyeceksin;**

Devamında

Türkiye'nin sorunları, ciddî önlemlerle, yapısal önlemlerle çözülür.

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) – Dört yıl hükümette kaldınız, niye bunları çözümlemediniz?

BAŞKAN – Müdahale etmeyelim arkadaşlar.

MEMDUH BÜYÜKKILIÇ (Kayseri) -Çözüm önerirsiniz; politik gösteriye gerek yok ki.

DENİZ BAYKAL (Devamla) Bu ülke hepimizin; biz, bir anonim şirketin, sınırlı sorumlu bir şirketin hissedarları değiliz; bu ülkenin vatandaşlarıyız, hepimiz Türkiye Cumhuriyetinin eşit yurttaşlarıyız.¹¹⁰

Bu metinde sorun ortaya koyulmuş ama sorun konusunda ne gibi önlemlerin alınacağını tespitiyle ilgili fikirler dile getirilmemiştir. Bu durum **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlısına örnektir. Ayrıca boldlu olan bölümde belirsiz lafız yanlısı ve totoloji yapılmıştır.

57- BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) – Sayın Baykal, enflasyonla mücadelenin daha fazla savsaklanmamasını dile getirdi; bu konuda, kararlılık, irade beklediğini ifade etti. Değerli milletvekilleri, 100 kilometre hızla giden bir arabada, birden bire sonuna kadar frene basamazsınız, freni kökleyemezsiniz, frene yavaş yavaş basmak zorundasınız; yoksa, araba patinaj yapar, belki takla atar. Bu sene,

¹¹⁰ 38. Birleşim 17. 4. 1996 Çarşamba

enflasyonla mücadele konusunda, bu Hükümet, bütçe hedefine bağlı kalacaktır, size taahhüdüm budur; bütçe hedefine bağlı kalacaktır. Getirdiğimiz bütçe hayalî bir bütçe değil; bütçe, samimî bir bütçedir; hedeflerine mutlaka ulaşmayı amaçladığımız bir bütçedir.¹¹¹

Burada milletvekilinin verdiği örnek ne derece uygun olduğu tartışılır. Bu örnekte **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlış yapılmıştır.

58- CHP GRUBU ADINA ATILA SAV (Hatay) – Yüksek Mahkemenin, birbirinden çok değişik alanlarda görev yaptığını gördük; bir yandan anayasa hukukunun kuramsal araştırma ve incelemelerini işleyip hazırlayacak araştırmacılara, öte yandan parti hesaplarını değerlendirecek inceleme görevlilerine ihtiyaç vardır; bütün bunların üstünde de asıl ve yedek olmak üzere, 15 yüksek yargıçtan oluşan bir kadro.**“Alet işler el övünür”** diye bir atasözümüz var. Yargıda, sonuçta kararı yargıç verir; ama, bu, son derece titiz ve dikkatli bir hazırlığı gerektirir.¹¹²

Bu konuşmada verilen boldlu atasözü konuyla alakalı olmadığı için burada **“konudışılık”** ve **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışları yapılmıştır. Ayrıca burada **“klişeleşmiş düşünce”**¹¹³ veya **“atasözü gerçeği”**¹¹⁴ yanlışları da yapılmıştır.

59- RP GRUBU ADINA MUSTAFA KAMALAK (Kahramanmaraş) – Değerli arkadaşlarım, dün, Sayın Başbakanımızın da belirttiği gibi, millet siyasilere güvenmiyor. Bu, Yüce Meclisimiz için korkunç bir durumdur.

AHMET İYİMAYA (Amasya) – Size de güvenmiyor.¹¹⁵

Bu konuşmada birinci konuşmacı konuşmasında kendisini söylediği ifadelerin dışında tutmuyor. Birinci konuşmacı “millet siyasilere güvenmiyor” derken kendisini siyasetin dışında gördüğüne dair bir söylemi olmuyor. Hal böyleyken ikinci konuşmacının “size de güvenmiyor” demesinin pek de anlamı olmuyor. Dolayısıyla burada **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten**

¹¹¹ 38. Birleşim 17. 4. 1996 Çarşamba

¹¹² 39. Birleşim 18. 4. 1996 Perşembe

¹¹³ Bkz. Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 204-205.

¹¹⁴ Nigel Warburnton, **A'dan Z'ye Düşünmek**, çev.Sevda Çalışkan, Dost yay., Ankara 2006, s.28

¹¹⁵ 39. Birleşim 18. 4. 1996 Perşembe

gelme” yanlışı vardır. Burada Amasya milletvekilinin demagoji yaptığı da görülmektedir.

60- CHP GRUBU ADINA ŞAHİN ULUSOY (Tokat) – 1982 Anayasasının, din kültürü ve ahlak öğretimini, ilk ve ortaöğretimde zorunlu dersler arasında sayması, laikliğin özünü oluşturan "devlet, herhangi bir inancın savunucusu ve yayıncısı olamaz" ilkesiyle, kişilerin vicdan özgürlüğünü zedelemiştir; bu da toplumsal tepkilere yol açmıştır. Buna paralel olarak, Diyanet İşleri Başkanlığı, 20 nci Yüzyılın ikinci yarısı içinde gelişmelerini yoğunlaştıran yoz, yobaz, bağnaz tarikatların şeyhleri, vakıf ve derneklerinin legal ve illegal örgütlenmeleri karşısında yetersiz ve çaresiz kalarak, susma yolunu seçmiştir.¹¹⁶

Bu konuşmada, din kültürü ve ahlak öğretiminin ilk ve ortaöğretimde zorunlu dersler arasında sayılması, kişilerin vicdan özgürlüğünü zedelemiştir. Ve bunun da toplumsal tepkilere yol açmıştır iddiası var. Acaba gerçekten kişilerin vicdan özgürlüğü zedelenmiş midir ve gerçekten toplumsal tepkilere yol açmış mıdır? Farz edelim ki toplumsal tepkilere yol açmıştır. Peki, hangi toplumun tepkisini çekmiştir? Müslüman toplumun mu Müslüman olmayan toplumun mu tepkisini çekmiştir? Eğer ülkemizde Müslümanların (genel olarak) yaşadığını göz önünde bulundurursak ülkemizde Müslüman olmayanların tepkisi çok az sayıdaki kişinin tepkisi demektir ki bu da toplumsal tepki olmaz. Yok, Müslümanlar tepki göstermişse kendi dinlerini anlatan bir ders için bu kadar tepkiyi gerçekten verirler mi? Kanımızca, Müslümanlar bu tepkiyi vermeyeceklerinden dolayı **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışı ve **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı yapılmıştır.

61- Bu konuşma önceki örnekteki konuşmanın devamı olduğu için birlikte değerlendirilmesinde fayda vardır.

CHP GRUBU ADINA ŞAHİN ULUSOY (Tokat) – politikayla iç içe olan bu tarikatları dizginleyememiştir, eleştirememiştir, malî kaynaklarını araştıramamıştır. Oysa, inançsal farklılıkları birleştirici, kaynaştırıcı bir organ olarak düşünülüp, aynı amaçla Anayasaya alınmıştı; ancak **Başkanlık, bu görev ve işleyişini tam olarak yerine getiremediği gibi, zaman zaman yaptığı talihsiz açıklamalarla da, bu**

¹¹⁶ 40. Birleşim 19. 4. 1996 Cuma

Kuruluşun, Sünnî mezheplerin başkanlığı olduğunu, Alevî ve Bektaşî gerçeğini benimsemekten de, kabulden de uzak olduğunu göstermiştir.

Üzülerek belirtmek istiyorum; **Diyanet İşleri Başkanlığının devam eden bu tavrıyla, farklı inançlar arasındaki toplumsal barışı devam ettirebilmek, gittikçe güçleşmektedir.** Bütün dinlere, mezheplere, yani farklı inançlara saygılı ve hoşgörülü olan laiklik sistemi, toplumsal barışı sürdürecektir. Laiklik, inançlara karşı değildir; üstelik inançlar arasında farklılık gözetmeksizin, hepsine saygılıdır. Laiklik, dinsizlik de değildir; bence, inançlara son derece saygılı olan bu sisteme karşı olmak, din istismarcılığının bir göstergesidir.

Bu oluşumlar da açıkça gösteriyor ki, Diyanet İşleri Başkanlığının içinde bulunduğu bir sistem, hem laikliğe terstir hem de sorunları bitiremez. Devletin çok sıkı denetiminde, inanç gruplarının kendi inançsal sistemlerini oluşturmaları, kendi toplum yapımıza ve laiklik kavramına en uygun olanıdır; inançsal bazda, toplumsal barışın ve bütünlüğün devam etmesi, ancak böyle sağlanabilir.¹¹⁷

Bu metnin birinci paragrafında diyanet işleri başkanlığının “zaman zaman yaptığı talihsiz açıklamalar”ın sonucu olarak bu Kuruluşun, Sünnî mezheplerin başkanlığı olduğunu, Alevî ve Bektaşî gerçeğini benimsemekten de, kabulden de uzak olduğunu göstermiştir, denmesi **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlısına sebebiyet verdiği gibi **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlısına da neden olmaktadır.

İkinci paragrafta boldlu yerde bahsedilen “inançlara son derece saygılı olan bu sisteme karşı olmak, din istismarcılığın bir göstergesidir” ifadesiyle de **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlısı yapılmıştır. Gerçekten söylendiği gibi inançlara saygılı olan bir laiklik sistemine karşı çıkacak biri var mıdır? Laikliğe karşı çıkanlar nasıl bir laiklik anlayışına karşı çıkmaktadırlar? Önce buna bakılmalı. Ayrıca bu metinde **“emin bir tavır sergileme”** yanlısı da işlenmiştir. Bu yanlıs “farklı inançlara saygılı ve hoşgörülü olan laiklik sistemi, toplumsal barışı sürdürecektir *tek yoldur.*” ifadesinde yapılmıştır. Son olarak da ilk paragrafta ilgili olan ve ikinci paragrafın başında belirtilen “Diyanet İşleri Başkanlığının devam eden bu

¹¹⁷ 40. Birleşim 19. 4. 1996 Cuma

tavriyla, farklı inançlar arasındaki toplumsal barışı devam ettirebilmek, gittikçe güçleşmektedir.” Bu görüşün doğruluğu tartışılır. İlk paragraftaki yapılmış olan **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı bu paragrafta da devam etmiş oluyor.

Son paragrafın başında söylenen “Bu oluşumlar da açıkça gösteriyor ki, Diyanet İşleri Başkanlığının içinde bulunduğu bir sistem, hem laikliğe terstir hem de sorunları bitiremez.” Bu anlatım **“ispat edilecek olanı delil yerine alma”** yanlışına sebebiyet vermiştir. Çünkü diyanetin içinde bulunduğ sistemin laikliğe ters olup olmadığı açık bir şekilde ortaya koyulması gerekir. Ortaya koyulduktan sonra ancak denilebilir ki bu sistem laikliğe terstir ve sorunları bitiremez. Önceki paragrafların, diyanetin sistemini çok fazla açıkladığı söylenemez olduğundan dolayı bu sistemin laikliğe ters olduğu ispatlanması gerekir düşüncesindeyiz. Son olarak son paragrafın son cümlesinde **“emin bir tavır sergileme”** yanlışı yapılmıştır. “en uygun olanıdır” ve “ancak böyle sağlanabilir” ifadelerini bu yanlıştın oluşmasına neden olduğu söylenebilir.

62- 61 ve 62. örnekteki konuşmanın devamı

CHP GRUBU ADINA ŞAHİN ULUSOY (Tokat) – İmar mevzuatına aykırı camilerin yarattığı rantlar; cami yaptırma maskesi altında, üstü cami, altı ticarethane şeklinde camiler yaptırılarak imar mevzuatına aykırı önemli şehir rantları elde edilmektedir. Bunların dışında, saymakla bitiremeyeceğimiz, din hizmetlerine akan sayısız kaynaklar vardır; kısa başlıklarla değinmeye çalışacağım. Yerel yönetimlerin, bütçelerinden, yukarıda bahsettiğim vakıflara yaptığı yardımlar ve arsa tahsisleri, ilk ve ortaöğretimde din ve ahlak kültürü dersleri için görevlendirilen din öğretmenlerine yapılan harcamalar, camilerden elektrik ve su parasının alınmaması sonucu kamudan harcanan, ama, hiç gözükmeyen yardımlar, belediye mezarlıklarında çalışan din görevlilerinin maliyeti, hastaneler ve diğer kurumlarda görevlendirilen din görevlilerinin maliyeti, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün cami yapımındaki harcamaları...Sayın milletvekilleri, gördüğünüz gibi, olay, sadece Diyanet İşleri Başkanlığına ayrılan 21 trilyon lirayla bitmiyor; **dinsel bir imparatorluk yaratılmıştır; bu da, din adı altında, her türlü örgütlenmeye yol**

açmış; bunlar da, kamu kaynaklarından daha fazla pay alır konuma gelerek, ülke bütünlüğüne de zarar vermeye başlamışlardır.

Bu konuşmada belirtilen örgütlenmenin ve ülke bütünlüğüne zarar vermenin nedeni olarak orta çıkarılan dinsel imparatorluk gösteriliyor. Bunlar öncelikle gerçekten dinsel bir imparatorluk mudur? Dolayısıyla **“ispat edilecek olanı delil yerine alma”** yanlışı yapılmıştır. Ayrıca bu iddia edilen dinsel imparatorluk (diyanet), örgütlenme içerisinde olmanın nedeni ve gerçekten bu ülkenin bütünlüğüne zarar veren diyanet midir? Burada da **“neden olmayanı neden olarak alma”** ve **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlısları yapılmıştır.

63- CHP GRUBU ADINA ŞAHİN ULUSOY (devamla) – İç ve dış borç altında inleyen, milyonlarca yoksulu olan, daha, temel ihtiyaçları bile karşılanamayan köylerimizin ve şehirlerimizin en temel yatırımlarını gerçekleştiremeyen ülkemizde, bu harcamaları yapmak günah değil mi; sizlere soruyorum...

Burada belirtilen en temel ihtiyaçlar arasında dini vecibelerin yerine getirilmesi için yapılan harcamalar sayılmamış ve aksine bu harcamaların ehemmiyet sırasının gerilerde olduğu belirtilmiştir. Mesela bir cami Müslüman olan bir ülke için temel ihtiyaç değil midir? Burada **“konuyu saptırma”** yanlışı yapılmıştır. Son bölümde belirtilen “bu harcamalar günah değil mi; sizlere soruyorum..?” bu durum **“birden çok konunun tek konu gibi sorulması”** ve **“mizahın kötüye kullanılması”** yanlışına da neden olmuştur. Öncelikle yapılan bu harcamalar günah mıdır değil midir? Bakılması gerekirdi. Ondan sonra teyit etmek ettirmek için soru sorulmalıydı.

64- CHP GRUBU ADINA ŞAHİN ULUSOY (devamla) – Bütün bu olanları bilerek, çıkıp, bunların yapılamamasını politik olarak eleştirenlerin, fakir fukara edebiyatına sığınanların yaptığı, ikinci bir günah değil midir?..Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, şimdi soruyorum: *Yukarıda anlattığım bu din imparatorluğunun dev bütçesi, bir başka inanç grubu için, mesela, Alevî ve Bektaşiler için*, bunların inançsal yapılanmaları için kullanılsaydı, yalnız, cemevleri yapılsaydı, dedelere kadro verilerek maaşa bağlansaydı...

HÜSEYİN ARI (Konya) – Hepsi Müslüman onların...

Burada ise **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlış yapılmıştır. Çünkü diğer gruplar içerisinde bahsettiği Alevi ve Bektaşiler de müslümandır; farklı bir din mensubu değillerdir.

65- ŞAHİN ULUSOY (Devamla) – ...dede okulları açılsaydı ve bunlara benzer uygulamalar, bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının vergileriyle yapılsaydı, Sünnî inanç grubunda olan insanlara haksızlık olmaz mıydı?.. Lütfen, bunun cevabını samimî olarak verin; inanıyorum ki, buna, hepiniz evet diyeceksiniz. (CHP sıralarından alkışlar)

ÖMER EKİNCİ (Ankara) – Bize ne söylüyorsun, Hükümete söyle...

BAŞKAN – Sayın Ekinci, sözcünüz konuşacak, lütfen sükûnetle dinleyiniz.

ŞAHİN ULUSOY (Devamla) – Öyleyse, şu andaki uygulama da haksızlıktır; milyonlarca kişinin insan haklarının ihlalidir; bu, toplumsal bir yaradır; bu haksızlıkları önlemek de Yüce Heyetinize düşer. İleride pişmanlık duymamak için, olabilecek toplumsal rahatsızlıkları önleyebilmek için, şimdiden, bu yanlış uygulamalara çözüm getirmeliyiz. Benim önerebileceğim çözüm, başta da söylediğim gibi, cemaatlerin, kendi inançsal olaylarını kendilerinin yürütmesidir. **Devlet, kesinlikle bu işin içerisinde olmamalıdır; yapacağı tek iş, ulusal bütünlüğe zararlı olunmaması için, ciddî ve sıkı bir denetimdir. Vatandaşlarımızın büyük bir çoğunluğu, bu konunun, önerdiğim şekilde düzeltilmesini istiyor; ama, uygulama, maalesef, bu yanlış şekliyle, hızla devam ediyor.**

Şimdi, bu insanların vergi katkılarıyla din hizmetlerini yürüteceksin, bütün din görevlilerine, ibadet yapsın ve yaptırınsın diye maaşını ödeyeceksin, cami ve benzeri hizmetleri gerçekleştireceksin, yüzlerce trilyon lirayı her yıl harcayacaksın; bu, haksızlığın devam etmesidir; buna, kimse rıza göstermez.

Benim bildiğim ve herkesin bildiği bir Tanrı buyruğu var: Allah, kullarına, müminlerine "küçük günahlarından arınıp temizlendikleri zaman cennete girerler; ama, ehl-i cennetten hiçbirinin, üzerinde kul hakkı olduğu halde cennete girmesi helal olmaz" diye buyurmuştur.

Metnin bu bölümünde ilk boldlanan yerlerde “**gelişigüzel genellemede bulunma**” yanlışı daha sonraki paragrafta da aynı yanlışı işlenmiş. Ayrıca “**tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme**” yanlışı da işlenmiştir. Çünkü kimse rıza göstermez derken genellemede bulunulmuş ki bu da konunun özüne aykırı bir durumdur. Burada şunu da belirtmek istiyorum ki bir Ali Sami Yen stadındaki veya diğer statlardaki memurlar daha az iş yapıyor veya daha gereksiz iş yapıyor görüşünde olanlar vardır. O zaman her zıt görüşün aksine yapılan işler ülkeyi zarara götüren olumsuz bir davranıştır. Dolayısıyla, “her kesime hitap eden bir devletin tutumuna kimse rıza göstermez” demek doğru değildir. “Vatandaşlarımızın büyük bir çoğunluğu” derken kastedilen ne? yani kim bunlar? Burada ayrıca, **belirsiz lafız** yanlışı da yapılmıştır.

Sondan bir önceki paragrafta tekrarlanan iddia yanlışı yapılmıştır. Son paragraftaki bölümde kul hakkından bahsediliyor. Peki, sadece bu konuda mı kul hakkı yeniliyor eğer gerçekten yeniliyorsa tabi. Burada da “**tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme**” yanlışı yapılmıştır. Ayrıca bu paragrafta taksim (bölme) hatası da işlenmiştir.

Ama metne genel olarak bakarsak burada **gerekçeler uydurma, konuyu taşarak geniş kapsamlı alma yanlışları** yapılmıştır.

66- ŞAHİN ULUSOY (Devamla) – Evet Sayın Başkan. Şimdi, cennetten parselasyon yapanlara, kendilerini dinin sahibi gibi göstermek isteyenlere, dini politikaya alet edenlere, bu haksız uygulamaya katkı verenlere soruyorum: Ben, kul hakkımı helal etmediğim sürece, Tanrının bu buyruğu gereği, ne yaparsanız yapın, cennete gidebilecek misiniz?

Bu konuşmada, boldlu yerlerdeki ifadelerin doğruluğu konusunda durmak gerek. Kim kendini dinin sahibi görmek istiyor? , kim dini politikaya alet ediyor? Bu arada konuşmacı konuşmasında ana tema olarak din ve din eksenini etrafındaki konulara temas etti. Son soruda hangi haksız uygulamalara kim katkı verdi? Önce bu soruların cevabı verilmelidir. Dolayısıyla bu ifadelerin doğruluğunu kabul edip konuşmasına devam eden milletvekili burada “**tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme**” yanlışı yapmıştır.

Son bölümde de yine kul hakkını helal etmediğim sürece cennete giremezsiniz diyen milletvekili yine **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** ve taksim yanlışları yapmıştır. Ayrıca bu ifadeyle **“emin bir tavır sergileme”** yanlışı da yapmıştır. Son olarak bu konuşmanın başında **“yanlış zan”** ve **“hakikate zıt varsayımlar”** yanlışları görülmektedir.

Burada belirtmek istediğim bir husus vardır. Bu da Şahin Ulusoy’un 1924’deki Mustafa Kemal Atatürk’ün kurduğu Diyanet Teşkilatını hiç bilmediğidir veya bildiği halde hiç bilmiyormuş gibi konuşmasıdır.

67- CHP GRUBU ADINA MEHMET SEVİGEN (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz; Şahin Ulusoy iyi bir ders verdi, değil mi efendim... Aslında, Şahin Bey bu konuda çok dolu, çok deneyimli bir arkadaşımız; Diyaneti çok iyi bilen, çok başarılı bir arkadaş; gerekli dersi aldığınızı umuyorum.

ÖMER EKİNCİ (Ankara) – Belli belli!

RAMAZAN YENİDEDE (Denizli) – Biraz kitap okusun, kitap!

MEHMET SEVİGEN (Devamla) – O, Allah ile kulun arasında; Müslümanlık, Allah ile kulun arasındadır. **Benim annem de hacı babam da hacı; hacılık başka bir şey, insanlık başka bir şey. Buraya dini getirmeyin, siyaseti buraya getirmeyin...**

Sevgili Başkanım, insanların, her inanç grubuna saygılı olması gerekir. Bu saygıyı, bu Meclis aşılayamazsa, Meclis kabul edemezse, topluma nasıl kabul ettiririz...

RAMAZAN YENİDEDE (Denizli) – Önce siz öğrenin.

MEHMET SEVİGEN (Devamla) – Barışı nasıl sağlarız... Siz, oturduğunuz yerde konuştuğunuz müddetçe, bu barışı sağlayamazsınız...¹¹⁸

“Aslında, Şahin Bey bu konuda çok dolu, çok deneyimli bir arkadaşımız; Diyaneti çok iyi bilen, çok başarılı bir arkadaş; gerekli dersi aldığınızı umuyorum.” demesi **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışına neden

¹¹⁸ 40. Birleşim 19.4.1996 Cuma

olmaktadır. Çünkü arkadaşının diyaneti ne kadar iyi bildiği -konuşmalarına bakılırsa- tartışılır bir durumdadır.

Konuşmasının devamında milletvekili annesinin babasının hacı olduğundan ve hacılığın başka insanlığın başka bir şey olduğundan bahsetmektedir. Fakat bu ifadesinin konuyla alakası olmadığından yine **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı ve **“konuyu saptırma”** yanlışı yapılmıştır.

68- DSP GRUBU ADINA ERDAL KESEBİR (Edirne) – 633 sayılı Kanunun 1 inci maddesi "Diyanet İşleri Başkanlığı, İslam inanç ve ibadet ve ahlak esaslarıyla ilgili işleri yürütecek, din konusunda toplumu aydınlatacak, ibadet yerlerini yönetecektir" der; ama, uygulamada, **Diyanet İşleri Başkanlığının, sanki bir İslam Mezhebinin temsilcisi imiş gibi hareket etmesi, diğer mezhep ve tarikatlardaki yurttaşlarımızı rahatsız etmektedir.**¹¹⁹

Konuşmacının, bu paragrafta söylediği **“Diyanet İşleri Başkanlığının, sanki bir İslam Mezhebinin temsilcisi imiş gibi hareket etmesi, diğer mezhep ve tarikatlardaki yurttaşlarımızı rahatsız etmektedir.”** sözle **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışına neden olmuştur. Çünkü İslam mezhebi diye bir mezhep yok. Olmayan bir mezhepten bahsetmesi bu yanlışa düşmesine sebep olmuştur. Ayrıca diğer mezhep ve tarikatlar diye bahsettiği yurttaşlar da özünde birer müslümandır. Yani söylenen İslam mezhebinin içine girmesi gereken insanlardır. Dolayısıyla diğerleri diye ayrı tutulan yurttaşlarımızın durumu da bu yanlışa düşme nedenidir.

69- CHP GRUBU ADINA AHMET KÜÇÜK (Çanakkale) – Tarımsal üretime elverişli olan ülkemiz, en büyük zenginlik kaynağımızdır. Ülkemizin coğrafyası müsaittir, iklimi uygundur, insan gücü fazlasıyla bulunmaktadır, bilgi altyapımız vardır; hatta, işsiz 20 bin adet de ziraat mühendisimiz vardır; teknik altyapımız mevcuttur. Tüm bu birikimlere rağmen, nedense bir türlü helvayı yapamıyoruz.¹²⁰

Bu metinde sorun ortaya koyulmuş ama sorun konusunda ne gibi önlemlerin alınacağını tespitiyle ilgili fikirler dile getirilmemiştir. Bu durum **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışına örnektir. Eğer konuşmacı icra

¹¹⁹ 40. Birleşim 19.4.1996 Cuma

¹²⁰ 41. Birleşim 20.4.1996 Cumartesi

erkinin olduğu parlamento olmasaydı bu durum, “Sorgulama” adına hoş görülebilir veya yanlış sayılmayabilirdi.

70- KÜLTÜR BAKANI AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) – Siz, millî kültürü inkâr ederek, millî kültür yoktur diyerek hiçbir yere varamazsınız. Millî kültürümüze sahip olacağız.

ERCAN KARAKAŞ (İstanbul) – İnkâr eden yok.¹²¹

Buradaki örnekte **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı vardır. Çünkü milletvekilinin bahsettiği inkâr etme durumu söz konusu değilken bu konuşmayı yapıyor. Burada, iddia edilmeyen isnadı reddetme yanlışı da yapılmıştır denebilir.

71- MAHMUT IŞIK (Sivas) –Sayın Başkan önergelerin gerekçelerini niçin okutmuyorsunuz?..

BAŞKAN – Efendim, olur mu? O zaman; onu da işleme koyarsak 500 sayfalık önerge verirsiniz!..

MAHMUT IŞIK (Sivas) – Sayın Başkan, biraz önce benim önergemın gerekçesini okuttunuz.

BAŞKAN – Hangi gerekçeyi?..

MAHMUT IŞIK (Sivas) – Biraz önce verdiğim önergenin gerekçesini okuttunuz.

BAŞKAN – Efendim, o gerekçe değil, önergenin bizatihi kendisidir. Orada bölümler arasında aktarma yapıyorsunuz. Anayasaya aykırı.. Yani, açıkça anlaşılıyor¹²²

Bu diyalogda **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı var. Çünkü meclisteki işleyiş hakkında farklı görüşler savunulmaktadır. Bu savunulan görüşlerden birisinin doğru olması durumunda diğer görüşü savunan tarafın konuyu bilmediği kanaati hâsıl olur ki bu da bahsettiğimiz yanlış demek olur.

72- ÖNDER SAV(Ankara) – Bir, madde değişikliği önergesi, gerekçesiyle bir bütündür. Siz, Başkanvekili olarak, madde değişikliği istemiyle, gerekçesini ayırma

¹²¹ 42. Birleşim 21.4.1996 Pazar

¹²² 42. Birleşim 21.4.1996 Pazar

hakkına sahip değilsiniz; onu, bütünüyle okutmak durumundasınız. Eğer, bu tutumunuz sürerse, tutumunuz konusunda kürsüden söz almak istiyorum.

BAŞKAN – Efendim, tutumum hususunda bir hata yok. Anayasanın 162 nci maddesinde, bütçeyle ilgili olarak verilen önergeler, müzakeresiz olarak işleme konur deniliyor; bunun anlamı nedir; yani, bir önerge üzerinde tartışılmayacak; dolayısıyla, gerekçesi de okunmayacak..¹²³

Bu diyalogda da **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı var. Az önceki örnekle aynı sayılabilecek bir durum söz konusudur.

73- CHP GRUBU ADINA DENİZ BAYKAL (Antalya) – Kimse tarımı küçümsemesin, kimse köylüyü küçümsemesin, kimse besiciliği, hayvancılığı küçümsemesin.

DENİZ BAYKAL (devamla) – Görevimizi, şu anda tam yapmadık diye, onların (kamu çalışanlarının) haklarını kullanmalarını engellemek; üstelik, bunu da, çeşitli ağır müeyyidelerle ortaya koymak, kimseye yakışmıyor. Hele, memura, “eğer, memur, içerisinde bulunduğumuz koşullarda isyan etmezse, onun insanlığından kuşku duyuyorum” diyen bir Başbakana hiç yakışmıyor. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) – Sıfır zam için söylemişti..¹²⁴

Bu konuşmada iki yerde **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı yapılmıştır. Birincisi ilk söylediği sözlerde var. Acaba kim tarımı küçümsüyor, köylüyü küçümsüyor ve besiciliği, hayvancılığı küçümsüyor? Küçümseyen var mı ki böyle konuşuyor milletvekili? İkinci yanlışı ise devamında konuştuğu ifadelerin “Sıfır zam için söylemiş” olmasına rağmen başka şekilde yansıtılması durumunda ortaya çıkmaktadır. Burada konuşmacının ilk cümlesinde “tekrarlanan iddia” yanlışı da yapılmıştır.

74- ŞEVKİ YILMAZ (Rize) – Bu bütçeye, maalesef, Başbakan da sahip çıkmadı. DYP, ANAP ve diğer grupların da konuşmalarını dinledim “bütçe, hedeflediğimiz

¹²³ 42. Birleşim 21.4.1996 Pazar

¹²⁴ 43. Birleşim 22.4.1996 Pazartesi

bir bütçe değildir” diye konuştular. Kimsenin sahip çıkmadığı bu bütçe, cami avlusuna bırakılan bir yavruya benziyor.¹²⁵

Bu konuşmada verilen örneğin konuyla ne kadar uygunluk sağladığı tartışılır. Bunun için burada bir “analoji” yanlışı yapılmıştır. Verilen örneğin konuya çok fazla uymaması neticesinde ayrıca **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı da yapılmıştır denebilir.

75- AHMET DERİN (Kütahya) – Bakın, belki 500 adet dosya -bende de mevcut- birçok basın organlarına intikal ediyor, savcılığa intikal ediyor, karakola intikal ediyor. O dönemdeki genel müdür, hem Reiscumhura hem Başbakanlık Teftiş Kuruluna hem medyaya bu ihalelerde yolsuzluk olduğunu söylemesine, aynı yönetim kurulunda olumlu oy kullanan genel müdür yardımcısının, olumlu oy kullanmayan ikinci genel müdür yardımcısına silah çektiğinin zabıtlarla, savcılık zabıtlarıyla, karakol zabıtlarıyla tevsik edilmesine rağmen, bu kadar gazetelere geçmesine rağmen, Başbakan veya Bakan “ben ilgili değilim; bağlı kuruluş değil, ilgili kuruluş” diyecek; Başbakan, özelleştirmede istemediği özelleştirmeyi, satışları, ihaleleri iptal edebildiği halde...

ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) – Onu karıştırma; özelleştirmeye ne alakası var.¹²⁶

Buradaki konuşmanın konusu özelleştirmeye ilgili olması gerekirken konuşmacı başka konulardan bahsediyor. Bu da **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışına sebebiyet vermektedir.

76- OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Tutumun hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN – Efendim, ben, önerge oylamasına geçtim; size söz vermedim... Oturun yerinize...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Yanlışlık yaptın

BAŞKAN – Ben yanlışlık yapmıyorum. Lütfen... Siz oturun yerinize.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Tutumun hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN – Efendim, yerinize oturun diyorum size...

¹²⁵ 43. Birleşim 22.4.1996 Pazartesi

¹²⁶ 45. Birleşim 24.4.1996 Çarşamba

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Yanlışlık yaptın... Bunu yaptıramazsınız... Tutumun hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN – Sayın Asiltürk, yani, ben, şimdi, sizin emrinize göre mi hareket edeceğim... (RP sıralarından gürültüler)

Lütfen... Rica ediyorum... Oturur musunuz yerinize...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Rica ediyorsan, beni dinle!..

BAŞKAN – Efendim, sizin dediğinizi anladım.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun efendim.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) – Bir konuyu izah etmek istiyor; bunu bir zahmet dinlemeniz gerekir; Başkanın görevi de budur...

BAŞKAN – Ben dinledim...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Hayır dinlemedin.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) –Bir dinleyin ondan sonra...

BAŞKAN – Ben dinledim “bizim önergeyi önce oylayın” diyor.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Ee, söyleyin bakalım ne söyleyecekseniz...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Yani, sen, peşinifikirli olarak hareket ediyorsun...

BAŞKAN – Bir defa, ben Meclis Başkanıyım; bana “sen” deme; kibarca konuşun...Lütfen... (RP sıralarından gürültüler) Grup Başkanvekilisin. Meclise saygının gereği olarak bana da saygı bir göstermenizi tavsiye ediyorum. (DYP ve DSP sıralarından alkışlar) Ağzınızdan çıkanı da kulağınız duysun.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Tamam. “Sen” diye, belki, samimiyet gösterdim; ama, herhalde bu samimiyeti göstermemem lazım. Sayın Başkan, siz, önyargılı olarak hareket ediyorsunuz. Bakın, ben, size İçtüzük maddesini söylüyorum. İçtüzük maddesine göre “kupalar şurada olsun burada olsun” diye

önerge verilmez. İttüzük maddesinde, aykırılığına göre üç durum vardır. Bir tanesi, adı okunan üyenin “kabul” veya “ret” olarak oyunu söylemesi; ikincisi...

BAŞKAN – İkincisi, kupalar kürsünün önüne konulacak; adı okunan üye oraya gelip_

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) –Hayır... Yahu, bir dakika...

BAŞKAN – Efendim bir dakika... Ben bunları biliyorum; yani, sizin bana öğretmenize gerek yok ki...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) –Sayın Başkan, lütfen bir dinleyiver... Beş dakika bir dinleyiver...

BAŞKAN – Efendim, siz, bildiğim konuda bana ders vermeye kalkıyorsunuz; ama, sizin ders almaya ihtiyacınız var. Rica ediyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Yanlışı da düzeltiyorum. Siz, şunu oylayabilirsiniz: Bir, üyelerin “kabul”, “ret” şeklinde oyunu vermesini oylayacaksınız; aykırısı budur. Eğer, bu kabul edilmezse kupalarla oylamaya geçilecek; o da iki türlü olacak; bir, kupalar buraya konulacak; iki, sıralar arasında dolaştırılacak. İkincisi de, bunu oylayacaksınız. İttüzüğe uygun hareket ederseniz böyle yapacaksınız.

BAŞKAN – Siz oturun...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Şimdi, tamam mı?

BAŞKAN – Tamam. Siz, dediğinizi dediniz. (DYP sıralarından alkışlar)¹²⁷

Buradaki diyaloga bakarsak genel itibariyle bir konuda anlaşamama var dolayısıyla **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı işlenmiştir.

77- ALİ OĞUZ (İstanbul) – Muhterem Başkan, değerli arkadaşlarım; 10.10.1984 Tarihli ve 3056 Sayılı Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı üzerinde, şahsım adına görüşlerimi Yüce Meclisinize arz etmek üzere huzurunuzdayım;

¹²⁷ 45. Birleşim 24.4.1996 Çarşamba

ALİ OĞUZ (Devamla) – İnsanın yaratıcı gücü olmaz; insan, ortaya eser koyar ve o eseriyle iftihar eder. Bu, yaratmak değildir. Yaratma sıfatı, Allah'ın sıfatıdır. Gelin, böyle laflarla, Meclisin huzurunda, bu Meclisi işgal etmeyin.

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) – Ne alakası var...¹²⁸

Bu konuşmada konu başka konuşulan şey başka olduğundan burada da **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı yapılmıştır.

78- LÜTFÜ ESENGÜN (Erzurum) – evde zarf açmak suç mudur, değil midir? Evde, Konutta zarf açmak, başlı başına ihaleye fesat karıştırma suçunun bütün unsurlarını ihtiva eden bir eylemdir. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MAHMUT NEDİM BİLGİÇ (Adıyaman) – Evi değil, Başbakanlık Konutu...Rahmetli Özal da orada çalışıyordu...Çalışma yeri...

LÜTFÜ ESENGÜN (Devamla) – Efendim, Sayın Başbakanın konutuymuş, evi değilmiş; bir arkadaşımız böyle ifade ediyorlar...Sayın Başbakanın konutu ile evinin ne farkı var, onu bir iyice öğren.¹²⁹

Bu konuşmada ev ile konut arasındaki ilişki söz konusu olmuştur. Konuşmacılardan biri evin konutla aynı olmadığını ima etmektedir. Bu da **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışına sebebiyet vermiştir.

79- BAŞKAN - Gündem dışı üçüncü sırada Sayın Hüsamettin Korkutata, Türkiye'deki köy ve karayolları ağlarıyla ilgili olarak konuşmak üzere, buyurun. Tabîî, özellikle Bingöl demeyi arzu edersiniz; ama, 74 ilimiz var; buyurun.

HÜSAMETTİN KORKUTATA (Bingöl) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; karayolları ve bilhassa kapalı olan yollarla ilgili...Ben, 14.3.1996 tarihinde; yani, bundan tam iki ay önce olağanüstü halin uzatılmasıyla ilgili bir konuşmamda Bingöl-Diyarbakır karayolunun kapalı olduğunu söylemişim ve o zaman Sayın İçişleri Bakanımız Ülkü Güney Bey, “bu yolun kapalı olmadığını” söylemişti; ben de “yanlış bilgilendirildiklerini” kendilerine arz etmişim. Bundan kısa bir zaman sonra da Sayın Bakanımız, bana geldi “özür dilerim, gerçekten bu yol kapalı imiş, ben yanlış bilgilendirilmişim; ama, söz veriyorum, 15 gün içinde bu yolu açacağız” dedi.

¹²⁸ 49. Birleşim 8.5.1996 Çarşamba

¹²⁹ 50. Birleşim 9.5.1996 Perşembe

.....

Değerli arkadaşlar, bu karayolunun açılmasında Bingöl'ün hiçbir dahli yoktur; yani, Bingöl, açılmaması için hiçbir mazeret ileri sürmemiştir; hem tugay komutanlığı emniyetini sağlamak yönünden hem Bingöl Valiliği de, asfalt ve diğer hizmetlerini yapmak yönünden hiçbir sakınca görmemektedir; ama, Diyarbakır Valiliği ve ilgililer, maalesef bu yolun açılmasına müsaade etmiyorlar. Ben, bu yolun en kısa zamanda açılmasını istiyorum.

HÜSAMETTİN KORKUTATA (Devamla) – ...Sayın Bakanım “beraber gideceğiz, onu açacağız” diye söz vermişti. O günden bugüne kadar bekledim, iki ay geçti, şimdi, yerinden inşallah cevap vereceklerdir.¹³⁰

80- FİKRET UZUNHASAN (Muğla) – Millî Eğitim Bakanlığı ve bağlı okullardaki politik amaçlı ve gerici kadrolaşmalara son verilmelidir.¹³¹

Buradaki cümlede söylenen “gerici” ile kasıt nedir? Ve Milli Eğitimde Bakanlığında gerici kadrolaşma var mı ki bu kadrolaşmalara son verilsin? Bu gerici kadrolaşmalar, belli bir kesimin kıstaslarına uymayan insanların oluşturduğu bir durumdur. Bu örnekte **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı daha da önemlisi (kime gerici dendiği tanımlanmadığı için) ortada belirsizlik söz konusudur.

81- MEHMET ALTAN KARAPAŞAOĞLU (Bursa) – Değerli milletvekilleri, devlet, millet için vardır; milletin hiçbir kesimine farklı işlem yapmamalıdır; hatta, öyle adaletli olmalıdır ki, cezaevinde bulunan mahkûmlarına bile farklı işlem yapmamalıdır. Bugün, Ankara'da, cezaevinde mahkûm olarak bulunan insanların yakınları ve aileleri, mahkûm evlatlarının insanca yaşayabilmeleri için devletin yardımını talep ediyorlar. Devletin eli şefkatli olmalıdır; devlet zulüm yapamaz, asla zulüm de yapmamalıdır; onların insanca yaşamalarına, insanca beslenmelerine imkân vermelidir. İnsanlar, cezaları çektirilirken dahi zulme uğratılmamalıdır. Değerli milletvekilleri, yıllık enflasyonun yüzde 100'lerin üzerinde olduğu bir ülkede, devlet, şayet, alacağından faiz alıyorsa, köylüden, esnaftan, çiftçiden, sanatkârdan, memurdan, alacağına karşılık faiz alıyorsa, mutlaka ödemesi gereken ödemelerine de

¹³⁰ 51. Birleşim 14.5.1996 Salı

¹³¹ 60. Birleşim 11.6.1996 Salı

-faiz olmasa bile- ödemeleri esnasında, zamanaşımından dolayı meydana gelen farkları maddî olarak tazmin etmek mecburiyetindedir. Kasım ayında, Marmara Bölgesinde, çiftçiden satın alınmış olunan zeytinlerin bedeli, altı ay içerisinde ödenmek durumunda kalınmış, en son taksitleri bugün ödenmiştir. Bu müstahsillerimizin zararlarının telafi edilmesi de, bugün, gündeme getirilmelidir. Değerli milletvekilleri, insanımız, devletimizden, Hükümetimizden yardım bekliyor, dertlerine çare bekliyor. (Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Karapaşaoğlu, gündem dışı söz talebiniz, Çanakkale'deki doğal afetle ilgiliydi; zannediyorum, başka konulara girdiğiniz için süreniz yetmedi; son cümlelerinizi, lütfen, ifade edin. Buyurun.¹³²

Bu konuşmanın konusu “Çanakkale'deki doğal afetle ilgili” olmasına rağmen konuşmacı başka konularla ilgili konuşması **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** ve konudışılık yanlışlarına nenden olmuştur.

82- NURİ YABUZ (Afyon) – Yine, bu dönemdeki uygulamalar sırasında, köşe dönmek, birden zengin olmak, katma değer üretmeden kağıt alıp kâğıt satmak suretiyle, bilgisayarın karşısında paraları bir yerden bir yere nakletmek, çantalarla repo yapıp banka banka dolaştırmak suretiyle, bazı vatandaşlar -tabiri caizse- gömgök zengin edilmiştir. Yine, aynı dönemde, dönemin Başbakanı merhum Turgut Özal "Anayasayı bir defa delmekle ne olur" diye hepinizin hatıralarındaki bir lafı söylemiş ve bu devlete ve hepimize çok lazım olan bir şeyi zedelemiştir. Yine "Benim memurum işini bilir" demekle birtakım değerleri kökünden değiştirmiştir.

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) – Hâlâ oradasınız...

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) – Senin liderin 114 milyarlık yat yapıyor, onu sor.

NURİ YABUZ (Devamla) – Benim liderim hakkında bildiklerinizi, bu hür kürsüden konuşabilirsiniz.

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) – Hangi vergiyle, hangi ticaretle yapmış onu, onu sor; Özal'dan filan bahsetme...

¹³² 64. Birleşim 19. 6. 1996 Çarşamba

BAŞKAN – Sayın sözcü, şu anda üzerinde konuşmakta olduğunuz konu, eski Başbakan Sayın Mesut Yılmaz'la ilgili soruşturma önergesidir; siz ise on yıllık bir dönemi eleştirmeye başladınız¹³³

Bu diyalogda da konuşmanın konusu “eski Başbakan Sayın Mesut Yılmaz'la ilgili soruşturma önergesi” olmasına rağmen konuşmacı, konunun dışına taşarak on yıllık bir dönemi eleştirmeye başlamıştır. Dolayısıyla **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlısına neden olunmuştur. Ayrıca konuşma içerisinde konuşmacı milletvekiline müdahalede bulunan diğer milletvekilleri konuyu değiştirmeye çalışmışlardır. “Senin liderin 114 milyarlık yat yapıyor, onu sor.” örneğinde olduğu gibi. Bu da **“konuyu saptırma”** yanlısına neden olmuştur.

83- ENİS SÜLÜN (Tekirdağ) – Değerli milletvekilleri, elbirliğiyle, toplumsal huzurumuz için, geleceğe umutla bakabilmemiz için, demokrasimizi yaşatabilmemiz için yargıya güveneceğiz; yasama görevini en iyi şekilde yerine getireceğiz; ancak, bunların gerçekleşebilmesi için de siyasette dürüst olmalı; toplum için, dürüstlüğü mükâfatlandırmalı, suçluyu cezalandırmalıyız. Siyasî cezalandırma yeri de sandıktır. Yolsuzluk olaylarının, suiistimallerin kamuoyuna açıklanmasından rahatsız olanların, tartışılmasından ürkenlerin, yarın, milletin huzurunda gereken dersi alacakları kaçınılmazdır.

Yukarıda temas ettiğim gibi, sizler, suiistimallerin adresini başka adreslerde, adları da başka adlarda arayınız. Mesut Yılmaz'da suiistimal olmaz; suiistimal de Mesut Yılmaz ile olmaz.¹

Bu birleşimin bu bölümünde esas konu Emlak Bankası Eski Genel Müdürü Engin Civan'ın rüşvet karşılığı verdiği krediler ve çıkar temin eden bazı tasarruflarına karşın gerekli işlemleri yapmamak suretiyle görevini kötüye kullandığı ve bu eyleminin Türk Ceza Kanununun 240.maddesine uyduğu iddiasıyla eski Başbakan Mesut Yılmaz hakkında Meclis soruşturması açılmasına ilişkin önergesi (9/6) iken konuşmacının başka konulardan bahsetmesi **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlısına neden olmuştur. Ayrıca konuşmacı son paragrafında söylediği sözleri emin bir şekilde söylüyor. Bu da **“emin bir tavır sergileme”** yanlısına yol açmaktadır.

¹³³ 64. Birleşim 19. 6. 1996 Çarşamba

84 - MÜMTAZ SOYSAL (Zonguldak) – Bu normal yol izlenmediği içindir ki, basit bir taktiğe başvurulduğu içindir ki Sayın Başkan, sayın üyeler, biz, bu girişime; yani, bu konunun genel görüşme konusu yapılmasına karşı çıkacağız; çünkü, ne Anayasadaki genel görüşme kavramına uymaktadır, ne de içinde çalışmakta olduğumuz parlamenter sisteme uymaktadır.¹³⁴

Burada konuşmacı, girişime karşı çıkacağız çünkü, ne Anayasadaki genel görüşme kavramına uymaktadır, ne de içinde çalışmakta olduğumuz parlamenter sisteme uymaktadır demektedir. Ama neden uymadığı açıklanmamaktadır. İtiraz edilen husus anayasaya ve parlamenter sisteme uymuyorsa bunun nedeni açıklanmalıdır. Dolayısıyla Burada **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışlığı yapılmıştır.

85- TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANİ NAFİZ KURT (Devamla) - Tütün, gündeme geldi. Niye geldi; tütün piyasasının açılma zamanı yaklaştığı için. Birinci konuşmacı arkadaşım, eski devirlerde tütün piyasasının onikinci ve birinci ayda açıldığını iddia etti. ANAP devrinde onikinci ayın sonlarına doğru açılması bir defa olmuş; bir defa da, 1991 yılında -kasım ayında seçim oluyor- ANAP Hükümeti, şubat ayında açacağı tütün piyasasını, ekim ayının 15'inde açıyor ve fiyatı 30 bin liradan ilan ediyor.

HASAN GÜLAY (Manisa) - **Sayın Bakan, otuz sene geriye gitmeyin; şu anı konuşun.**

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANİ NAFİZ KURT (Devamla) - Yani, tütüncüyü kandırma politikasına gitti. O zaman muhalefette bulunan Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel "35 bin lira da ben vereceğim" dedi.¹³⁵

Bu konuşmada bakanın konuyu geçmiş dönemdeki uygulamayla kıyaslaması **tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme yanlışına** örnektir. Ayrıca Manisa milletvekilinin ifadesi **konuyu saptırma** yanlışına örnektir. Çünkü bakan otuz sene öncesinden değil sadece beş sene öncesinden bahsetmektedir.

86- RP GRUBU ADINA ÖMER VEHBİ HATİPOĞLU (Diyarbakır) - Şehitlerimizi rahmetle anıyoruz; ama, **biz, bu bölgede, bu ülkede, Türkiye'de kan dökülmesin**

¹³⁴ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

¹³⁵ 9. Birleşim 06.2.1996 Salı

istiyoruz, kan üzerine siyaset yapılmasın istiyoruz.

HACI FİLİZ (Kırıkkale) - İsteyen mi var?..

ÖMER VEHBİ HATİPOĞLU (Devamla) - İsteyen mi var?!... Onu, ben de size soruyorum; isteyen mi var?..

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) - Hiç kimse istemiyor...

ÖMER VEHBİ HATİPOĞLU (Devamla) - **Hiç kimse istemiyor... Sağ olun, Allah razı olsun; bunda ne kadar güzel birleştik.**¹³⁶

Bu diyalogda konuşmacı kendisini onaylatmak için aksinden delil kurma yoluna gidiyor ki bu sağlam bir mantık yöntemi değildir.

87- BÜLENT ECEVİT (Devamla) - Süreyi geçirmemek için, tabii, bazı çok önemli konuları atlamak zorunda kalıyorum, o arada kısa kısa değinip geçeceğim. İnsan hakları konusuna güzel ifade edilmiş bir paragrafla değiniliyor; kutlarım Hükümeti. Ancak, çok yadırgadığım bir şey, o paragrafın yeri. Türkiye'deki insan haklarıyla ilgili paragraf dış ilişkilerle ilgili bölümde yer alıyor. Oysa, biz, yabancılara hoş görünmek için değil, kendi vicdanımızı tatmin etmek için insan haklarına saygı istiyoruz. (DSP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) **Yine, seçimlerden önce, bütün partiler, Alevîlere hoş görünmek için yarış halindeydiler. Oysa, şimdi, programa bakıyoruz, Diyanet İşlerinden bahsediliyor, din ve inanç özgürlüğünden bahsediliyor;, ama, Alevî yurttaşlarımıza seçim kampanyası sırasında verilmiş olan sözler unutulmuş gibi görünüyor.**

ÖMER EKİNCİ (Ankara)- **Alevîler Müslüman değil mi?!**

BÜLENT ECEVİT (Devamla) - **Örneğin, Diyanet İşleri teşkilatında hakça temsil edilmeleri, kendi çocuklarına kendi inançları doğrultusunda eğitim verebilmeleri gibi konular, nedense, Türkiye'nin gündeminden çıkmış veya yeni kurulan Hükümetin gündemine girememiş gibi görünüyor...**

ÖMER EKİNCİ (Ankara) - Bölücülük yapıyorsun...

AHMET DERİN (Kütahya) - İstismar ediyorsunuz...

¹³⁶ 14. Birleşim 15.2.1996 Perşembe

BÜLENT ECEVİT (Devamla) - Biz, bunun da takipçisi olacağız. (DSP sıralarından alkışlar)¹³⁷

Bu örnekte bahsi geçen aleviler de özünde Müslümandır. Dolayısıyla ayrı bir inanç biçimiymiş gibi gösterilmesi **tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme yanlısına** örnek olmaktadır.

88- FETHULLAH ERBAŞ (Van) - (konuşmasının devamında) Yine, adam, Van'ın Başkale İlçesinden Van'a bir tek kuzu götürecektir; minibüse atar; menşe ahadetnamesi şu bu, bir sürü evrak isterler. En sonunda, adam, indirir kuzuyu keser, öyle alır gider; yani, başka türlü götürmek mümkün değil. Niye? Olağanüstü hal var!..

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) - Menşe şahadetnamesi her yerde aranıyor.

FETHULLAH ERBAŞ (Devamla) - Olağanüstü hal bölgesinde koyunların da milliyeti sorulur değerli kardeşlerim; koyununun da milliyeti sorulur!.. (RP sıralarından alkışlar)

NABİ POYRAZ (Ordu) - Her yerde sorulur...

FETHULLAH ERBAŞ (Devamla) - Hakkârî'de bir müteahhit askeriye et temini için ihaleye girmiş; ihaleyi almış; müteahhitin getirdiği koyunlar Irak menşeli demişler; adamı aylarca hapis yatırdılar!

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

FETHULLAH ERBAŞ (Devamla) - Yani, şimdi, bu koyun Irak'tan gelmiş, İran'dan gelmiş, Türkiye'de yetişmiş ne fark eder...

Şimdi, değerli arkadaşlar, ben, bu bölgede yaşayan insanların sorunlarını söylüyorum; başka bir şey söylemiyorum. .

NECMETTİN DEDE (Muş) - Ama, çelişkiye düşüyorsunuz.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) - Menşe şahadetnamesi her yerde soruluyor.

FETHULLAH ERBAŞ (Devamla) - Evet, tabî, bir kuzunun Başkale'den Van'a gelmesi için altı yerde arama yapılır; ondan sonra da, kuzuyu kesip öyle götürmek zorunda kalın

¹³⁷ 21. Birleşim 10.3.1996 Pazar

SAFFET ARIKAN BEDÜK(Ankara) - Hayır, hayır; menşe şahadetnamesi her yerde soruluyor.¹³⁸

Bu konuşmada **tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme yanlışı** vardır. Çünkü Menşe şahadetnamesi her yerde sorulan bir durumdur.

2.2.2. İspat Edilecek Olanı Delil Yerine Alma

İspat Edilecek Olanı Delil Yerine Alma yanlışı, bizzat ispatlanması gereken iddiayı ispatlanmış gibi kabul etme, bir diğer ifadeyle, ispatlanmış olduğu zannedilen neticeyi öncüllerin parçası olarak farz etme şeklinde tanımlanır. Bu kısaca “delilin, ispatı veya iptali istenen şeye dayandırılması” şeklinde de tanımlanabilir. Böyle olunca, delil olarak alınan şey, ileri sürdüğünü ispatta bir katkı sağlamayacak ve boş bir tekrardan ibaret olacaktır.¹³⁹

ÖRNEKLER

89- RP GRUBU ADINA MUSTAFA KAMALAK (Kahramanmaraş) – **cumhur, halk demektir.**¹⁴⁰

Buradaki tanım bize yeni bir şey vermiyor. Zaten cumhur halk demektir dolayısıyla “halk”ın ne olduğu sorusuna da cevap olmalıdır. Sorusu açıklanmalıydı. Bu tanım bize yeni bir şey vermediği için burada bir “**kısır döngü**” söz konusudur.

90- NECATİ ALBAY (Eskişehir) – Tarımsal değişimi ve kalkınmayı zorunlu kılan ekonomik gelişme ve sanayileşmedir. Ekonomik gelişmenin gerçekleşmesi için, tarım sektörünün gelişmesi gerekmektedir.¹⁴¹

Burada da bir “**kısır döngü**” söz konusudur.

91- CHP GRUBU ADINA ALİ HAYDAR ŞAHİN (Çorum) – Eğitim düzeyi, bir toplumun gelişmişlik düzeyinin başlıca göstergesi olarak kabul edilir. Ne var ki, 1950’li yılların başından bu yana, Atatürk devrim ve ilkelerinde yapılan sapmalar, geri dönüşler, eğitim alanını da etkilemiştir; dönemin halkevleri, köy enstitüleri

¹³⁸ 24. Birleşim 14. 3. 1996 Perşembe

¹³⁹ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 141-153.

¹⁴⁰ 39. Birleşim 18. 4. 1996 Perşembe

¹⁴¹ 69. Birleşim 2.7.1996 Salı

kapatılmıştır. 1980'den itibaren, öğretmen yetiştiren kaynaklar tamamen kurutulmuş, imam-hatip okulları, izinli izinsiz Kur'an kursları yaygınlaştırılmış, okullarda din ile ahlak dersleri zorunlu hale getirilerek eğitimde laiklik ilkesi zedelenmiştir.

ABDULLAH ÖRNEK (Yozgat) – Ne alakası var?!¹⁴²

Buradaki konuşmada laikliğin zedelenmesinin nedeninin delili olarak Kur'an kursları ve imam-hatip okullarının yaygınlaştırılması gösterilmektedir. Bu da **“İspat edilecek olanı delil yerine alma”** neden olmuştur. Burada öncelikle gerçekten Kur'an kursları ve imam-hatip okullarının yaygınlaştırılması laikliği zedelemiş midir? Sorusuna cevap aranıp bu durumun ispat edilmesi gerekirdi. İspat edilmediği için bu yanlışla karşı karşıya kalınmıştır.

Ayrıca konuşma dikkatle okunursa gelişmişlik seviyesi, -Atatürk devrim ve ilkelerinde yapılan sapmaların, geri dönüşlerin (bundan kasıt ne? Tam olarak belli değil), eğitimi etkilemesiyle- olumsuz etkilenmiştir. Gelişmişlik seviyesinin olumsuz etkilenmesine dönemin halkevleri, köy enstitülerin kapatılmış olması, 1980'den itibaren, öğretmen yetiştiren kaynaklar tamamen kurutulmuş olması da neden olarak gösteriliyor. Peki bu bahsedilen durumlar yapılmıyorsa gelişmişlik düzeyi artacak mıydı? Ayrıca Atatürk devrim ve ilkelerinde yapılan sapmaların, geri dönüşlerin de tam olarak neyi kastettiği belirtilmesi gerekir. Özetle bu örnekte de **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlış yapılmıştır.

2.2.3. Aksini Gerekli Görme

Aksini gerekli görme¹⁴³ yanlış, bir şey için olan bir durumu alıp, o durumun varlığının ya hisle ya da başka şeyle kendisi için olduğunu bilip, aynıyle bir başka şeyde var olduğunu görüp de bu duruma ikinci şeyin birinci şey olduğunu veya onlardan birinin diğerine yüklem olduğunu zannetmektir.

ÖRNEK

92- M. İSTEMİHAN TALAY (İçel) – Eğer, gerçekten, sayın milletvekilinin bildiği bir yolsuzluk veya usulsüzlük varsa, idarî veya adlî mercilere, bunu doğrudan

¹⁴² 42. Birleşim 21.4.1996 Pazar

¹⁴³ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 153-161

iletmek, zaten kendi haklarıdır. Bunun dışında bir yaklaşım, kişilerin özgürlüğünü baskı altında tutmaya yönelik ve kendileri gibi düşünmeyen herkesi dışlamayı öngören bir nitelik kazanır.¹⁴⁴

Bu örnekte milletvekilinin bildiği bir yolsuzluk veya usulsüzlük varsa, idarî veya adlî mercilere iletmesi gerektiği iletmemesi durumunda ise kişilerin özgürlüğünü baskı altında tutmaya yönelik ve kendileri gibi düşünmeyen herkesi dışlamayı öngören bir nitelik kazanılacağı vurgulanmaktadır. Gerçekten belirtilen husus gerekli mercilere iletilmez ise söylenilen durum mu ortaya çıkar yoksa başka sonuçlar da çıkarılabilir mi? Burada başka sonuçların çıkacağı ihtimali olmadığı için “**aksini gerekli görme**” yanlışı yapılmıştır.

2.2.4. Neden Olmayanı Neden Olarak Alma

Öncüllerde, sonuç için gösterilen nedenin yanlış olduğu bu hata, belli bir eserin veya olayın nedeni olmayan şeyi onun gerçek nedeni saymak veya bir kıyasta yer almayan bir önermenin geçersizliğine, o kıyasta ulaşılan sonucun saçmalığını delil olarak ileri sürmek şeklinde tanımlanır.¹⁴⁵ Neden olmayanı neden olarak alma yanlışı, kıyasın öncülünün, kendisinden yanlış bir sonucun çıkmasını gerektiren öncülle birlikte alınması durumunda olur ki bu durumda sonucun bu öncül sayesinde çıktığı sanılır.

ÖRNEKLER

93- BAŞKAN – Ad okunmak suretiyle yoklama yapılacaktır; sayın milletvekillerinin, salonda bulunduklarını yüksek sesle belirtmelerini rica ediyorum.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan, yeterli çoğunluk var, niye açmıyorsunuz?..

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan, her zaman böyle yapılmıyordu; bugün özel bir durum mu var?¹⁴⁶

Bu örnekte yoklama yapılmamasının gerektiğini belirten milletvekili nedenini ise “yeterli çoğunluk var”, “her zaman böyle yapılmıyordu” ifadeleriyle

¹⁴⁴ 32. Birleşim 3. 4. 1996 Çarşamba

¹⁴⁵ Fazla bilgi için bkz., İbrahim Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 161-169

¹⁴⁶ 32. Birleşim 3. 4. 1996 Çarşamba

söylemektedir. “her zaman böyle yapılmıyordu” çıkışında bulunma, yoklama yapılmamasının bir nedeni olamaz. Sonuçta her zaman yoklama yapılmaması şimdi de yoklama yapılmayacaktır anlamına gelmez. Dolayısıyla bu örnekte **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışı vardır.

94- ARİF SEZER (Adana) – Ekonomik olarak gücünü yitiren köylümüz iki seçenekle baş başa bırakıldı: *Göç ve fakirleşme*. Bunun sonucu olarak ülkemize getirilen en büyük sıkıntılardan birisi, köyden kente göçün başlamasıyla sağlıklı bir kentleşme yapısı oldu ve ciddi terör olaylarının da varlığı görülmeye başlandı.¹⁴⁷

Buradaki örnekte ekonomik gücün yitirilmesi, göç ve fakirleşmeye, bunun da sağlıklı bir kentleşmeye ve terör olaylarına neden olduğu vurgulanmaktadır. Ekonomik gücün yitirilmesi sağlıklı kentleşmenin ne kadar nedeni olabilir acaba? O kentin bir belediye başkanı yok mudur? Veya o kentin sağlıklı kentleşmesine engel olacak birileri yok mudur? Sağlıklı kentleşmeye göz yumanlar veya izin verenler sağlıklı kentleşmenin gerçek nedeni olsa gerek. Dolayısıyla bu örnekte **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışı görülebilir.

95- ARİF SEZER (Adana) – Sayın Başkan, pancar konusuna geliyorum. Ekim öncesi 4 400 olarak fiyat açıklayan hükümet, Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğünün ve Pankobirlik’in görüşlerini ve önerilerini dikkate almamıştır; ancak, ilan edilen 4 400 lira taban fiyatla da, 1996 yılı için planlanan 4,1 milyon dekar şekerpancarı ekimi yapılamayacak demektir; bu da, ülkemizin yeniden şeker ithalatı yapmasına neden olacaktır.¹⁴⁸

Bu örnekte hükümetin belirlediği 4 400 fiyatın ülkemizin şeker ithal etmesinin nedeni olarak gösteriliyor. Gerçekten şeker ithalatı yapılacak mı? Eğer yapılacaksa bunun nedeni gerçekten hükümetin belirlediği fiyat mı? Başka ana nedeni yok mu? Bu örnekte **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışı vardır denebilir.

96-(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapandı)

MEHMET AYKAÇ (Devamla) – Sayın Başkan...

¹⁴⁷ 32. Birleşim 3. 4. 1996 Çarşamba

¹⁴⁸ 32. Birleşim 3. 4. 1996 Çarşamba

BAŞKAN – Konular epeyce çok; onun için, size 3 dakika süre tanıdım.

MEHMET AYKAÇ (Devamla) –Tabii, arkamda diğer Çorum Milletvekilimiz Sayın Başkanımız olunca, ben süreyi dikkate almamıştım.

BAŞKAN – Hayır; dert, Köprübaşı’nın derdi olunca... Buyurun.¹⁴⁹

Bu örnekte milletvekilin konuşma süresini dikkate almamasının nedeni olarak “Tabii, arkamda diğer Çorum Milletvekilimiz Sayın Başkanımız olunca, ben süreyi dikkate almamıştım.” ifadesiyle Meclis başkanıyla aynı ilin milletvekili olmasını göstermektedir. Bu da **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışına sebebiyet vermiştir. Yine bu konuşmada ikinci bir neden olmayanı neden olarak alma yanlışı vardır. Diyalogda başkanın milletvekiline verdiği 3 dakikanın nedeni memleketine ait bir bölge olan Köprübaşı mıdır? Verilen ek sürenin nedeni bu olamaz. Ayrıca diğer milletvekillerine bu kadar ek süre verilmemişti. Burada **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışı işlenmiştir.

97- RP GRUBU ADINA NECMETTİN ERBAKAN (Konya) – ...Yani, köylümüzün ihtiyaçlarını karşılamak için 7,674 milyar dolar harcamamız lazım.

HACI FİLİZ (Kırıkkale) – Biraz da TL olarak arz etseniz...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) – Efendim, TL ile konuşmama başlarken, sonuna geldiğim zaman rakam değişiyor, konuşamıyorum ki...(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)¹⁵⁰

Bu konuşmada TL ile konuşmama nedeni olarak, “TL ile konuşmama başlarken, sonuna geldiğim zaman rakam değişiyor, konuşamıyorum ki...” genel başkanın bu durumu, gerekçe olarak göstermesi doğru değildir. Dolayısıyla bu örnekte **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışı vardır.

98- ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sıfır enflasyon daha iyi değil mi Sayın Başbakan?!

BAŞKAN – Müdahale etmeyelim... Rica ediyorum...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) – Canım, mümkün olsa, tabii, sıfır daha iyi; ama mümkün değil, dünyada böyle bir örnek yok.¹⁵¹

¹⁴⁹ 36. Birleşim 11. 4. 1996 Perşembe

¹⁵⁰ 38. Birleşim 17. 4. 1996 Çarşamba

Bu diyalogda milletvekili sıfır enflasyonun mümkün olmadığını belirtirken neden olarak dünyada bir örneğinin olmamasını göstermektedir. Bu da “**neden olmayanı neden olarak alma**” yanlışına sebep olmaktadır.

99- BAŞKAN – Her iki önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler...

NİHAT MATKAP (Hatay) – Sayın Başkan, sayalım lütfen.

BAŞKAN – Sayalım efendim. Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

YILMAZ ATEŞ (Ankara) – Saymadan nasıl “kabul edilmemiştir” diyorsunuz!..

BAŞKAN – **Başkanınıza güveneceksiniz; kürsüden bakıyoruz değerli arkadaşlarım.**¹⁵²

Bu örnek konuşmada “**neden olmayanı neden olarak alma**” yanlışı vardır. Çünkü Meclis Başkanı’nın önerge oylamasını saymamasının nedeni olarak kendisine güvenilmesini ve kürsüden bakmasını gösterdiği için bu yanlış yapılmıştır. Böyle bir tahmin gücü başkanın oyları saymamasının bir nedeni olamaz.

100- ŞÜKRÜ YÜRÜR (Ordu) – Bütçede yoklama yapılmıyordu Sayın Başkan; bu âdet nereden çıktı?

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) – Teamüllere aykırı...

ŞÜKRÜ YÜRÜR (Ordu) – Maaş alırken de mi yoklama yapacağız?

BAŞKAN – Değerli arkadaşlarım, yoklama yapılacaktır. Yoklamaya Adana İlinden başlıyoruz.¹⁵³

Bu örnekte yoklama yapılmaması gerektiğinin nedenini belirtmeye çalışan milletvekilleri “**neden olmayanı neden olarak alma**” yanlışı yapmaktadırlar. Önceden yoklama yapılmaması şimdi de yoklama yapılmamasının nedeni olamaz.

101- FİKRET UZUNHASAN (Muğla) – Uygulamada, Eğitim Birliği Yasası yok olmuş, aynen cumhuriyet öncesi çağdışı eğitim görüntüsü; *Kur’an kurslarıyla*,

¹⁵¹ 38. Birleşim 17. 4. 1996 Çarşamba

¹⁵² 42. Birleşim 21.4.1996 Pazar

¹⁵³ 42. Birleşim 21.4.1996 Pazar

*tarikatların birçoğunun dinî kisve altındaki öğretileriyle âdeta geriye dönülmüştür.*¹⁵⁴

Bu konuşmada çağdışı eğitimin görüntüsünün ve geriye dönüşün nedeni olarak “Kur’an kurslarıyla, tarikatların birçoğunun dinî kisve altındaki öğretileri” olarak gösterilmektedir. Bu durumun doğruluğu tartışılır. Söz konusu gerekçe Müslüman olan bir ülkede (Türkiye’de) ancak bazı kişilerin veya kesimlerin görüşünü ideolojisini yansıtmaktadır. Hâlbuki gerçeği fenomenolojik tespitler ve objektif değerlendirmeler yansıtır. Dolayısıyla burada **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışı işlenmiştir denebilir. Ayrıca buradaki yanlış **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışına da örnek olduğu kanısındayız.

102- A. TURAN BİLGE (Konya) – Hükümet, memura yüzde 30'luk bir zam yapmayı planlamaktadır. Son üçbuçuk yılda, 8 kat oranında fakirleştirilen memura öngörülen bu zam oranı, milyonlarca memura, emekliye, dul ve yetime, işçi emeklisine zulümdür, haksızlıktır, vebaldir. Bu davranış, çok büyük bir çoğunluğu cumhuriyetten, demokrasiden yana olan ve içleri ulus, ülke sevgisiyle dolu olan memurumuzu anarşiye itmektedir; çözümü başka rejimlerde, safsata düzenlerde aramaya itmektedir.¹⁵⁵

Bu örnekte memurun anarşiye itilmesinin nedeni olarak, memura düşünülen yüzde 30'luk bir zam oranı gösterilmektedir. Bu da **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışına neden olmaktadır.

103- BAŞKAN: Başkanvekili Kamer GENÇ – Sayın Başbakanın bildirdiğine göre, hükümet programı, yarın Genel Kurulun bilgisine sunulacaktır. (RP ve DYP sıralarından alkışlar) Aslında, Refah Partili arkadaşlarımızın, bu hükümet programı üzerinde söz almasını anlayamıyorum; bir defa, kendi hükümetlerinin programı... (RP sıralarından "Olur mu öyle şey" sesleri) Değerli arkadaşlar, hepinizin söz hakkı var; ama, şimdiye kadar yapılan bir uygulama da var, daha doğrusu bir görüntü var; hükümet programı üzerinde muhalefet partilerine mensup milletvekilleri söz alır.¹⁵⁶

¹⁵⁴ 60. Birleşim 11.6.1996 Salı

¹⁵⁵ 67. Birleşim 26.6.1996 Çarşamba

¹⁵⁶ 69. Birleşim 2.7.1996 Salı

Bu metinde, “hükümet programı üzerinde muhalefet partilerine mensup milletvekillerin söz aldığı” kanısı vurgulanmaya çalışılmaktadır. Bu kanıyı da hükümetteki milletvekillerin söz almaması gerektiğini söylemeye çalışırken neden olarak gösteriyor. Dolayısıyla bu örnekte **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışı yapılmıştır. Bahsedilen uygulama veya görüntü olmuş olabilir. Neticede bu konuda bir kural bulunmamaktadır. Böyle bir uygulamanın olması hükümeti kuran milletvekillerinin hükümet programı hakkında konuşamamaları gerektiği anlamına gelemmez.

104-SALİH SÜMER (Diyarbakır) – Neden alkışlıyorsunuz?..

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) – Alkışlamak, bu Meclisin doğal hareketidir. (Gürültüler)¹⁵⁷

Bu örnekte, alkışlamasının nedenini soran milletvekiline cevap olarak bu durum meclisin doğal bir hareketi olduğunu belirtiyor. Doğrudur alkışlamak doğal bir harekettir. Ama bu doğal hareketler de bir nedenden dolayı yapılır. Gülmek de doğaldır fakat sağlıklı insanlar durup dururken gülmez. Gülünmesi için bir ortam oluşur ondan sonra gülünür. Haliyle burada espri amacıyla bile olsa **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışı yapılmıştır.

105- TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSA DEMİRCİ (Sivas) – Malatya Milletvekilimiz Sayın Ayhan Fırat, 1972 yılından beri Malatya İlinde yasaklanan haşhaş ekiminin tekrar serbest bırakılmasını ve kontrollü ekim olarak Malatya İlının de kararnameye dahil edilmesini istediklerini burada söylediler.

....Şimdi, burada dikkat edeceğimiz konu... Yani, bir Malatya alınabilir mi; elbette alınabilir veya bir başka vilayetimiz alınabilir mi; alınabilir. Yani, bir başka ülke, bizim, elbette, ekim alanlarımızı kısıtlayamaz; ancak, şunu tespit etmemiz lazım ki, Malatya ve civarında bu ekime müsaade edildiği takdirde, arazinin yapısı gereği, belki, elde ettiğimiz mahsulü kontrol etme şansımız olmayabilir.¹⁵⁸

Burada Malatya ve civarında haşhaş ekimine müsaade edildiği takdirde, arazinin yapısı gereği, belki, elde ettiğimiz mahsulü kontrol etme şansımız olmayabilir denmektedir. Mahsulü kontrol edememe gerçekten söz konusu mu ve bu

¹⁵⁷ 73. Birleşim 8.7.1996 Pazartesi

¹⁵⁸ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

kontrol edememe durumu Malatya'ya haşhaş ekimine izin verilmemesinin bir nedeni mi? Bizce bu neden olamaz. Çünkü konu, tutanaklarda bütünüyle okunduğunda Türkiye'nin değişik yerlerinde haşhaş ekimine izin verilmiş. O yerleri kontrol edebiliyorsan Malatya'yı da kontrol edebilirsin. Dolayısıyla bu konuşmada **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışı yapılmıştır.

106- MUSTAFA İLİMEN (Edirne) –İki ay önce, Bakanlık müfettişleri, Trakya birlikte uzun süre inceleme yaptı; usulsüzlük ve yolsuzluk olmadığı görüldü; ama, ne yazık ki, Bakanlık, Yönetim Kurulunu, yine de partizan bir tutumla görevden aldı.¹⁵⁹

Yönetim kurulunun görevden alınmasının nedeni olarak illa usulsüzlük veya yolsuzluk olamaz. Usulsüzlük veya yolsuzluk olmadığından görevden alınamazlar diye bir kanun, kural veya uygulama yoktur. Yani yönetim kurulu başka nedenlerden dolayı da görevden alınabilir. Dolayısıyla burada yönetim kurulunun görevden alınmasının nedeni usulsüzlük ve yolsuzluk olmalıydı imajını veren milletvekili **“neden olmayanı neden olarak alma”** yanlışına düşmüştür. Burada zımnen de olsa “aksini gerekli görme” yanlışı da görülmektedir. Yani “usulsüzlük ve yolsuzluk olunca görevden alınır; bu yoksa görevden alınmaz” çıkarımı geçerli değildir.

107- İÇİŞLERİ BAKANI TEOMAN ÜNÜSAN - Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Yaşar Okuyan'ın bahsettiği gazetede ki haber tamamıyla yanlıştır. Bir gazeteciyle, bir sohbet sırasında, sadece "siz bizim yaptığımız her şeyi eleştiriyorsunuz, yarın bizim yaptığımız bu soruşturmaya da güvenmeyeceksiniz" gibi bir ifade tarafımdan kullanılmıştır. Onun dışında bir şey kullanılmamıştır. "Niye bunu düzeltmediniz" diye soracak olursanız bu ifadelerin geçtiği gazetenin her satırı her gün düzeltmeye muhtaçtır.¹⁶⁰

Bu metinde milletvekili, gazetede ki yanlış bilginin düzeltilmesine gerek duyulmamasının nedeni olarak gazetenin her satırının düzeltilmeye ihtiyacı olduğunu ileri sürmesidir. Buda **neden olmayanı neden olarak alma yanlışına** sebebiyet vermektedir. Gazetenin düzeltilmeye ihtiyacı olması milletvekilinin de hatayı düzeltilmesine veya düzeltirmesine engel teşkil etmez.

¹⁵⁹ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

¹⁶⁰ 14. Birleşim 15.2.1996 Perşembe

108- BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, salonun orta sıralarında, yoğun bir kulisten kaynaklanan, oldukça rahatsız edici bir uğultu var. Gerçekten, hatipleri dinlemek dahi, sanıyorum, oldukça güç oluyor. Yeni hükümet konusunda heyecanınızı anlıyorum; ama, Genel Kurulda, lütfen biraz daha duyarlı olalım. Sağ olun.

METİN GÜRDERE (Tokat) - **Bu hükümet kurulmazsa, sebebi siz olacaksınız!..**

BAŞKAN - Öyle mi!.. Kulisle kuracaksınız, hayırlı olsun efendim.¹⁶¹

Tokat milletvekili tarafından, bu konuşmadaki meclis başkanının ikazı hükümetin kurulamamasının nedeni olarak gösteriliyor. Bu da **neden olmayanı neden olarak gösterme yanlışına** neden olmaktadır. Çünkü hükümetin kurulamamasının nedeni başkanın bu konuşmadaki ikazı olamaz.

¹⁶¹ 17. Birleşim 29.2.1996 Perşembe

İKİNCİ BÖLÜM

DİĞER YANLIŞ ÇEŞİTLERİ

Biz bu bölümde; söz konusu dönem birleşimlerinde lafız ve mana yanlışları dışında işlenen diğer yanlış çeşitlerine yer vermeye çalışacağız. Bu yanlışlardan bir kısmı içerik yanlışları ile alakalıdır veya onların bir uzantısı görünümündedir. Buradaki yanlışlar günlük hayatımızda yaptığımız yanlışları hatırlatması bakımından önemlidir. Bu yanlışlar beş ana başlık altında işlenmektedir. Bu başlıklar konudışılık (kişiyi hedef alan delil, kaba kuvvete başvurma, otoriteye başvurma, ispat edilmemiş olmayı lehte delil kullanma, konuyu saptırma, mizahın kötüye kullanılması, konuyu taşarak geniş kapsamlı alma, teferruata boğulma), sübjektif konudışılık (popüler olana baş vurma, merhamete başvurma, tehlike, şartlara ve şahıslara uygun davranma, duygusal kelimeleri kötüye kullanma, karmaşık cümlelerle şaşırtma), uydurma delil (emin bir tavır sergileme, ağdalı dil ile nüfuz sağlama, maksatlı iştirak, tekrarlanan iddia, klişeleşmiş düşünce, gerekçeler uydurma, erteleme), gelişigüzel kurulmuş eksik delil yanlışları (gelişigüzel genellemede bulunma, fazla basitleştirme, konuyu sadece olumlu yönleriyle sunma, yanlış dilem, iki zıt seçenek, sakal delili), yanlış zan yanlış (vasatı kötüye kullanma, çelişik zanlar, hakikate zıt varsayımlar, analoginin kötüye kullanımı) yanlışlarıdır. Bu ana başlıkların altında parantez içerisinde gösterilen alt başlıklarla işlenen yanlışlar da vardır.¹⁶² Şimdi bu yanlışların bazılarına örnek vermeye çalışacağız.

1.Konudışılık Yanlış

1.1.Kaba Kuvvete Başvurma

Delil olarak Kaba Kuvvete Başvurma, birisine bir neticeyi kabul ettirmek için kaba kuvvete veya kuvvet tehdidine başvurulduğunda işlenen bir yanlış türüdür. Kaba kuvvete başvurma, kişinin sağlam delil sunma ve kuvvetli muhakeme ile fikrini kabul ettirme yerine, bu fikrini karşı tarafa kabul ettirmede gözünü korkutma veya

¹⁶² Fazla bilgi için bkz.,İbrahim Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s 179-227.

gözdağı verme yollarını araştırmasıdır.¹⁶³ Genelde tehdit ve kaba kuvvete başvurma delil olarak sunulmaz. Bunlar, bir delil olarak sunulduğunda söz konusu yanlış işlenmiş olur.

ÖRNEKLER

109- RP GRUBU ADINA LÜTFÜ ESENGÜN (Erzurum) – Bu memlekette, Refah Partisini kapatmaya da kimsenin gücü yetmez.¹⁶⁴

Bu örnekte “**kaba kuvvete baş vurma**” yanlış yapılmıştır. Burada ayrıca “**emin bir tavır sergileme**” yanlış da yapılmıştır diyebiliriz.

110- OSMAN HAZER (Afyon) – Bir dahaki seçime biteceksiniz... Biteceksiniz...¹⁶⁵

Bu örnekte de “**kaba kuvvete baş vurma**” yanlış yapılmıştır. Çünkü buradaki hitap tehdit içeren bir üslupla söylenmektedir.

111- ANAP GRUBU ADINA MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) – Başkanvekili Sayın Şevket Kazan tarafından, Anayasa Mahkemesi kararıyla güvenoyu almadığı sabit olduğu, buna rağmen görevini iade etmediği iddiasıyla Başbakan Sayın Mesut Yılmaz hakkında verilen bir gensoru önergesi Değerli milletvekilleri, anayasal dayanaktan yoksun bu gensorunun gündeme alınmasıyla birlikte, belki de Parlamento tarihimizde ilk defa, bir hükümet mahkemelik olacak ve Anayasanın 116 ncı maddesi devreye girecektir. Anavatan Partisi olarak, parlamenter sisteme inancımız gereği, başta Refah Partisi yetkilileri olmak üzere, tüm ilgilileri ikaz ediyoruz. Bu yolda ısrar etmelerinin ateşle oynamakla eşdeğer olduğuna inanıyoruz ve bu Hükümet yıkılsa bile, Refah Partisi için güllük gülistanlık olmadığını da biliyoruz. Cumartesi gününden sonra yaşanacak, katedilecek yollar o kadar virajlı ki, korkarım, Refah Partisi, ilk virajda yine şarampolda kalacaktır.¹⁶⁶

¹⁶³ Fazla bilgi için bkz., İbrahim Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 183-184.

¹⁶⁴ 52. Birleşim 15.5.1996 Çarşamba

¹⁶⁵ 52. Birleşim 15.5.1996 Çarşamba

¹⁶⁶ 56. Birleşim (Olağanüstü) 3.6.1996 Pazartesi

Bu örnekte **“tehlike”** yanlışı yapılmıştır. Bu örnekte ileriki günlerde “virajlı yollar” ifadesiyle tehlikeli günlerin geleceği vurgulanmıştır. Ayrıca bu konuşmada “başta Refah Partisi yetkilileri olmak üzere, tüm ilgilileri ikaz ediyoruz. Bu yolda ısrar etmelerinin ateşle oynamakla eşdeğer olduğuna inanıyoruz ve bu Hükümet yıkılsa bile, Refah Partisi için güllük gülistanlık olmadığını da biliyoruz” ifadesiyle **“kaba kuvvete baş vurma”** veya kuvvet tehdidinde bulunma yanlısının yapıldığını söyleyebiliriz.

112- RP GRUBU ADINA ERTUĞRUL YALÇINBAYIR (Bursa) – siz kimsiniz ki, hukuka aykırı işlem yaparsınız! Kimsiniz siz! (RP sıralarından alkışlar)

M. KEMAL AYKURT (Denizli) – Biraz daha bağır, duymuyoruz! saf!..¹⁶⁷

Bu ifadeler ile taraflar birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışıyor. Özellikle ilk konuşmacının söyledikleri **“kuvvet tehdidinde bulunma”** veya **“kuvvete sığınma”** yanlısına örnek teşkil etmektedir.

113- İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) – Ne gülüyorsun?..

BAŞKAN – Gülmemi de mi engelliyorsunuz.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) – Başkanlık ciddî bir iştir.

BAŞKAN – Gülmemi engelleyecek gücünüz varsa, engelleyin¹⁶⁸

Bu diyalogda milletvekili başkanlığın ciddi bir yer olduğunu ve gülünmemesi gerektiğini dile getirmeye çalışırken başkan “Gülmemi engelleyecek gücünüz varsa, engelleyin” diye cevap vermesi **“kaba kuvvete başvurma”** yanlısına yol açmıştır.

114- SEBGETULLAH SEYDAOĞLU (Diyarbakır) - Bu düşüncelerimle, son günlerde özellikle doğu ve güneydoğuda direkt insan haklarını kasteden ve Türkiye'nin sosyal hukuk ayıbı olan, insanların hayat standartlarının, artık, yaşam biçimlerini, askerî kışlaların çöplüklerinden topladıkları ekmeklerle iftarını açtığı bir Türkiye gerçeğiyle ve yine, tarihî bir gerçekle, daha bugünkü gazetede okudum, Hükümetin iki ayrı kanadının, birincisi, Grup Başkanvekili Sayın Yalım Erez'in itirafları, diğeri, CHP Genel Başkanı Sayın Deniz Baykal'ın itirafları, bana bir

¹⁶⁷ 39. Birleşim 18.4.1996 Perşembe

¹⁶⁸ 38. Birleşim 17.4.1996 Çarşamba

gerçeği daha anımsatıyor... İkisinin de, bugünkü basına yansıyan yazılarda; Hakkâri'de, güneydoğuda ve doğuda bir insanlık dramı yaşandığını ve bu yok olan, insanlık dramıyla ilgili bir yardım kampanyası başlattıklarını, bu yardım kampanyalarından dolayı 250 milyon liranın -bir mahallenin bile bir günlük ihtiyacı kadar paranın- bölgeye gönderildiğini, maalesef, müşahede etmiş bulunmaktayım.

Sayın milletvekili arkadaşlarım, doğu ve güneydoğuda bu yaşamın buraya gelmesinin tek sebebi ve müsebbibi vardır; dört yıldır o bölgede sorumsuz bir anlayış ve demokratik olmayan bir yönetim biçimi, insan haklarına yönelik, sosyal, ekonomik ve kültürel bir sömürü sistemi ve o bölgede terörü bahane ederek, milyonlarca insanı, aç, sefil, susuz, perişan bırakmış, Diyarbakır'ın, Van'ın, Çukurova'nın, metropollerin kenar semtlerinde, varoşlarında insanları kaderine terk etmiş bir zihniyet... İşte, bu zihniyete karşı, sosyal hukuk ayıbı olan, Hükümeti bugün bizzat yöneten bir DYP Grup Başkanvekilinin ve CHP Genel Başkanının acı itirafları: "Evet, doğu ve güneydoğudaki bu açlık, bir insanlık dramıdır, ayıbidir..," Ama, bu ayıp, bugün Türkiye'yi yönetenlerin ayıbidir, bu Hükümetin temsilcilerinin ayıbidir. (ANAP ve RP sıralarından alkışlar) Bu ayıp, benim ayıbım değil, dört senedir memleketi bu hale getirenlerin ayıbidir; onların utanması lazım o insanların adına. O askerî kışlada, o çöplükte...

ÜNAL ERKAN (Ankara)-Köyüne gidemiyordu...

SEBGETULLAH SEYDAOĞLU (Devamla) - Sayın Ünal Erkan, bunun en büyük sebebi de sizsiniz. **Ben, sizinle burada hesaplaşacağım.**

İLHAN AKÜZÜM (Ankara) - Ayıp, ayıp!..

BAŞKAN - Sayın Seydaoğlu, bir dakika...

SEBGETULLAH SEYDAOĞLU (Devamla) - Bu, benim ilk konuşmamdır... Bu bölgenin bu hale gelmesinin sebebi bu **süper** validir.¹⁶⁹

Bu konuşmada ilk boldu ifadeyle tutum olarak **kaba kuvvete baş vurma yanlış** yapılmıştır. İkincisinde ise alay vari bir üslupla **mizahı kötüye kullanma yanlışına** neden olmuştur.

¹⁶⁹ 13. Birleşim 14.2.1996 Çarşamba

115- AYDIN MENDERES (Devamla) - "Başörtüsü" deyince, hiç kimse de irkilmesin. Refah Partisinin, başını örtene de saygısı var örtmeyene de saygısı var; herkes, istediği gibi gezer; ama, eşit şartlar altında gezer. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

İRFETTİN AKAR (Muğla)-Kadınları niye getirmediniz bu Meclise?..

AYDIN MENDERES (Devamla) - Size avukatlık mı verdiler!.. (RP sıralarından alkışlar)

İRFETTİN AKAR (Muğla) - Hayır...

AYDIN MENDERES (Devamla) - Eğer, partiniz adına, Refah Partisinin içişlerine karışacaksanız, gelin münavebeyle yapalım, becayış yapalım; ben de geleyim sizin partinizin icraatını tenkit edeyim. Böyle şey olur mu!.. Bu aklı kimden alıyorsunuz siz, kimden?.. (RP sıralarından alkışlar)

İRFETTİN AKAR (Muğla) - Kadınları niye seçtirmediniz?.. İçinizle dışınız bir değil...

BAŞKAN - Sayın Akar, lütfen dinleyin efendim...

AYDIN MENDERES (Devamla) - **Yakında, dosyalar geldikçe, kimin içinin dışının bir olduğu ortaya çıkacaktır.**

İRFETTİN AKAR (Muğla) - Doğruyu konuşmuyorsunuz...

AYDIN MENDERES (Devamla) - **Bir diğer konu, Atatürk ilkeleri konusudur.**

MUSTAFA GÜVEN KARAHAN (Balıkesir) - **Çarpılırsın...**

BAŞKAN - Efendim, lütfen müdahale etmeyin.

AYDIN MENDERES (Devamla) - Atatürk ilkelerinden dolayı çarpılacaklar, gümrük birliğine gidip imza atıp, bu 6 Martı devam ettirenler olurlar. (RP sıralarından alkışlar)¹⁷⁰

Konuşmada “**Yakında, dosyalar geldikçe, kimin içinin dışının bir olduğu ortaya çıkacaktır.**” Refah partili milletvekili bu söylemiyle **ağdalı dil kullanımıyla nüfuz sağlama yanlısına** sebebiyet vermiştir. Yani içinin ve dışının bir olmadığı

¹⁷⁰ 21. Birleşim 10.3.1996 Pazar

iddiasını delillerle çürüteceği yerde ağdalı bir dille tehdit vari bir üslupla yanlışa düşmüştür. Son olarak da “**Bir diğer konu, Atatürk ilkeleri konusudur.**” Sözüne karşılık “**Çarpılırsın...**” ifadesiyle karşılık verilmesi veya tepki vermesi konuyu değiştirmekten başka bir şey değildir. Bu son örnekte aynı zamanda **tehlike** yanlışı da sezilmektedir. Hem Atatürk’ü bilimsellik ve rasyonellikte en üstte göreceksin hem de onu kendi ilkelerine ters düşen metafizik alana ait sözcüklerle (çarpılma) kullanacaksın. Bu tutarsızlıktır.

1.2. Otoriteye Başvurma

Otoriteye başvurma, uygun olmayan otoriteye veya hürmete yahut saygı hislerine başvurma yanlışıdır. Bir görüşün belirli insanlarca kabul edilmesinden onun doğru olduğuna hükmetmek umumi konudışılık yanlışıdır.¹⁷¹

ÖRNEKLER

116- MEHMET BAHATTİN YÜCEL (İstanbul) – ... sıra Bilderberg toplantılarına gelmişken, bunun, böyle, bir örgüt, bir kulüp ya da dernek olarak düşünülmemesi gerektiğini; çünkü, her yıl, önceden belirlenen bir gündem maddesiyle, tartışma amacıyla yapılmış bir toplantı olduğunu söylemek istiyorum. 1954 yılından günümüze kadar, her yıl bu toplantılar süregeliyor. 1976 yılında bu toplantı yapılmamış; ama, 1970 yılı öncesinde, bu tür toplantılara katılanların kimlikleri hakkında sizlere bilgi sunmak istiyorum.

LÜTFÜ ESENGÜN (Erzurum) – Siz hangisine katıldınız?

MEHMET BAHATTİN YÜCEL (Devamla) – Ben hiçbirine katılmadım, katılma olanağı bulamadım. Örneğin, 1970 yılı öncesinde, bugün, sanıyorum, acil şifalar dileyerek Amerika’ya yolcu ettiğimiz Sayın Aydın Menderes’in merhum babası, o zamanki Başbakan Adnan Menderes -ben, Bilderberg toplantılarına katılanları dikkatlerinize sunmak istiyorum- o zamanki Dışişleri Bakanı merhum Fatin Rüştü Zorlu...

ÖMER NAİMİ BARIM (Elazığ) – Orada olsalardı asılmazlardı.

¹⁷¹ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 184-187.

MEHMET BAHATTİN YÜCEL (Devamla) – ...Tekin Arıburun ve özellikle 1975 yılında Çeşme’de yapılan toplantıya katılan merhum İhsan Sabri Çağlayangil, İhsan Doğramacı, Sayın Bülent Ecevit, Sayın Turhan Feyzioğlu, bugün aramızda bulunan ve zevkle bu sıraları paylaştığımız Sayın Kâmrân İnan **gibi politikacıların** da bulunduğunu, bilgi dağarcığınızda bulunması amacıyla dikkatlerinize sunuyorum.

O zaman, böylesine bir ortamda, böyle bir platformda, Türkiye’deki siyasetçilerin, Türkiye’deki bilim adamlarının, Türkiye’deki **yöneticilerin bulunmalarının** mı, kendi görüşlerimizi aktarmalarının mı; yoksa, bu tür toplantıları kuşkulu toplantılar olarak ilan edip, acaba kendi içimizde bir başka anlayışı tartışan toplantıların mı doğru olduğu konusundaki en haklı kararı, kamuoyu, *sanıyorum ki, mutlaka ve mutlaka verecektir.*¹⁷²

Bu diyalogda anlatım bozukluğu vardır. “sanıyorum ki, mutlaka ve mutlaka” kelimeleri anlamca çelişen kelimelerdir. Ayrıca mutlaka ve mutlaka demekle anlatılan konunun inandırıcılığı yüksek seviyeye çıkmıştır. Bu da **“ikna sözcükleri”**¹⁷³ yanlısına neden olmuştur. Buna **“emin bir tavır sergileme”** yanlışı da diyebiliriz. Son olarak bu konuşmada **“otoriteye başvurma”** yanlışı da işlenmiştir.

117- MÜMTAZ SOYSAL (Zonguldak) – asıl üzerinde durmak istediğim nokta, parlamenter sistemle ilgili olan ve dolayısıyla genel görüşmenin anlamına ilişkin olan noktadır. Bakın, parlamenter sistemle başka sistemleri birbirine karıştırmayalım. Parlamenter sistem, iktidar - muhalefet ikilemi üzerine dayanır ve politikaları üretmek, politikaları meclisin önüne getirmek, iktidarların görevidir. **Muhalefetin görevi de, parlamentoların anası olan İngiliz Parlamentosunda da çok basit bir biçimde söylendiği gibi “Muhalefetin görevi, muhalefet etmektir.” Bu kadar basit!.. Çünkü, hepimiz muhalefet ettik, siz de ettiniz.** Muhalefet etmek demek, yapıcı olmamak, fikir söylememek, katkıda bulunmamak demek değildir; muhalefet etmek, hükümetin, iktidarın inisiyatifıyla oluşturulmuş olan politikalar, meclis önüne

¹⁷² 32. Birleşim, 3.4.1996 Çarşamba

¹⁷³ Nigel Warburton, *A’dan Z’ye Düşünmek*, çev.Sevda Çalışkan, Dost yay., Ankara 2006, s. 76-77.

getirildiğinde “hayır, öyle olmaz böyle olur; öyle yaptığınız için biz muhalefet ediyoruz” diyebilmektir. Parlamenter sistem böyle çalışır.¹⁷⁴

Bu konuşmada konuşmacı konuşması esnasında savunduğu tez için İngiliz parlamentosunu da delil olarak göstermesi **“otoriteye başvurma”** yanlısına sebebiyet vermiştir. Diğer taraftan “Muhalefetin görevi, muhalefet etmektir. Bu kadar basit!..” ifadesiyle konuşmacı **“fazla biatleştirme”** yanlısına düşmüştür. Son olarak da “Çünkü, hepimiz muhalefet ettik, siz de ettiniz.” İfadesiyle konuşmacı **yanlış nedene ve kişiyi hedef alan delile** başvurmaktadır. yanlışını işlemiştir.

1.3. İspat Edilmemiş Olmayı Lehte Delil Kullanma

Bu, delilin veya bilginin yokluğu ile kurulmuş delil demektir. Bir delilde, bir tarafı ispat etme başarısızlığında, aksi tarafın ispat edilmiş veya kabul ettirilmiş olacağı zannedildiğinde İspat Edilmemiş Olmayı Lehte Delil Kullanma¹⁷⁵ yanlışı işlenmiş olur.

ÖRNEKLER

118- ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Çiller, hangi eylemleriyle, ihaleye, nasıl fesat karıştırmıştır: KOİ İhale Yönetmeliğinin “Zarfların Açılması” başlıklı 31 inci maddesinde, İhale hukuku prensiplerine uygun olarak, aynen şöyle denilmektedir: “Tekliflerin verildiği dış zarflar, komisyon tarafından tutanakla belirlendikten sonra, zarfların, komisyon önünde, komisyon başkanı tarafından açılıp, bir üye tarafından okunacağı ve tutanak tutulacağı...” işte kabul edilen hüküm budur. Oysa, Sayın Çiller, bu hükme uymamıştır. Bu, bir amir hükümdür. Bu amir hükme uymamıştır. Zarfları talimatla celp etmiş, ihale komisyonlarından, komisyon üyelerinden, bir tek kişinin içeriye alınmadığı kendi evinde ve bir rivayete göre de, ihaleye katılan aile dostunun yanında zarfları açmış ve açık zarfları, ihale komisyonuna tekrar iade ederek, gerekli talimatı vermiştir. Bu eylem, bir ihale fesadıdır.

İLHAN AKÜZÜM (Ankara) – Kimden öğrendiniz, kim söyledi bunları size?

¹⁷⁴ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

¹⁷⁵ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlısları**, s. 187-189.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) – İkinci olarak, Sayın Çiller, dört gün önce -zarfların açıldığı tarih 18 Ağustos- 14 Ağustos tarihinde düşük fiyat veren firmaların, dört gün sonra daha yüksek olarak verdikleri teklifleri kabul etmiş ve kabul talimatı vererek, “satıştan azamî yarar” ilkesini ihlal etmiştir. Üçüncüsü, 1 firmaya verilmesi gereken işi, 2 firmaya, hem de miktarı yarıya indirerek verdirmiştir. Dördüncüsü, ihaleye giren ve özel himayesine her zaman mazhar olan bir aile dostunun firmasını burada da himaye etmiştir. Sadece birkaçını saydığımız tüm bu eylemler, Türk Ceza Kanununun 366 ncı maddesinde unsurları sayılan “ihaleye fesat karıştırma” suçunun tipik örneğini oluşturmaktadır.¹⁷⁶

Bu konuşmada ilk bölümde söylenen iddialar ispat edilmiş iddialar olmadığı için **“ispat edilmemiş olmayı lehte delil kullanma”** yanlış yapılmıştır. Konuşmanın devamında ise konuşmacı emin bir tavır halinde olayları açıklaması ile **“emin bir tavır sergileme”** yanlış işlenmiştir.

119- DSP GRUBU ADINA ERDAL KESEBİR (Edirne) – Yine, Diyanet İşleri Başkanının ifadesine göre, her yıl ülkemizde, 1 000 ila 2 000 arasında cami yapılmakta; yani, her 6 saatte bir 1 caminin temeli atılmaktadır. Gelişigüzel, projesiz, ihtiyaç olmayan yerlere cami yapılması yerine, okul ve hastanelerin yapılması da hayır işidir.¹⁷⁷

Burada konuşmacı caminin yapılmasının gereksiz olduğunu vurgularken kullandığı “Gelişigüzel, projesiz, ihtiyaç olmayan yerlere cami yapılması yerine” ifadesiyle **“gerekçeler uydurma”** yanlışına düşmüş olabilir. Ayrıca yapılan camilerin gelişigüzel, projesiz, ihtiyaç olmayan yerlere yapıldığı kesin midir ki konuşmacı bunları lehte kullanmaktadır. Burada sağlam bilgiye ve veriye dayalı konuşulmadığı anlaşılmaktadır.

120- ŞEREF MALKOÇ (Trabzon) - (konuşmasının devamında)

4. Meclis Başkanı, genelde sinirlenen ve heyecanlı konuşan arkadaşları yatıştırır, yatıştırması görevidir; ancak, 10 Mart Pazar günü, Meclis Başkanı, âdeta, sinirli ve heyecanlı konuşarak, asabiyet dolu konuşmalarıyla Meclisi tahrik etmiştir.

¹⁷⁶ 50. Birleşim 9.5.1996 Perşembe

¹⁷⁷ 40. Birleşim 19.4.1996 Cuma

5. Meclisin normal çalışmaya başlama saati 15.00'tir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN-Toparlar mısınız.

ŞEREF MALKOÇ (Devamla) - Toparlıyorum efendim.

...buna rağmen, hiç gereği yokken, dün, saat 11.00'de toplanmıştır. Sebep? Sayın Başbakan öyle istemiştir! Bu tutum, Meclisi Hükümetin emrine verme isteğinin, arzusunun bir tezahürüdür. Bu, Meclisin itibarını zedeler.

MEHMET SAĞDIÇ (Ankara) - Ne alakası var?! Danışma Kurulu kararı var; Sayın Başkan orada...¹⁷⁸

Burada da sağlam bilgiye ve veriye dayalı konuşulmadığı görülmektedir. Zira danışma kurulu kararı varken başbakan böyle istedi demek doğru olmadığı gibi başbakanın böyle istediği de ispat edilmemiştir. 10 Mart 1996 Pazar günü Genel Kurul çalışma saati, Danışma Kurulunun önerisi ve Yüce Kurulun onayıyla belirlenmiştir.

121- DSP GRUBU ADINA BÜLENT ECEVİT (İstanbul) – Kuşkusuz, vakıflardan bazıları gerçekten hayır işleri yapıyorlar; ama, birçoğunun amacı, vergiden kaçınmayı kolaylaştırmak veya kamu kuruluşlarına rüşvet sağlamak. Refah Partili belediyeler, bu konuda, özellikle başarılılar. Bildiğimiz kadar, birçok Refah Partili belediye binasının yanında, bir de o belediyenin şemsiyesi altında bir vakıf kuruluyor; belediyeyle işi olanlar, evvela o vakfa uğrayıp, bir bağışta bulunmak zorunluluğunda kalıyorlar; o bağışlarla da, Refah Partisinin amacı yolunda harcamalar yapılıyor. (DSP sıralarından alkışlar)

LÜTFİ YALMAN (Konya) – İftira atmayın.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – Kimi vakıfların amacı da, laik demokratik rejimi temelinden çökertmek, gençliği bu amaçla tuzağa düşürmek...

LÜTFİ YALMAN (Konya) – Var mı tespitleriniz?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – Hayırlı hizmet üreten vakıflara değil, bunların dışında kalanlara tanınan bağışıklıklar, ayrıcalıklar kaldırılırsa, hem devlet büyük

¹⁷⁸ 23. Birleşim, 13.3.1996 Çarşamba

vergi geliri sağlar hem de laik demokratik rejim gitgide büyüyen bir tehlikeden kurtulmuş olur. (DSP sıralarından alkışlar)¹⁷⁹

Bu örnekte de bir önceki gibi mantıksal açıdan gevşek bir delillendirme bulunmaktadır. Burada **yanlış iddiada bulunma** ve **tehlike** yanlış da aranabilir.

1.4. Konuyu Saptırma

Bu yanlış, meseleyi ekseninden çıkarma, hedeflerini saptırma ve onu ilgili olmayan yöne çekme şeklinde olur. Konuyu saptırma¹⁸⁰ yanlışına karşı en iyi korunma yolu, sık sık asıl konuyu hatırlatmaktır.

ÖRNEKLER

122- DSP GRUBU ADINA M. İSTEMİHAN TALAY (İçel) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizin bildiği gibi, hudutlarımızın güvenliği, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından sağlanmaktadır. Bir taraftan “sınır güvenliğimiz sağlanamıyor” diyecek ve bununla ilgili Meclis araştırması önergesi vereceksiniz; diğer taraftan, kışlada, askerî eğitimi ve ibadeti belli bir disipline bağlayan ve aslî savunma görevini gözeten bir uygulamayı din düşmanlığıyla suçlayacaksınız!.. (DSP sıralarından alkışlar, RP sıralarından gürültüler) İşte, Grubumuz, böyle önyargılı bir araştırmanın içerisinde, bu nedenle yer almamıştır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) – İlaç konusuna gel, ilaç...

LÜTFÜ ESENGÜN (Erzurum) – Asıl oraya gel, oraya...

M. İSTEMİHAN TALAY (Devamla) – Geliyorum... Geliyorum... Anayasada yazılı olan özgürlükleri hayata geçirmek, bizim gibi düşünmeyen kişilerin de, yasalara aykırı olmamak kaydıyla, ifade ve örgütlenme özgürlüğünü savunmak, bizlerin anayasal görevidir.

Konya Milletvekili Sayın Mustafa Ünalı'nın, Rotary Kulüp, Lions Kulüp ve Bilderberg toplantılarını hedef alan ve bu kişiler üzerinde kuşku ve düşmanlık tohumları yaratabilecek önergelerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul

¹⁷⁹77.Birleşim 16.7.1996 Salı

¹⁸⁰ Fazla bilgi için bkz.,Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 189-190.

edilmesini, Demokratik Sol Parti Grubu, yukarıda açıkladığım demokratik anlayışı nedeniyle, haklı ve doğru bir yaklaşım olarak görmemektedir.¹⁸¹

Burada konuşmacının sözünün kesilmesi sırasındaki söylenenler konuyu saptırmadır. Konuşma esnasında araya girip konuşanlar konuyla ilgili konuşmamışlardır. Dolayısıyla **“konuyu saptırma”** yanlışı işlenmiştir.

123- ŞEVKİ YILMAZ (Rize) – Türkiyemizde Avrupa Birliğine girme sevdasından vazgeçmeyi, kardeşleri olarak öneriyorum. Avrupa Birliğinin bir Hristiyan birliği olduğunu, geçen günkü konuşmamda gösterdiğim şu İncil’de bulunan haritadaki gerçekleri ortaya koyarak arz etmiştim. Türkiye bölünmüş!.. Kilisedeki haritadır bu İncil’deki harita. İsrail, Bizans, Ermenistan ve Pontus-Rum diye Türkiye’yi dörde bölen bu haritanın bulunduğu İncil’in içinden bir ayeti, bugün sizlere, burada, okuyacağım...

YALÇIN GÜRTAN (Samsun) – **O İncil’i okuma, çarpılırsın.**

NEJAT ARSEVEN (Ankara) – Bütçeyle ne alakası var.¹⁸²

Buradaki diyalogda incili okumak isteyen konuşmacıya onu okumamasını çünkü çarpılacağını söylemesi tamamen **konuyu değiştirmekten ve saptırmaktan** başka bir şey değil.

124- RP GRUBU ADINA MUSTAFA KAMALAK (Kahramanmaraş) – Değerli arkadaşlarım, bize göre, 550 milletvekili fazladır. Gerçekten milletvekili sayısını 450’den 550’ye çıkarmakla Mecliste ne gibi bir değişiklik, ne gibi bir etkinlik, ne gibi bir yenilik oldu?!. (RP sıralarından alkışlar) Yüce milletimiz bundan ne kazandı?

NEJAT ARSEVEN (Ankara) – **Sizi kazandık.**¹⁸³

Bu diyalogda milletvekilinin, milletvekili sayısını 450’den 550’ye çıkarmakla milletimiz ne kazandı? Sorusuna başka bir milletvekilinin “sizi kazandık” diye cevap vermesi **“konuyu saptırma”** olabilmektedir. Burada **mizahı kötüye kullanma** da vardır denebilir.

¹⁸¹ 32. Birleşim, 3.4.1996 Çarşamba

¹⁸² 43. Birleşim 22.4.1996 Pazartesi

¹⁸³ 39. Birleşim 18.4.1996 Perşembe

125- ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri; bu soruşturma önergesini neden Bakan hakkında değil de, eski Başbakan Çiller hakkında verdiğimiz gerekçelerini de madde madde belirtmekte zaruret görüyorum: 1. Önce, sadece biz Refah Partili milletvekilleri değil, tüm kamuoyu, bu tür devlet ihalelerinde kontrolün, konuttan, Özer Çiller tarafından yapıldığına ve yönlendirildiğine kani olur hale gelmişizdir. Şimdi, size, iki belge okuyacağım. Sayın Mesut Yılmaz'ın, 1 Mayıs 1995 tarihinde, ANAP Grup toplantısında yaptığı konuşmadan bir iki cümle: “Erdemir’in, şu safhada özelleştirilmesi, bize göre sakıncalıdır. Hiç kimse de, bunu, bizim özelleştirme politikamızın bir çelişkisi olarak niteleme hakkına sahip değildir; çünkü, özelleştirme farklı şeydir, Özer’leştirme farklı şeydir” diyor Sayın Yılmaz. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ve yine devam ediyor: “Şimdi, değerli arkadaşlarım, bir insan, ya başbakanlık yapar ya ihale komisyonu başkanlığı yapar.” Ve devam ediyor... “Benim aldığım bilgilere göre, buna benzer altı yedi tane daha böyle ihale olayı olmuştur. Başbakanın, zarflarını isteyip, sonra neticeyi tebliğ ettiği altı yedi tane ihale vardır benim bildiğim” diyor. Kim diyor; o günün Anamuhalefet Partisi Genel Başkanı, bugünün Başbakanı Sayın Mesut Yılmaz söylüyor.

KADİR BOZKURT (Sinop) – **Mercümek ne oldu?..**¹⁸⁴

Bu konuşma Mercümek olayı ile ilgili değildir. Dolayısıyla mercümekten bahsedilmesini isteyen diğer konuşmacı **“konuyu saptırma”** yanlısına neden olmuştur.

126- ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) – ...teşebbüsün icra organı olan yönetim kurulu ve icracısı olan genel müdür sorumludur, yetki onundur. İhaleyi yapmak, yapmamak, iptal etmek ve onaylamak, yönetim kuruluna ait olan bir yetkidir; bunu, bakan kullanamaz; bu yetki, bakana devredilemez; bakanın onayına ve olurlarına sunulamaz.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Evet, biliyoruz.

ALİ RIZA GÖNÜL (Devamla) – Evet; o halde, şimdi aynı şeyi söylüyorsunuz da, Sayın Başbakanın, Sayın Bakanın sorumluluğunu nereden çıkarıyorsunuz? Onu cevaplayınız. (DYP sıralarından alkışlar)

¹⁸⁴ 45. Birleşim 24.4.1996 Çarşamba

OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) – Yolsuzluğa müdahale etmemesinden...

ALİ RIZA GÖNÜL (Devamla) – Yolsuzluklara karşı çıkacağız diyen biziz, konuşan Türkiye diyen biziz; demokrat kafayı taşıyan insanlar burada çok; onun sahibi siz olamazsınız.¹⁸⁵

Bu konuşmanın konusunda yolsuzluğa müdahale edecek olanın başbakan ve bakan olduğu vurgulanmaktadır. Fakat grubu adına konuşan milletvekili olaya farklı bir boyut kazandırmaya çalışıyor, konuyu saptırıyor. Burada son konuşmada söylenenleri siz mi söylemiştiniz diye soru soran yok. Ayrıca bu söylenenleri sahiplenen de yok. Konuyu farklı boyutuyla ele almaya çalışan konuşmacı **“konuyu saptırma”** yanlışı yapmış oluyor. Burada **“tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme”** yanlışı da işlenmiştir.

127- AHMET DERİN (Kütahya) – Başbakanlık Teftiş Kurulu raporu... Ayrıca, resmî yazı... TEDAŞ’tan (Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.) Başbakanlık özel kalem müdürlüğüne... Eski genel müdürün imzası...

ERTUĞRUL ERYILMAZ (Sakarya) – Ne onlar?.. Ne?

İLYAS YILMAZYILDIZ (Balıkesir) – Okusana, nedir o?..

AHMET DERİN (Devamla) – Ne diyor bakın: “Sayın Başbakanıma, TEDAŞ Genel Müdürlüğünde meydana gelen çok önemli gelişmelerle, ortaya çıkması muhtemel olan gelişmeleri aktarmak üzere çok acele randevu talep ediyorum.”

ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) – **Bu mu yani belge?!**

İLYAS YILMAZYILDIZ (Balıkesir) – **Bu mu?!**

AHMET DERİN (Devamla) – Çok acele... Ne zaman; daha ihale gerçekleşmemiş; 17.11. 1995 (RP sıralarından alkışlar, DYP sıralarından gürültüler) İkibuçuk ay sonra, ihale gerçekleşiyor.

KADİR BOZKURT (Sinop) – Ne yazmış?.. Oku...

AHMET DERİN (Devamla) – Bakın ne diyor burada: “Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanlığına (DYP sıralarından “Oku... Oku..” sesleri) TEDAŞ Genel Müdürlüğünde, ihalelerde, şaibe vardır. Bizzat Bakan Şinasi Altınar ve Bakanlık

¹⁸⁵ 45. Birleşim 24.4.1996 Çarşamba

Müsteşarı tarafından, görevimden istifa etmem için yoğun bir baskı yapılmaktadır. Bu ihalelerde, birçok ihbarlar vardır; görevden alındım; ihbarları, siz, bizzat, gidin teftiş edin.”

HACI FİLİZ (Kırıkkale) – **Fedainiz mi sizin?**¹⁸⁶

Bu diyalogda, belgeyi okumaya çalışan konuşmacıya önce, metnin sonu beklenmeden “Bu mu yani belge?!” ve “Bu mu?!” çıkışlarıyla **konu saptırılmaya** çalışılmıştır. Konuşmanın sonunda yine aynı şekilde “Fedainiz mi sizin?” sorusuyla yine konu saptırılmak istenmiştir.

128- AHMET DERİN (Kütahya) – Bakın Çiller ne diyor... (DYP sıralarından “şov yapıyorsun” sesleri) Esas şov ve siyasî maksatlı eylem, bizatihi, DYP tarafından yapılmaktadır ve bizzat Ali Rıza Gönül tarafından burada gerçekleştirilmiştir. Bakın Çiller ne diyor... (DYP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Efendim, müdahale etmeyelim.

AHMET DERİN (Devamla) – ...şantaj yapıyor. Şu Refah Partisi hakkındaki Meclis araştırmasını, biz, şu soruşturma önergesini vermeden önce verseydiniz, sizi tebrik ederdik. Şantaja aşıladınız şantaja!.. (RP sıralarından alkışlar) Ama, bizim alnımız ak. Hodri meydan... Burada görüşülecek bu...

AHMET UYANIK (Çankırı) – Evet, hodri meydan.

ERTUĞRUL ERYILMAZ (Sakarya) – **Hırsızlar!..**

AHMET DERİN (Devamla) – Bakın, Çiller **“Koalisyon dağılır”** diyor; kime; Anavatan’a diyor. Anavatan’a diyor ki: “Eğer, siz, TEDAŞ dosyasına veya Refah Partisinin verdiği soruşturma önergelerine ‘evet’ oyu verirsiniz, biz de, CivanGatein siyasî hesabını sizden sorarız, Emlakbank’ın hesabını sorarız; Civan, bankanın başındayken, Yılmaz Başbakanı.”¹⁸⁷

Bu diyalogda konuşmacının konuşması esnasında söze karışılarak “Hırsızlar!..” diye hitap edilmesi **“konuyu saptırma”**ya yönelik bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca konuşmacının “Çiller **Koalisyon dağılır** diyor” şeklindeki sözünde de **“tehlike”** yanlışı yapılmıştır.

¹⁸⁶ 45. Birleşim 24.4.1996 Çarşamba

¹⁸⁷ 45. Birleşim 24.4.1996 Çarşamba

129- MÜMTAZ SOYSAL (Zonguldak) – içimizden bir arkadaşımız için **ağırdır** bu süreçten geçmek; bizim için de **çok ağırdır**, öyle bir arkadaşı suçlamak; ama, bu soruşturmanın herkes bakımından, soruşturma konusu yapılmak istenen kişi bakımından da hayırlı sonucu, belki onun temize çıkması, başkalarının kirliliğinin ortaya çıkması biçiminde olacağı gibi, asıl sonucu, Parlamentonun da Türkiye’yi temize çıkarması olacaktır. Onun için önergemize oy vermenizi rica ediyorum. Teşekkür ediyorum. (DSP sıralarından alkışlar)

AHMET UYANIK (Çankırı) – **Gözlerim yaşardı...**¹⁸⁸

Soysal, bu konuşmasında milletvekili Sayın Şinasi Altınar hakkında verilen soruşturma önergesi hakkında konuşurken ve konuşmasının sonunda dileklerini aktarırken başka bir milletvekili söze girip “Gözlerim yaşardı...” demesi konuyu başka yöne götürmüştür. Bu da “**konuyu saptırma**” yanlısına neden olmuştur. Mümtaz Soysal’ın konuşmasında “**merhamete başvurma**” yanlışı da bulunmaktadır.

130- ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Bakınız, size, Adapazarlı eczacı Hüsnü Akıncı isimli vatandaşın mektubundan birkaç satır okumak istiyorum...(DYP sıralarından gürültüler)

AHMET İYİMAYA (Amasya) – Lütfen, usule uyun.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) – Müsaade buyurun, bu mektubu okuyayım ki, bir vatandaş, olayları, buradaki parlamenterlerden çok daha hassas takip ediyor; bu görülsün, bu anlaşılsın... (RP sıralarından alkışlar)

İLHAN AKÜZÜM (Ankara) – Vatandaşla bizi karşı karşıya getirme.¹⁸⁹

Bu diyalogda mektubun okunmasındaki amaç vatandaşın olayları hassas bir şekilde takip etmesinin belirtilmesi iken diğer bir milletvekili söze karışıp durumu farklı bir yöne çekmektedir. “Vatandaşla bizi karşı karşıya getirme.” ifadesiyle bu “**konuyu saptırma**” yanlışı yapılmıştır.

131- LÜTFÜ ESENGÜN (Erzurum) – Sayın İyimaya, Sayın Şevket Kazan ve arkadaşlarının verdiği önergeden bahsederken, hep “iddialar ve yalanlar” dedi.

¹⁸⁸ 45. Birleşim 24.4.1996 Çarşamba

¹⁸⁹ 50. Birleşim 9.5.1996 Perşembe

MAHMUT NEDİM BİLGİÇ (Adıyaman) – Doğru...

LÜTFÜ ESENGÜN (Devamla) – O doğruları biz söylemiyoruz; o doğruları Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu söylüyor.

MAHMUT NEDİM BİLGİÇ (Adıyaman) – Mahkeme karar verdi...

LÜTFÜ ESENGÜN (Devamla) – Arkadaşlarımızın soruşturma önergesindeki iddiaları, bu devletin Başbakanlığının Yüksek Denetleme Kurulunun iddialarıdır. (RP sıralarından alkışlar) Biz, bu Meclis kürsüsünden hangi iddiayı ileri sürersek, bilin ki, kaynağında, muhakkak **belge** vardır, **delil** vardır, Yüksek Denetleme Kurulunun, Başbakanlık Teftiş Kurulunun veya Devlet Denetleme Kurulunun **raporları** vardır.

MAHMUT NEDİM BİLGİÇ (Adıyaman) – Bırak bu safsatayı!...¹⁹⁰

Bu örnekte konuşmacı, iddialarının dayanağını belirtirken söze direnen bir milletvekilinin “Bırak bu safsatayı!” demesi **konuyu saptırmış**; belge, delil ve rapor gibi sözcüklerin geçtiği mantıksal önemi olan cümlelere safsata denmiştir.

132- BAŞKAN: Başkanvekili Yasin HATİBOĞLU – Müsaade buyurun... Oturur musunuz... Lütfen... Oturur musunuz...

KAMER GENÇ (Tunceli) – Bana karşı biraz saygılı hitap etmesini bilin. (RP sıralarından gürültüler)¹⁹¹

Bu örnekte saygısızlık olmadığı halde kendisine karşı saygılı olunması gerektiğini söyleyen milletvekili, alıngan ya da karşı koyucu tavrıyla “**konuyu saptırma**” yanlısını işlemiş olabilir.

133- ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) – Biz önergeyi de, erkek gibi gelir, veririz, erkek gibi takip ederiz ve dürüst bir şekilde görüşürüz.

LALE AYTAMAN (Muğla) – Sayın Başkan, bazı parti gruplarımızın sözcülerinin soruşturmaların hassasiyetle takip edilmesi konusunda gösterdikleri duygulara çok teşekkür ediyorum; ancak, bunlar ifade edilirken “erkekçe” gibi bir deyim

¹⁹⁰ 50. Birleşim 9.5.1996 Perşembe

¹⁹¹ 52. Birleşim 15.5.1996 Çarşamba

kullanılmıştır. Parlamentoda kadınlar da vardır, onlar da takip ederler. Bu hususun zabıtlara geçmesini istiyorum. (ANAP, DYP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Aytaman. Değerli arkadaşımız geleneksel bir kavramla hitap etme ihtiyacı duydu; yoksa, buradaki hanımefendi milletvekillerimizi, bunun dışında tutmak gibi bir amacı olduğunu zannetmiyorum.¹⁹²

Bu konuşmada kullanılan “erkekçe” ifadesi erkek kadın ayrımını çağrıştıracak bir anlamda kullanılmamıştır. Bu yüzden bayan milletvekilinin zabıtlara geçmesini istediği “erkekçe” ifadesi anlam yönünden başka tarafa çekilerek **konu saptırılmıştır**. Ayrıca kullanılan “erkekçe” ifadesinin hangi anlamda kullanıldığını diyalogun son bölümünde başkan tarafından makul bir biçimde açıklanmıştır.

134- MUSTAFA KAMALAK (Kahramanmaraş) – Değerli arkadaşlarım, Anayasamıza göre, Türkiye Cumhuriyeti, bir hukuk devletidir. Anayasanın 6 ncı maddesine göre de, hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz. Peki, soruyorum şimdi, bu Hükümet, bu Başbakan, devlet yetkisi kullanıyor mu; hem de üst seviyede, ileri seviyede. Peki, bu devlet yetkisinin kaynağı nedir; kullandığınız devlet yetkisinin kaynağını nereden alıyorsunuz; Anayasadan mı; hayır...

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) – Sizden mi alacağız?..

MUSTAFA KAMALAK (Devamla) – Milletten mi; hayır

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) – Milletten aldık da buradayız.

MUSTAFA KAMALAK (Devamla) – Meclisten mi; hayır.

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) – Evet, Meclisten.

MUSTAFA KAMALAK (Devamla) – Ya nereden alıyor: Meclis Başkanının yanlış beyanından.

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) – Mercüme'ten!..

MUSTAFA KAMALAK (Devamla) – Sayın Başesgioğlu, hukukçusunuz siz; hata ve hileden hak doğar mı? (RP sıralarından alkışlar) Sayın Meclis Başkanı yanlış

¹⁹² 55. Birleşim 22.5.1996 Çarşamba

beyanda bulundu, hatada bulundu diye bundan size anayasal hak doğar mı? (RP sıralarından alkışlar)

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) – Tansiyonunuz yükseldi galiba!..¹⁹³

Bu örnekteki diyalogda da genel itibariyle “**konuyu saptırma**” yanlışı yapılmıştır. Bu yanlışı, konuşmada, birden çok yerde görebilmekteyiz.

135- SAĞLIK BAKANI YILDIRIM AKTUNA (İstanbul) – Bu denli eleştiri yapma imkânı bulan değerli arkadaşımızın mensubu olduğu parti sekiz sene iktidarda kaldı; sekiz sene süresince, sağlık alanında, bu eleştirilerini ortadan kaldıracak hizmetleri verememişse, bunun ayıbı kendi partisine aittir.

A. TURAN BİLGE (Konya) – O cevap değil ama...

SAĞLIK BAKANI YILDIRIM AKTUNA (Devamla) – Susarsanız, konuşurum. Beni de dinlerseniz, herkes iyice anlar ne demek istediğimi.

A.TURAN BİLGE (Konya) – Cevap olmuyor Sayın Bakan...

AHMET KABİL (Rize) – Osmanlı İmparatorluğundan başla!.. Altı sene önceye gittin!

SAĞLIK BAKANI YILDIRIM AKTUNA (Devamla) – Biraz sabırlı olursanız, ne söyleyeceğimi de görürsünüz. Benim bildiğim, genellikle, **ufak çocuklar, insanı konuşturmazlar**, insanın sözüne müdahale ederler; büyükler, insanı dinlerler evvela, anlarlar ne söylediğini, sonra, cevap vereceklerse, çıkıp cevap verirler; eğer, tüzük, kendilerine hak veriyorsa..¹⁹⁴

Bu konuşmada sağlık bakanının konuşmasını diğer milletvekillerinden birkaçı bölüp söze girmektedirler. Söze giren milletvekilleri **konuyu saptırmaktadırlar**. Ayrıca sağlık bakanının son cümlesinde **yanlış analoji** yapılmıştır. Zira çocuğun insanı konuşturmamasıyla büyüğün konuşturmaması farklıdır.

136- OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Bunun arkasında ne var; Sayın Soysal’a, ben, hemen ifade edeyim: Memurlara verilen zamlar ilgili olarak, nedendir

¹⁹³ 56. Birleşim (Olağanüstü) 3.6.1996 Pazartesi

¹⁹⁴ 67. Birleşim 26.6.1996 Çarşamba

bilmiyorum... Değerlendirmeyi de yapmak istemiyorum. Vaktiyle İstanbul'un su sıkıntısı vardı, biz, belediye başkanlığını aldıktan sonra, Allah'ın lütfudur, bol yağmur yağdı, su sıkıntısı ortadan kalktı; eski belediye başkanımız “eh, ne yapayım, Allah da bunlara yardım ediyor” diye bir ifade kullanmıştı ya, memnun olacağınıza inandığım için söylüyorum; şu anda altı aylık tahminlere göre, öyle görünüyor ki, hatta bu maaşın ödeneceği zamana kadar 120 trilyonluk, tahminin üzerinde bir para Hazineye toplanmış olacak. (RP sıralarından alkışlar)

NEJAT ARSEVEN (Ankara) – **Oraya da mı yağmur yağıyor!..**¹⁹⁵

Burada konuşmacı konuşmasında parasal sıkıntının olmadığını ifade etmeye çalışmaktadır. Böyle bir sıkıntının olmama sebebiyle ilgili bir başka milletvekilinin söze girip “Oraya da mı yağmur yağıyor!..” demesi **konuyu saptırmaya** örnek olmaktadır.

137- RP GRUBU ADINA OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Kurtuluş Savaşında olmak, Kurtuluş Savaşındaki başarıyı sahiplenmek kimsenin tekeline değildir. Hiçbir grup, hiçbir kimse, bir başka kişiyi veya grubu da dışlama hakkına sahip değildir. Gayet net olarak ifade ediyorum, İstiklal Savaşını yapanların içerisinde bir tane solcu yoktu. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; CHP ve DSP sıralarından gürültüler) Çünkü, solculuğu, sonradan siz icat ettiniz. (CHP ve DSP sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar) İstiklal Savaşı sırasında solculuk da yoktu.

MAHMUT ERDİR (Eskişehir) – Atatürk vardı başında...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) – İstiklal Savaşı sırasında, herkes aynı inanca sahipti. Siz, ecdadınızın yoluna giderseniz, o zaman, hiçbir ihtilaf kalmaz. (DSP ve CHP sıralarından gürültüler) Ben, bunu, sadece bize hasretmiyorum; sadece, bizim, bunu inihisarımıza aldığımızı da söylemiyorum. İstiklal Savaşını yapanların solcu olmadığını, hiçbir şekilde solculukla ilgilerinin olmadığını tarihler yazıyor. (DSP ve CHP sıralarından gürültüler)

MAHMUT ERDİR (Eskişehir) – Millete hakaret edemezsin.¹⁹⁶

Buradaki konuşmalarda **konuyu saptırma** yanlışı yapılmıştır.

¹⁹⁵ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

¹⁹⁶ 41. Birleşim 20.4.1996 Cumartesi

138- ANAP GRUBU ADINA HALİT DUMANKAYA (İstanbul) - Değerli arkadaşlarım, şimdi, erken seçim kararından hemen sonra, makam katında görevli genel müdürlük personeli tarafından kullanılan telefonları -burada, 4 deniliyor; ama, 6 ayrı telefondur- bölgelere tahsis etmiş, o telefonlar için 1,5 milyar lira ödenmiş Genel Müdürlükten; bütün seçmenlere telefon ediyor. Değerli arkadaşlarım, TURBAN'da çalışan kişilerin üzerinde gözüken birçok gayrimenkul alınmıştır; listeleri bende vardır; onu da söylüyorum.

Değerli arkadaşlarım, bunun dışında, bakınız, bir faturadan bahsetmek istiyorum. 10 dakikaya da sığmayacak ama; bakınız, orada yapılan işlerle ilgili olarak size bir doküman vermek istiyorum. Erten Mühendislik isminde bir şirkete işler yaptırılıyor; yaptırılmış gibi gösteriliyor. Bakınız "ne alırsan beş bin lira" diye bir işportacı pazarı vardır... Şimdi, ben, size, 027025 numaralı Erten Mühendislik faturasını okuyorum: Yol yapım hafriyatı 40 milyon lira; dolgu ve gübre serilmesi 40 milyon lira; iskele tabiiye yapımı 40 milyon lira; gümrük binası izolasyonu ve kalcterasiti 40 milyon lira; gümrük binası yanında sundurma yapımı 40 milyon lira; mutfak asansörünün tamir ve bakımı 40 milyon lira; filtre tankların temizlenme ve boyanması 40 milyon lira...

BÜLENT AKARCALI (İstanbul) - **Halit Kardeşim, Kırk Haramilerden esinlenmişler!..**

HALİT DUMANKAYA (Devamla) - Bir başka fatura: Yol yapım hafriyatı 40 milyon lira; gübre serilmesi 40 milyon lira...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Sayın Dumankaya, son 1 dakika veriyorum. Lütfen, sonunda 10 dakika daha konuşacaksınız, ona göre konuşmanızı ayarlayın. . »

HALİT DUMANKAYA (Devamla) - Tabî...

Bu da ayrı bir fatura; bu faturanın numarası değişiktir değerli arkadaşlarım. Gümrük binası sundurma yapımı 40 milyon lira; iskele tahliyesi 40 milyon lira; artezyen pompa değişimi 40 milyon lira; dolgu ve gübre serilmesi 40 milyon lira; C Blok izolasyonu 40 milyon lira; lojman arkasındaki bina yapımı 40 milyon lira...

BÜLENT AKARCALI (İstanbul) - **İmza da, Kırk Haramiler!..**

HALİT DUMANKAYA (Devamla) - Değerli arkadaşlarım, size, buradan, daha çok şey anlatmak istiyorum; ama, inşallah, Yüce Heyetiniz bu araştırmayı açar, komisyon kurulur; o zaman, en kısa zamanda neticesini size getireceğiz.

Yüce Heyetinize saygılar sunuyorum. (ANAP ve RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Dumankaya.¹⁹⁷

Bu konuşmadaki boldlu ifadeler **konuyu saptırma yanlışı**na neden olmuştur. Ayrıca burada **mizahı kötüye kullanma yanlışı** da bulunmaktadır.

139- HALİT DUMANKAYA (İstanbul) - Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum ve üzülüyorum; koskoca bir Doğru Yol Partisi, burada bir bakan oturtamıyor. Oraya, seçtiği Sayın Meclis Başkanı Doğru Yolcu -son Doğru Yolcu- ve bu olayı müdafaa eden de Doğru Yolcu değil. (DYP sıralarından gürültüler)

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) - Ayıp oluyor... Konuya gel, konuya...¹⁹⁸

Burada konu başkayken İstanbul milletvekili başka bir konuya temas etmesiyle **konuyu saptırma yanlışı**na sebebiyet vermiştir.

140- RP GRUBU ADINA AHMET DERİN (Kütahya) - Saygıdeğer Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; önce hepinizi en derin sevgi, saygı ve hürmetlerimle selamlıyor; idrak etmiş olduğumuz mübarek Ramazan Bayramınızı tebrik ediyor; gönül huzuru içinde kutlayabileceğimiz nice bayramları Cenabı Hak'tan niyaz ediyorum. Anayasanın 98 inci ve İçtüzüğümüzün 102 nci maddesi gereği, İstanbul Milletvekili Halit Dumankaya'nın. Petrol Ofisi Genel Müdürlüğü ve bölge müdürlüklerinde ve özellikle de, İstanbul ve İskenderun Bölge Müdürlüklerinde meydana gelen yolsuzlukların ve usulsüzlüklerin araştırılması ve alınması gereken tedbirleri incelemek üzere Meclis araştırması açılmasına ilişkin talebine binaen, Refah Partisi Grubu adına söz almış bulunmaktayım. Öncelikle, Meclis gündemi incelendiğinde, aynı milletvekili arkadaşımızın, dört yıllık Tansu Çiller Hükümetinin icraatındaki yolsuzluklar ve usulsüzlüklerle ilgili Meclis araştırması açılmasına ilişkin 4 adet daha önergesini görüyoruz. İşte, bu yolsuzluklardan ve

¹⁹⁷ 12.Birleşim 13.2.1996 Salı

¹⁹⁸ 12.Birleşim 13.2.1996 Salı

usulsüzlüklerden sorumlu olan Tansu Çiller Hükümeti ile arkadaşımızın bağlı bulunduğu siyasî parti nikâh kıymak üzere.

ALI OĞUZ (İstanbul) - Hayırlı olsun!

AHMET DERİN (Devamla) - Hayırlı olsun.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) - O ayrı konu; onu karıştırma.

AHMET DERİN (Devamla) - Bu evliliğin nikâh şahitliğini de veya dünürlüğünü de, dünür-başılığını da, benden önce konuşma yapan DSP milletvekili kardeşim, Cumhuriyet Halk Partisi ve DSP Grubu yapıyor. Aslında, Sayın Cevdet Selvi arkadaşımızın partisi, iddia edilen bu yolsuzluk ve usulsüzlüklerin yapıldığı hükümette, öncelikle hükümet ortağıydı.

M. CEVDET SELVİ (İstanbul) - Ne alakası var?!

AHMET DERİN (Devamla) - Daha sonra DSP'ye geçtiniz; bugün de, nikâh şahitliğini yapıyorsunuz. Nasıl sorgulayacaksınız?... Eğer, bu nikâh gerçekleşirse, bu komisyon nasıl çalışacak?¹⁹⁹

Buradaki diyaloga genel olarak bakarsak **konuyu saptırma yanlışı** olmakla birlikte **neden olmayanı neden olarak alma yanlışı** da gözükmemektedir. Çünkü önergenin soruşturulması için parti değiştirmemek veya hükümette olmamak mı lazım? Parti değiştirmek veya hükümette bulunmamak önergenin soruşturulamamasının nedeni olamaz.

141- DSP GRUBU ADINA BÜLENT ECEVİT (İstanbul) - Bu tür hükümet modellerini yadırgayanlar olduğu gibi, bizim, bu Hükümete karşı tavrımızı da yadırgayanlar var. Biz, Hükümetin dışında kalmayı tercih ettik; ancak, Hükümete çekinir oy kullanmak suretiyle güvenoyu alabilme olanağını sağladık, buna yardımcı olmak istedik. Bunu yadırgayanlar olduğunu biliyorum. Oysa, bizim bundan iki amacımız vardı: Birincisi, Türkiye'nin içeride ve dışarıda, özellikle de dışarıda çok ağır sorunlarla karşı karşıya olduğu bir dönemde, uzun bir hükümet arayışına, bunalıma dönüşebilecek bir hükümet arayışına tahammülü olmadığını düşünüyorduk; onun için, bir an önce bir hükümet kurulmasına, ülke bakımından çok sakıncalı olmayacak bir hükümet kurulmasına yardımcı olmayı bir görev saydık. Bir

¹⁹⁹ 15.Birleşim 27.2.1996 Salı

amacımız buydu; yani, hükümet kurulmasını kolaylaştırmaktı. Bir amacımız da, Refah Partili bir hükümete Türkiye'nin muhtaç kalmasını önlemektir. (DSP, DYP ve ANAP sıralarından alkışlar; RP sıralarından sıralara vurmalar, gürültüler)

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) - Nasıl demokratsın sen! Ne demokrasisi!.. Demokrasi kim, sen kim!..

ÖMER EKİNCİ (Ankara) - Demokrasi bu mu?!.

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) - Millet iradesine saygıyı öğrenin... Bu kürsüde konuşmaya hakkınız yok.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) - Böyle konuşulmaz...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) - Bunun... (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN - Sayın hatip, bir dakikanızı rica edeceğim efendim.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) - Seçimlerde...

BAŞKAN - Değerli milletvekilleri, bir dakika... Bir dakika efendim... (RP sıralarından gürültüler) Bir dakikanızı rica ediyorum... (RP sıralarından gürültüler) Efendim, bir dakikanızı rica ediyorum... (RP sıralarından gürültüler) Efendim, bir dakikanızı rica ediyorum; söyleyeceğim şeyi dinlemediniz... (RP sıralarından gürültüler) Değerli milletvekilleri, bir dakikanızı rica ediyorum. Şimdi, bugün, 24 Aralık seçimlerinden sonra teşekkür etmiş Meclisimizde en önemli müzakereyi yapıyoruz. (RP sıralarından gürültüler) Bir dakika efendim... Lütfen efendim... İstirham ediyorum... (RP sıralarından gürültüler) Bir dakika efendim... Şimdi, sayın hatiplerin konuşmaları üzerine, değerli milletvekilleri, beğenilerini ve tenkitlerini belirtebilirler; bunlar, bütün parlamentolarda usuldendir. (RP sıralarından gürültüler) Bir dakika efendim... Müsaade buyurun, söyleyeceğimi bir dinleyin, ondan sonra... (RP sıralarından gürültüler) Ben, sayın hatiplerden, bu beğeni ve tenkitlere çok fazla saha yaratacak cümlelerden kaçınmalarını özetle rica ediyorum. Ayrıca, sayın milletvekillerinin beğeni ve tenkitlerini, gruplarının sözcülerine bırakmalarını rica ediyorum. Buyurun, devam edin efendim. (RP sıralarından gürültüler)

BÜLENT ECEVİT (Devamla) - Teşekkür ederim. Değerli arkadaşlarım, bizim... (RP sıralarından "sözünü geri al" sesleri)

MUSTAFA ÜNALDI (Konya) - O lafı geri al!..

BAŞKAN - Devam edin efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) - Refah Partili... (RP sıralarından "sözünü geri al" sesleri)

BAŞKAN - Sayın Ecevit, siz devam edin efendim. (RP sıralarından gürültüler)

BÜLENT ECEVİT (Devamla) - Bizim, Refah Partili bir hükümeti sakıncalı görüşümüz, laik ve demokratik cumhuriyete bağlılığımızdan kaynaklanmaktadır. (DSP sıralarından ayakta alkışlar, DYP ve ANAP sıralarından alkışlar, RP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler) Bu kaygımızda ne kadar haklı olduğumuza -tabii, kendi görüşümüze göre- bir somut örnek vermek isterim. Daha yeni...

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) - "Ecevit istemezse olmaz" diye bir şey yok.

BAŞKAN - Sayın Divan Üyesi, siz oturun efendim... Siz, herkesi sakinleştireceksiniz Sayın Baş. Zaten, sayın hatip "benim görüşüme göre" diye başladı. (RP sıralarından gürültüler)

BÜLENT ECEVİT (Devamla) - Yeni kutladığımız kadın hakları yıldönümünün anımsattığı bir kanıtı vermek isterim: Refah Partisi, son milletvekili seçimlerine girerken, tek bir hanım üyesinin adaylık başvurusunu işleme koymamıştır. (RP sıralarından "Sana ne" sesleri) Ama, Sayın Erbakan'ın örnek gösterdiği İran'da bile, geçen gün yapılan seçimlerde, 178 hanım, milletvekilliğine adaylığını koymuştur. Bizim gönlümüz... (RP sıralarından gürültüler) Değerli arkadaşlarım, Cumhuriyet Türkiye'si, dünyada, kadın haklarına, kadın-erkek eşitliğine öncülük etmiş ülkelerden birisidir. Böyle bir ülkede, kadınlara milletvekilliği adaylığını bile çok gören, tanımayan, onları ikinci sınıf vatandaş gibi gören; yani, milletin yarısını ikinci sınıf vatandaş gibi gören bir partinin Hükümette yer almamasını temenni etmek, bizim hakkımızdır. (DSP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; ANAP ve DYP sıralarından alkışlar; RP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) - **Ne alakası var!**

BÜLENT ECEVİT (Devamla) - Değerli arkadaşlarım, biz.. (RP sıralarından "Programa gel, Programa; Program üzerinde konuş" sesleri, gürültüler)

BAŞKAN - Sayın Ecevit, siz devam edin efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) - Sayın milletvekilleri, biz, güven oylamasında çekinsek oy kullanmakla, Hükümetin uygulamalarına, icraatına destek sözü vermiş değiliz; biz, sadece, hükümet kurulmasını kolaylaştırdık. (RP sıralarından "Ortaksınız" sesleri) Kurulan Hükümetin elbette başarılı olmasını diliyoruz; fakat, bu Hükümete, bizim, parti olarak, herhangi bir borcumuz ve bağımlılığımız yoktur. Bazı kimseler, o halde, neden Hükümete üçüncü ortak olarak girmediniz diyorlar. Eğer, yeteri kadar ağırlıklı olamayacağımız, etkili olamayacağımız bir hükümete girseydik, daha karşılaşacağımız ilk anlaşmazlıkta hükümet dağılabilirdi ve çok daha ağır bir hükümet bunalımıyla karşı karşıya kalınabilirdi. (RP sıralarından gürültüler) Biz, muhalefet görevimizi, hiçbir etki altında kalmaksızın, hiçbir komplekse de kapılmaksızın, sorumlu, kararlı ve yapıcı bir şekilde yerine getireceğiz.

ÖMER EKİNCİ (Ankara) - Baştan ayağa komplekssin sen! ²⁰⁰

Bu örnekteki diyaloga genel olarak baktığımızda, asıl konu hükümet programı üzerine bir konuşma iken burada konu refah partisinin iktidara gelmemesinin nedenleri üzerinde durulmaya başlanmıştır. Dolayısıyla bu örnekte **konuyu saptırma ve tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme yanlışına** düşülmüştür.

142- ÖMER VEHBİ HATİPOĞLU (Diyarbakır) - (konuşmasının devamında) Peki, Sayın Eyüp Aşık, 50 nci Hükümet toplanamayıp, bu tezkereyi elden imzaladı... Siz, toplanıp, hangi raporları değerlendirerek, güvenoyu aldıktan iki saat sonra bu tezkereyi, bu Meclise sundunuz; hangi incelemeyi yaptınız?!. (RP sıralarından alkışlar) -

HACİ FİLİZ (Kırıkkale) - **Sen terörle mücadeleden bahset...**

ÖMER VEHBİ HATİPOĞLU (Devamla) - Terörle mücadeleden bahsedeceğim. Terörle mücadeleyi biz yaparız, biz!.. Terörle mücadeleyi biz yaparız! (RP sıralarından alkışlar) Bu vatanın bölünmez bütünlüğüne, bu Meclisteki bütün üyeler yemin etti bu kürsüden; benim yeminim, sizinkinden daha az mukaddes değildir... (RP sıralarından alkışlar)

²⁰⁰ 21. Birleşim 10.3.1996 Pazar

ALİ KEMAL BAŞARAN (Trabzon) - Yavaş konuş...

ÖMER VEHBİ HATİPOĞLU (Devamla) - **Yavaş konuşayım, değil mi!.. Beni dinleyin; ben, Diyarbakır Milletvekiliyim... Siz, parmak kaldırıp olağanüstü hali uzatmaya karar veriyorsunuz, karar, verdiğiniz gün, benim Diyarbakırında, yüzlerce köy boşalıyor. Ben, hızlı konuşacağım, sert konuşacağım! Dinlemek zorundasınız; gelin, benim de yakamdan tutup indirin!.. Hadi gelin bakalım!..**

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) - Bu ne biçim üslup!

NECMİ HOŞVER (Bolu) – Sayın Başkan, ne diyor bu!..

YAŞAR OKUYAN (Yalova) - Demagoji yapma!

BAŞKAN - Sayın Hatipoğlu, efendim, lütfen... ,

Buyurun.

ÖMER VEHBİ HATİPOĞLU (Devamla) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri...

NECMİ HOŞVER (Bolu) - Ne demek istiyorsun?!

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri... Sayın Hoşver...

Efendim, rica ederim; günün bu saatine geldik...

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) - Hatip, çizmeyi aşıyor!..

BAŞKAN - Efendim, müsaade buyurun. Günün bu saatine geldik, rica ediyorum...

Buyurun Sayın Hatipoğlu.²⁰¹

Bu diyalogda Kırıkkale milletvekili, **“Sen terörle mücadeleden bahset...”** sözüyle konuyu değiştirdiğinden **konuyu saptırma yanlışına** neden olmuştur. Ayrıca bu koşma metninde Diyarbakır milletvekilinin (boldlu ifadeler) sözleri **ağdalı dil ile nüfuz sağlama yanlışına** sebebiyet vermiş, son cümlelerinde de **kuvvete başvurma yanlışını** işlemiştir.

²⁰¹ 24. Birleşim 14.3.1996 Perşembe

1.5. Mizahın Kötüye Kullanılması

Mizah, bir saptırma vasıtası olarak veya gerçek delil yerine kullanılırsa, Mizahın Kötüye Kullanılması²⁰² yanlışına sebebiyet verir.

ÖRNEKLER

143- HALİT DUMANKAYA (İstanbul) – Öncelikle söz isteyen söz verilir. Tutanakları alınız da lütfen inceleyiniz. Adaletli davranınız; orası adalet yeridir.

BAŞKAN – **Keşke benim adaletimin zekâtı sizde olsa.**²⁰³

Bu konuşmada başkanın cevabı hem **“konuyu saptırma”** yanlışına hem de **“mizahı kötüye kullanılması”** yanlışına örnek teşkil etmektedir.

144- ŞEVKİ YILMAZ (Rize) – Sayın Başbakan, Allah rızası için, bir talebim var. (Gürültüler)

NEJAT ARSEVEN (Ankara) – **Cami kapısına... (?)**

ŞEVKİ YILMAZ (Devamla) – O da, bu ülkede, yaya olarak serbestçe Atina’ya gidebiliyor her vatandaş, Brüksel’e de gidiyor; ama, maalesef, henüz, Kâbe’ye karayoluyla gitme imkânı yoktur. Ne olur, Atina yollarını karayollarına açtığımız gibi; bu milletin yüzde 99’u Müslümandır; gelin, bu millet yaya da karayoluyla da, hacca gitme hürriyetine ve hakkına sahip olsun. Kendilerinden, bunu rica ediyorum.²⁰⁴

Burada da **“mizahın kötüye kullanılması”** yanlışı vardır.

1.6. Teferruatta Boğulma

Asla taalluk etmeyen, asıl konu ile yakından alakalı olmayan ve önem arz etmeyen bir şeyi esas konu yapmaya çalışmak teferruatta boğulma²⁰⁵ yanlışına düşmek olur. Bu yola başvuran bir kişi, dikkatini önemsiz konuda yoğunlaştırmada; tali özelliklere takılıp kalmakta ve kat’i olmayan metotlara sarılmaktadır. Bunun için

²⁰² Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlısları**, s. 190-191.

²⁰³ 69. Birleşim 2.7.1996 Salı

²⁰⁴ 43. Birleşim 22.4.1996 Pazartesi

²⁰⁵ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlısları**, s. 192.

bu tür bir delil önemli olmayan basit hileleri veya oyunları içerir. Bu tür yanlış en iyi korunma yolu, teferruata dalındığını açıkça belirtmek ve “sadede gel” demek olacaktır.

ÖRNEKLER

145- YILMAZ KARAKOYUNLU (İstanbul) – Hukuk mantığı itibariyle ve yine Ali Rıza Gönül’ün deyimiyle, illiyetsiz rabıtayla maluldür; yani, rivayet hukukuna sarılmıştır. Siyasette rivayet kadar tehlikeli silah yoktur. İslam hukukunda, rivayet, ravinin ahlakı kadar sahihtir. (ANAP sıralarından alkışlar) Dolayısıyla da, suçlamanın zemini siyasal olunca, tartışmada ahlakın kapısından geçmek de masal olur; çünkü, ravi müşteki olursa, rivayet gıybete döner ve şu anda, bir gıybet içerisinde olduğumuzu ifade ediyorum. Buna da, ceza hukukumuzda suç tasnii deniyor. Tasni, Arapça isimdir; tasni kelimesi "sun" kökünden gelir; sun, insanoğlunun hayal dünyasında kendi zihnini döllemek demektir; yani, boş işle uğraşmaktır. Yani, ceza hukukumuzda bunun anlamı, suç uydurmak ve yakıştırmaktır. Suç tasnii de, adalet aleyhine işlenen bir suçtur. Tasni, temelsiz iddialarla adil akıl elden kaçırmak demektir. Adil akıl, Allah’ın adaletindeki tartışmasız isabettir.²⁰⁶

Bu konuşmada “**teferruatta boğulma**” yanlış yapılmıştır.

146- CHP GRUBU ADINA ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) – Bunlara değinmemin nedeni, doğal olarak, OYAK’ın, sosyal güvenlik sürecinde, toplumun en azından bir kesimine, toplumun önemli bir kesimine, hatta, toplumun, belki de diğer kesimlerine oranla, görevleri, meslekleri gereği en yüksek risk taşıyan bir kesimine, yani, Silahlı Kuvvetler mensuplarına bir ek, yaşamlarında bir ilave katkı sağlayan faaliyetleri nedeniyle sosyal güvenlik kurumlarının geneline değinmiş bulunuyorum.²⁰⁷

Bu konuşmada “**teferruatta boğulma**” yanlış yapılmıştır. Ayrıca burada “ifade” yanlış da söz konusudur. Mesela “hatta” ve “belki” aynı cümlede kullanılmış ki bu anlatım bozukluğuna, o da ifade yanlışına neden olmaktadır.

²⁰⁶ 64. Birleşim 19.6.1996 Çarşamba

²⁰⁷ 67. Birleşim 26.6.1996 Çarşamba

147- ALTAN ÖYMEN (İstanbul) – Sayın Başkan, sayın arkadaşlar; kürsiye gelirken, bazı arkadaşlarımız biraz sabırsızlık gösterdiler, bir arkadaşımız “Müslümana bu saatte niye eziyet ediyorsunuz” dedi. Aslında, amacımız, kimseye eziyet etmek değil. Aslında, bu kadar arkadaşımız, bu sıralarda, hele, tam kadro ile bulunduklarına göre, bu görüşme, daha üç saat beş saat uzasa, orada memnuniyetle kalacaklar. Asıl sabırsızlık, bana bu sözü söyleyen, yerinden söz atan arkadaşımın bulunduğu sıralardan geliyor; yani, iktidar partisi sıralarından geliyor.

HASAN HÜSEYİN CEYLAN (Ankara) – Refah sağlam...

ALTAN ÖYMEN (Devamla) – Refah sağlam... (RP sıralarından alkışlar) Zaten, Refahın mevcudiyetiyle bu tasarı çıkıyor ve bu kadar senedir Parlamentoyu izlediğim dönemlerde, ben ilk defa görüyorum, Hükümet tarafından getirilen bir tasarı, bir muhalefet partisinin ısrarlı mevcudiyetiyle buradan geçiyor; enteresan bir şey... (CHP sıralarından alkışlar) Şimdi, bakınız, gündüz, Meclis yarın mı tatile girecek, bugün mü tatile girecek meselesi üzerinde yine bir şey oldu ve bir gün daha önce tatile girmesi için müthiş bir çaba gösterildi. O da, arkadaşlarımızın gayretiyle ortaya çıktı ve kabul edildi...

HÜSAMETTİN KORKUTATA (Bingöl) – Yine Refah’ın eseri...

ALTAN ÖYMEN (Devamla) – ... ve bu arada, bu tasarinın da, illâ bugün, son gün -yani, Meclisin bir an önce tatile girmesini istiyorsak- çıkması için de giderayak, yine bir ısrar oldu, o da Refah Partili arkadaşlarımız sayesinde...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) – Refah ses getirdi.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) – Yani, Hükümeti oluşturan partiler, Hükümeti oluşturan partilerin özellikle bir grubuna mensup -Doğru Yol Partili arkadaşlarımız burada daha fazla galiba- o arkadaşlarımız, herhalde, müteşekkir olacaklardır.

HÜSAMETTİN KORKUTATA (Bingöl) – Allah razı olsun.

ALTAN ÖYMEN (Devamla) – Bu, işin latife tarafı efendim. BAŞKAN – Sayın Öymen, **sadede gelir misiniz...** Lütfen... Oyunuzun rengini belirleyeceksiniz.²⁰⁸

²⁰⁸ 55. Birleşim 22.5.1996 Çarşamba

Bu örnekte görülen yanlış **“teferruata boğulma”** yanlıştır. Sayın başkan konuşmacıyı sadede gel diyerek uyarması da bu yanlışın yapıldığına dair bir işarettir.

148- BEKİR YURDAGÜL (Kocaeli) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 1906 yılından bu yana ekonomimize büyük katkı sağlayan hizmetler veren, 1 200 metre rıhtım oylu, her çeşit ve kapasitede ekipman ve araca sahip, yılda 3 milyon ton stoklama alanlı, 5 milyon ton/yıl yük indirme kapasiteli, işçisi ve memuruyla 400 kişinin hizmet ürettiği, ülkemizin stratejik öneme sahip ender limanlarından birisi olan Derince Limanı, büyük çoğunluğu düşük fiyatla kiralanan kamu arazileri üzerinde kurulu bulunan, her türlü güvenceden yoksun, özel iskelelerin haksız rekabeti karşısında atıl kapasiteyle çalışmak zorunda bırakılarak zarar ettirilmektedir.²⁰⁹

Bu konuşmada da **“teferruata boğulma”** görülmektedir.

149- BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Bakan. Sayın Bakan, burada iki husus var: Birisi Sait Halim Paşa Yahsıy'la ilgili, diğeri de TURBAN otelleriyle ilgilidir. TURBAN otelleriyle ilgili olarak mahkemede bir dava var mı efendim?

ADALET BAKANI FİRUZ ÇİLİNGİROĞLU (Devamla) - Efendim, onu da arz edeyim. Yüksek malumları olduğu üzere, kamu iktisadî teşebbüsleri genel müdür ve yönetim kurulu üyelerinin, görevleri sırasında veya görevleri dolayısıyla işledikleri iddia edilen suçlardan dolayı, haklarında takibat yapılabilmesi için, ilgili bakanın izin vermesi şarttır. TURBAN Genel Müdürü hakkında, Sayın Dumankaya'nın şikâyeti üzerine, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, iznin alınması için, evrakı, Bakanlığımıza göndermiş ve 27.3.1995 günü, biraz önce arz ettiğim 399 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 11 inci maddesinin (d) fıkrası gereği olarak, ilgili bakanın izni için, bu evrak, Başbakanlığa sunulmuştur. Evrak, Başbakanlıktan iade edilmemiş ve Genel Müdür, milletvekili seçilmiştir.

Sayın Dumankaya, 11 Ocak 1996 tarihinde...

BAŞKAN - Yani, özet olarak söylersek, TURBAN konusunda mahkemeye intikal etmiş bir dava yok; değil mi efendim?..²¹⁰

²⁰⁹ 77. Birleşim 16.7.1996 Salı

²¹⁰ 12. Birleşim 13.2.1996 Salı

Bu konuşmaya da **teferruata boğulma** gözüyle bakabiliriz.

1.7. Merhamete Başvurma

Bu tür bir delilde, uygun bir delil getirme yerine şefkat ve merhamete başvurma söz konusudur. Bu, merhamete muhtaç olanların, bundan mahrum bırakıldıklarında çok daha perişan olacakları gerekçesiyle, belirli bir sonucun doğru olması gerektiği hususunda delil getirmeleri yanlıştır. Merhamete başvurma²¹¹ yanlısında duygusal kelimelerin önemli yeri olsa da onlar esas değildir. Kelimeler olmadan da bir pozisyona dikkat çekilerek veya acıklı bir görüntü sergilenerek sempati kazanmada başarılı olunabilir.

ÖRNEKLER

150- ERDOĞAN TOPRAK (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan. Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; haftalardır her cumartesi günü tekrarlanan bir hukuk devleti eksiğine dikkatlerinizi çekmek için, gündem dışı söz almış bulunmaktayım. Bu vesileyle, Yüce Meclisi saygılarımla selamlıyorum. İstanbul’da, Galatasaray Lisesi önünde, altmış haftadır, yakınları kaybolan aileler, tepkilerini ortaya koymak amacıyla oturma eylemi yapıyorlar. Kaybolan yakınlarının resimlerini taşımanın dışında hiçbir hareket yapmayan, slogan atmayan, pankart taşımayan, kırmızı karanfillerle oturarak tepkilerini dile getiren bu kişiler, yalnızca, kamuoyunun dikkatini, kaybolan yakınlarına çekmek istiyorlar; kayıplarının bulunmasına yardımcı olunmasını, devletten talep ediyorlar. Sayın milletvekilleri, bir an düşünün; sizin çocuğunuz, bir gün, aniden kayboldu ve tüm uğraşlarınıza karşın, kendisinden haber almasanız, tepkiniz ne olurdu; bir çaresizlik girdabı içerisinde kalmaz mıydınız? Kardeşinin, kocasının, eşinin, ülkenin güvenliğini sağlamakla yükümlü polisler tarafından gözaltına alındığına inanan siz olsaydınız, kaygı duymaz mıydınız? Ancak, aradan bir süre geçmiş, yakınlarınızdan bir ses çıkmamış, tüm araştırmalar, sizi rahatlatacağına daha da çok endişelendirmiş; kardeşinizin, çocuğunuzun veya eşinizin izini tümüyle kaybetmişsiniz; ne olduğu, nerede olduğu bilinmiyor...Sizin başınıza böyle bir şey gelse, ne yapardınız? Sessizce kabullenip susar mıydınız; yoksa altmış haftadır kayıp çocuklarını arayan “Cumartesi anneleri”

²¹¹ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 194-196.

gibi mi davranırdınız; onlar gibi, sessiz; ama, onurlu bir arayış mücadelesi mi verirdiniz?²¹²

Bu örnekte “**merhamete başvurma**” yanlışı yapılmıştır.

151- AHMET KABİL (Rize) - Yaş çay bedellerinin bir an önce ödenmesi sağlanmalıdır. Artık, müstahsil, bakkaldan veresiye alamıyor, doktora gidemiyor; okula giden çocuğuna harçlık veremez duruma gelmiştir; müstahsil, perişan ve çaresizdir; sorumlular hâlâ duyarsızdır.

Bugün, Türkiye'de en ucuz gıda maddesi çaydır. Kahvaltıdan başlamak suretiyle, günün her saatinde içtiğimiz ve ikram ettiğimiz çay, Türkiye'de, yılda kişi başına 2,5 kilogram tüketilmektedir; bugünkü fiyatlarla 2,5 kilogram çay 400 bin liradır. Bu bedel, sigara içen bir kişinin bir haftalık sigara parası bile değildir; üstelik, sigara paketinde "sağlığa zararlıdır" yazısı da var. Bu nedenle, yaş çaya fiyat verilirken, enflasyona karşı alım gücü korunmalı ve yaş çay bedelleri zamanında ödenmelidir.²¹³

Bu konuşmanın birinci paragrafında **merhamete başvurma yanlışı** yapılmıştır. İkinci paragrafta ise çay ile mukayese edilen sigara örneğinin birbirine ne kadar uygun düştüğü tartışılır. Bunun için söz konusu paragrafta **yanlış analogi** bulunmaktadır.

1.8. Tehlike

Tehlike yanlışı, gerçek delil getirileceğine, tehlikeye dikkat çekilerek veya bir tehlikenin var olduğu ileri sürülerek yapılan konudışılık yanlışıdır.²¹⁴

ÖRNEKLER

152- BAYRAM FIRAT DAYANIKLI (Tekirdağ) – Istranca derelerinin İstanbul'a taşınması projesi derhal durdurulmalıdır. Bu eylem, Trakya'nın, zaten kapasitesi dolmuş olan su rezervlerini daha da kötüleştirecektir.²¹⁵

²¹² 75. Birleşim 10.7.1996 Çarşamba

²¹³ 7. Birleşim 31.1.1996 Çarşamba

²¹⁴ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 196-197.

²¹⁵ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

Buradaki konuşmada “**tehlike**” yanlışı yapılmıştır.

153- YÜKSEL YALOVA (Aydın) – Değerli milletvekilleri, eğer, biz, Hükümetin güvenoyu aldığı bir günde ya da bir başka günde, bu Parlamento çatısı altında, hukuk devleti ilkeleri yerine kaba güce herhangi bir şekilde -siyasî görüşümüze uydu, uymadı endişesiyle- prim verirsek; eğer, biz, siyasî görüşlerini paylaşmadığımız insanlar hususunda -o gazeteci olabilir, o yazar olabilir- kaba gücün kullanılmasını meşru saymaya cevaz verecek davranışlara prim verirsek... Bir sözü unutmamamız lazım: **Rüzgâr eken, fırtına biçer.**²¹⁶

Buradaki konuşmada boldlu ifade ile tehlikenin sinyalleri verilmiştir. Bu durum “**tehlike**” yanlışına yol açmaktadır.

154- CHP GRUBU ADINA ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) – Türkiye, hızla, sosyal güvenlik kurumlarını ayağa kaldırmak, sağlık kurumlarını ayağa kaldırmak ve sosyal devlet, sosyal hukuk devleti olma konusunda kararlı, ciddî adımlar atmak zorundadır. Aksi halde, bugün, çok yönüyle kanamakta olan iç barışımızda yeni gedikler açılacağına hiç kimsenin kuşkusu olmasın.²¹⁷

Buradaki konuşmaya da “**tehlike**” yanlışı gözüyle bakılabilir.

155- ANAP GRUBU ADINA MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) – Başkanvekili Sayın Şevket Kazan tarafından, Anayasa Mahkemesi kararıyla güvenoyu almadığı sabit olduğu, buna rağmen görevini iade etmediği iddiasıyla Başbakan Sayın Mesut Yılmaz hakkında verilen bir gensoru önergesi üzerinde Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bunca hukuksal sakıncalarına rağmen, Refah Partisi tarafından verilmiş olan bu gensoru önergesi gündeme alınırsa, o zaman, bu işleyecek süreç sonunda, yani, cumartesi gününden itibaren, Türkiye’de yaşanacak kargaşayı, yaşanacak kaosu, şimdiden, hep birlikte görmek zorundayız.²¹⁸

Bu örnekte “**tehlike**” yanlışı yapılmıştır. Çünkü gensoru gündeme alınacak olursa Türkiye’de olumsuz bir tablonun oluşacağı tehlike ifade edilmektedir

²¹⁶ 74. Birleşim 10.7.1996 Çarşamba

²¹⁷ 67. Birleşim 26.6.1996 Çarşamba

²¹⁸ 56. Birleşim (Olağanüstü) 3.6.1996 Pazartesi

156- ŞEREF MALKOÇ (Trabzon) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; sözlerime başlarken, hepinizi hürmetlerimle ve muhabbetlerimle selamlıyorum. eğerli arkadaşlar, bugün, çok önemli bir konuyu görüşmekteyiz. Bizim, Refah Partisi olarak, Süleyman Mercüme'ın veya herhangi bir konunun araştırılmasından yana endişemiz yoktur; ancak, endişe ettiğimiz başka bir husus vardır ve bu, son derece önemlidir. Belki, Türk siyasî hayatında, bugün, belli bir denge oluşmuştur; ancak, belli bir müddet sonra, bizim burada alacağımız yanlış bir kararın, ileride kötü örnek teşkil edeceği kanaatindeyim.

ŞEREF MALKOÇ (Devamla) – Tekrar ifade etmek istiyorum; eğer, Anayasanın 138 inci maddesi gözardı edilirse, şunu unutmayın ki, önümüzdeki yıllarda, 1950 ilâ 1960 yılları arasındaki mahkemeler üzerinde belli ölçüde baskı kuran siyasî dönem yeniden gelecektir. Bu, ne iktidara yarar ne muhalefete yarar ne halkımıza yarar ne de Türk Milletine yarar.²¹⁹

Bu konuşmada 138. madde göz ardı edilirse gelecekte bizim için iyi günlerin beklemediğini, tehlikenin var olduğunu belirtmeye çalışan milletvekili “**tehlike**” yanlışına düşmüştür.

1.9. Karmaşık Cümlelerle Şaşırtma

Kelimeler, bir manayı açığa çıkarmak için kullanıldıkları gibi, onu anlaşılması zor bir hale getirmek, belirsiz kılmak veya gizlemek için de kullanılır. Karmaşık cümlelerle şaşırtma yanlış, istemeyerek olsun veya belirsiz maksatlar için olsun yahut da bir konudan kaçınmak için olsun, anlamsız yere boş kelime gruplarını kullanarak kurulur.²²⁰ Kişi, kelimesi çok pasajları, basit unsurlarına ve çok sade manalarına inerek, bu tür yanlışla karşı korunmalıdır.

ÖRNEKLER

157- DYP GRUBU ADINA MEHMET BAHATTİN YÜCEL (İstanbul) – Amacı, bütün şerefli teşebbüslerin temeli sayılan hizmet etme idealini teşvik etmek, geliştirmek ve özellikle, tanışıklığın geliştirilmesinin bir hizmet fırsatı sayılmasını, iş ve meslekte

²¹⁹ 52. Birleşim 15.5.1996 Çarşamba

²²⁰ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 199-200.

erdemli olmanın bir değer olarak da tanınması ve her üyenin, kendi meslek ve işini, topluma bir hizmet fırsatı sayarak yüceltmesini; her üyenin, hizmet idealini, kendi kişisel ve işine olduğu kadar toplum hayatına da uygulamasını; hizmet idealinde birleşmiş olan çeşitli iş ve meslek adamları arasında, dünya çapında dostluk ilişkileri kurmak suretiyle, uluslararası karşılıklı anlayışı, iyi niyeti ve barış sevgisini geliştirmektir.²²¹

Bu örnekte “**karmaşık cümlelerle şaşırtma**” yanlışı vardır. Cümle uzun olmanın yanı sıra karışık ve anlaşılması zor bir cümledir.

158- M. NECATİ ÇETİNKAYA (Konya) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; son günlerde, ülkemizde cereyan eden olaylar, millet olarak ve Meclis olarak bizi **dilhun** etmiştir. Bunun, tabii, hükümet boşluğuyla ilgili etkileri ve dışa bir tezahürü şeklinde nitelersek, yanılmamış oluruz. Zira, Diyarbakır'da, İstanbul'da, Ankara'da vuku bulan olaylar ve hepsinden daha **şeni**, daha **menfuru** da, Çanakkale'de, Galiçya'da, Kafkasya'da, Palandöken'de şehitlerin mübarek kanlarından rengini alan ve bu vatan için, "Vurulup tertemiz alınandan uzanmış yatıyor Bir hilal uğruna Ya Rabb, ne güneşler batıyor" diye haykıran İstiklal Marşımızın kahraman evladının tarif ettiği, bu şehitlerin bize emanet etmiş olduğu, 23 Nisan 1920'de, ayakta alkışlanarak okunan o İstiklal Marşının hedefi olan, ülkemizin simgesi, dünyanın en güzel bayrağı olan bayrağımıza musallat olan, o **şeni**, o **menfur** harekete karşı, ülkede, âdeta, topyekûn -bir musîbet bin nasihatten evlâdır, sözünden hareketle- herkes, bayrağını alarak sokağa çıkmış, balkonlardaki, sokaklardaki, arabalardaki Türk Bayrağı, âdeta, bir gelincik tarlası gibi ülkeyi donatmıştır.²²²

Buradaki konuşmada karmaşık cümleler çok olmakla birlikte teferruata dalma da görülmektedir. Haliyle bu konuşmada, “**karmaşık cümlelerle şaşırtma**” ve “**teferruatta boğulma**” yanlışıları yapılmıştır.

²²¹ 32. Birleşim, 3.4.1996 Çarşamba

²²² 68. Birleşim 27.6.1996 Perşembe

2. Uydurma Delil Yanlışı

2.1. Emin Tavır Sergileme

Eğer bir kişi delil sunma yerine, hareketleriyle, ses tonuyla ve olumlu bir dille kesin olarak haklı olduğunu telkin etmek istiyorsa, o emin bir tavır sergileme yanlışı²²³ yapıyordur.

ÖRNEKLER

159- OĞUZHAN ASILTÜRK (Malatya) – Değerli arkadaşlarım, mesele, adil düzenle ortaya konulan şeylerin değiştirilmesi meselesi değil burada. Adil düzen olarak, ülkemizin zenginliğinden, kaynaklarının varlığından bahsettik. Biz, bu kaynakları, hiç, Mecliste görüşmeden, Hükümet olarak da bir bir alır, ortaya koyar, geliştirir ve politikaları oluştururuz. Bunun için kimseye ihtiyacımız da yok; yani, şunu açıkça söylüyorum: Bu, bir ihtiyaçtan dolayı gelmiyor; bir saygıdan dolayı geliyor. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunu getirelim, konuşalım; ama, siz konuşurken “bizim bildiğimiz şu kadardır, başka bir kaynak bilmiyoruz” deyin, hatta, hiç konuşmayın; ona da saygı gösteririz; ama, sizin katkınız olsun olmasın, biz, bu kaynakları en mükemmel şekilde alırız, götürürüz, memleketin yararına kullanırız.²²⁴

Bu örnekte konuşmacının “sizin katkınız olsun olmasın, biz, bu kaynakları en mükemmel şekilde alırız, götürürüz, memleketin yararına kullanırız.” ifadesi “**emin tavır sergileme**” yanlışına düşmesine sebep olmuştur.

160- HALİT DUMANKAYA (İstanbul) – Sayın Başkan, yanlışı yapıyorsunuz... Tutanaklara bakın...

BAŞKAN – Ben, daima doğrusunu yaparım; siz, hep çıkarsınız, yanlışı savunursunuz; ben, burada doğruları yaparım.²²⁵

Bu konuşmada başkan, konuşmasındaki üslubuyla ve tavrıyla “**emin tavır sergileme**” yanlışına sebebiyet vermiştir.

²²³ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışıları**, s. 201-202.

²²⁴ 76. Birleşim 11.7.1996 Perşembe

²²⁵ 69. Birleşim 2.7.1996 Salı

161- M. İSTEMİHAN TALAY (İçel) – Ayrıca, yurtdışı ilişkileri olan ve yurtdışında faaliyetleri bulunan başka kulüp ve dernekler de mevcuttur. Hatta, bazı partilerin yan kuruluşu gibi çalışan teşkilatların da varlığı kamuoyu tarafından bilinmektedir. (DSP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu gerçekler ortada iken, araştırma önergesinde, başka derneklere hiç değinilmeden, sadece Lions, Rotary ve Bilderberg Kulüplerine yönelinmesi ve önergede “Bu dernekler, milletimizin ve Meclisimizin yeterince kanaat sahibi olmadığı kuruluşlardandır. Bunların faaliyetlerinin ne olduğu, bu faaliyetlerinin tüzükleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı, yurtdışında üst kuruluşlarının bulunup bulunmadığı, varsa ilişkilerinin ne şekilde ve seviyede olduğu, kamuoyundan gizleniyormuş gibi bir görüntünün hangi sebeplerden ileri geldiği araştırılmalıdır” denilmesi, bu önergenin, sübjektif ve önyargılı olduğu sonucunu vermektedir.²²⁶

Bu konuşmanın geneline bakıldığında milletvekilinin deliller ve gerekçelerle iddiasını ortaya koyacağına sadece konu üzerinde “**emin bir tavır sergilediği**” görülmektedir.

162- RP GRUBU ADINA NECMETTİN AYDIN (Zonguldak) – Bu hususta, Japonya’nın, Güney Kore’nin, muhtelif ülkelerin, kendilerine göre fevkalade iddialı modelleri vardır. **Elbette ki**, biz de, kendi modelimizi, en etkili, en verimli yönetim biçimimizi, **mutlaka??** bulmak ve uygulamak **mecburiyetindeyiz**.²²⁷

Bu örnekte öncelikle anlatım bozukluğundan kaynaklanan bir ifade yanlışları vardır. “mutlaka” ve “mecburiyetindeyiz” ifadelerinin biri gereksizdir. Ayrıca “Elbette ki” ifadesiyle başlayan cümle inandırıcılığın kuvvetli olmasını sağlamak içindir. Bu da “**ikna sözcükleri**”²²⁸ yanlışına neden olmuştur. Burada “**emin bir tavır sergileme**” yanlışları da vardır.

163- MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) – Bu baskı devam ederse, bu oylamayı yapamazsınız.²²⁹

Bu cümlede “**emin bir tavır sergileme**” yanlışları yapılmıştır

²²⁶ 32. Birleşim 3.4.1996 Çarşamba

²²⁷ 33. Birleşim 4.4.1996 Perşembe

²²⁸ Nigel Warburton, A’dan Z’ye Düşünmek, çev.Sevda Çalışkan, Dost Yay., Ankara 2006, s. 76-77.

²²⁹ 73. Birleşim 8.7.1996 Pazartesi

2.2. Ağdalı Dil İle Nüfuz Sağlama

Kişilerin, saygınlık kazanmaları veya hak etmedikleri halde delillerin kabul görmesini sağlamaları için etkileyici bir dil kullanmaları, ağdalı dil ile nüfuz sağlama yanlışı²³⁰ olur.

ÖRNEKLER

164- BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) – Burada bizi en fazla eleştiren sayın parti lideri yine Deniz Baykal oldu; bunu da hiç yadırgamıyorum; ama, bakın, bir örnek vereceğim: -insaf için kararı siz verin- Dört sene, bu Hükümetin Adalet Bakanlığı SHP'ye ve CHP'ye aitti; dört sene iktidarda ortaklıklar. Dört sene sonra, şimdi, burada, geldi, muhalefet partisinin başkanı olarak, Türkiye'de, daha fazla gecikmeden, adalet reformunun yapılması gerektiğini söyledi.

NİHAT MATKAP (Hatay) – Siz engellediniz...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) – Sayın Baykal'ın bunu söylemesi için, acaba, dört sene Adalet Bakanlığını uhdesinde tutması şart mıydı; onun partisinin, dört sene Adalet Bakanlığının sorumluluğunu üstlenmesi şart mıydı; eğer, o kadar gerekliyse, dört senede niye gerçekleştirmediğiniz?

ATILA SAV (Hatay) – Siz destek verdiniz mi?!.

DENİZ BAYKAL (Antalya) – Boyun kadar rapor var orada...²³¹

Bu diyalogda konuşmacının sonunda kullandığı ifade şekli “Boyun kadar rapor var orada” “**ağdalı dil ile nüfuz sağlama**” yanlışına sebebiyet vermektedir.

165- CHP GRUBU ADINA MUSTAFA KUL (Erzincan) – Değerli arkadaşlarım, öncelikle, isterseniz, Libya'da şeriat ihraç eden kuruluşlardan alındığı söylenen paralardan başlamak istiyorum.

HÜSAMETTİN KORKUTATA (Bingöl) – Şeriat, ihraç malı mı?!.

MUSTAFA KUL (Devamla) – Bu konu, öncelikle Milliyet Gazetesinde bir yazar tarafından ortaya atıldı. Libya tarafından kurulan ve Türkiye dahil birçok ülkede şubeleri bulunan Uluslararası İslama Çağrı Cemiyetinden "Refah Partisine Yardım"

²³⁰ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlısları**, s. 202.

²³¹ 38. Birleşim 17.4.1996 Çarşamba

adı altında 500 bin dolarlık bir çek gönderiliyor. Bu çek, Sayın Necmettin Erbakan'ın Güvenlik Caddesi 28 numaradaki evinin adresine gönderiliyor ve çek, hamiline yazılı...

REMZİ ÇETİN (Konya) – Bunun aksi ispatlanmadı mı... Yalan söylüyorsunuz!..

MUSTAFA KUL (Devamla) – Hamiline yazılı olan bu çekin numarası ve kim tarafından teslim alındığı, aynı gün, gazetelerde, geniş şekilde yer almıştı. Söz konusu çek, Refah Partisi Genel Başkanı Erbakan adına gönderilmiş olmasına rağmen, Beşir Darçın tarafından, cemiyetin Türkiye temsilcisi Ammar Abdülselem Harabi'den tahsil ediliyor ve iddiaya göre, bu para Erbakan'a teslim ediliyor.

MEHMET AYKAÇ (Çorum) – İddiaya göre...

MUSTAFA KUL (Devamla) – Bununla ilgili mahkeme devam ediyor şu anda; o nedenle, kesinleşmemiş bir davadan dolayı "öyledir" demiyorum; mahkemesi devam eden bir davadan dolayı "iddia" diyorum

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına konuşan Sayın Mustafa Kul'u, bütün Türkiye tanıyor; Kendisinin, işi gücü, hiçbir araştırma yapmadan, sağa sola çamur atmak...Beşir Darçın'ı ele aldı; buna, 500 milyarlık bir çek verilmiş, Libya'daki İslama Çağrı Cemiyeti tarafından ve dava devam ediyormuş; işte Sayın Kul'un çamuru budur. Ortada dava diye bir şey yok;

ŞEVKET KAZAN (Devamla) – İslama Çağrı Cemiyetin Arapça olarak verdiği bir cevaptır; yeminli Ankara 11 inci Noterliğinde tercüme edilmiştir. Ne diyor:"18.12.1994 günlü mesajınıza cevap. Ne Refah Partisi ne de Türkiye'deki hiçbir siyasî kuruluşa, şu ana kadar, hiçbir maddî yardımda bulunmamıştır." Genel sekreter imzasıyla geliyor.

ŞEVKET KAZAN (Devamla) – Şimdi, Sayın Kul... burada, Grubun adına yaptığın konuşmada Refah Partisine yaptığın ithamlar konusunda adalette senden hesap sormayacağımızı zannetme, düşünme...

NİHAT MATKAP (Hatay) – Sözcünüz cevap versin...

BAŞKAN – Sayın Kazan... Sayın Kazan...

ŞEVKET KAZAN (Devamla) – **Seni, adaletin huzurunda hesaba çağıracağız ve fitil fitil de burnundan getireceğiz.**

DYP GRUBU ADINA MUSTAFA KEMAL AYKURT (Denizli) – Fransa'da yakalanan Halit Kahraman arkadaşınızın dosyasını buraya getireceğim. O zaman, bunlar, devede kulak kalacak! Eroin dosyası da gelecek buraya bir gün! (DYP sıralarından alkışlar, RP sıralarından "Yuh" sesleri) Evet, başka dosyalar da var. 13 seneye mahkûm oldu; o dosya da burada var, o da gelecek bir gün. **Daha çok bombalar var!..** (RP sıralarından gürültüler)

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Mahkemede hesabını verirsin!²³²

Bu örnekte boldlu yerde ki “Seni, adaletin huzurunda hesaba çağıracağız ve fitil fitil de burnundan getireceğiz.” ile “Daha çok bombalar var!..” ifadeleri “**ağdalı dil ile nüfuz sağlama**” yanlışı yapılmıştır. Konuşmanın geneline bakılacak olursa burada da “**tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme**”, son paragraflarda da kaba kuvvete başvurma yanlışılarının yapıldığını görmekteyiz. Burada konunun aslının, iddiada bulunan şahıs tarafından iyi bilinmediği kanaati uyanmaktadır. Son olarak ta Şevket Kazan’ın, Mustafa Kul hakkında söylediklerine yanlışa düşme nedenleri açısından bakınca bilgisizlik, acelecilik ve önyargılı olmayı görebilmekteyiz.

166- DEVLET BAKANI ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) - Sayın milletvekilimin, yol yapımı konusunda gösterdiği hassasiyete katılıyoruz; ama, burada verdiği rakamların da afakî olduğunu, doğru olmadığını ifade etmeyi de bir görev addediyoruz.

HİKMET SAMİ TÜRK (Trabzon) - Resmî rakamlardır.

DEVLET BAKANI ÖMER BARUTÇU (Devamla) - Hayır efendim, hayır; eski rakamlar olamaz.

HİKMET SAMİ TÜRK (Trabzon) - Resmî rakamlardır.

DEVLET BAKANI ÖMER BARUTÇU (Devamla) - Hocam, **sizin rakamlarınız resmî mi?**

²³² 52. Birleşim 15.5.1996 Çarşamba

HİKMET SAMİ TÜRK (Trabzon) - Evet, Trabzon Valiliğinden aldığımız rakamlardır.

DEVLET BAKANİ ÖMER BARUTÇU (Devamla) - Sizin rakamlarınız eski olmayabilir; ama, burada, söylediğiniz sözler var; söylediğiniz sözler arasında, Trabzon'un köy yolları meselesinin ancak elli yılda halledilebileceği konusu var; verdiğiniz diğer rakamların da bendeki rakamların çok altında olduğunu burada görüyoruz. **Ben, Bakan olarak bunu ifade ediyorum; tekzip edileceğimi de sanmıyorum. Hoca, ben de Trabzonluyum ve sizden çok orada yaşadım...**²³³

(Bu konuşmadaki konu Trabzon Milletvekili Hikmet Sami Türk'ün, Karadeniz Bölgesinin ulaşım ve altyapı sorunlarına ilişkin gündem dışı konuşması ve Devlet Bakanı Ömer Barutçu'nun cevabı)

Burada bakan olduğundan dolayı tekzip edilmeyeceğini ifade etmesi **ağdalı dil ile nüfuz sağlama yanlısına** neden olurken bir de konuşmasının sonunda bakan, söylediklerinin doğru olduğunu ispatlayacağı yerde Trabzonlu olduğunu dile getiriyor, bu söylemle **tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme yanlısına** neden olduğu gibi Trabzonlu olması bakanın söylediklerinin doğru olacağı anlamına gelmez dolayısıyla **neden olmayanı neden olarak alma yanlısına** da sebebiyet vermiştir.

Ayrıca bu diyaloglarda geçen **resmi** sözcüğü de eş-sesli lafız yanlısına açıktır.

2.3. Klişeleşmiş Düşünce

Atasözleri ve benzeri ifadeleri, özel durumlara uygun olduklarını düşünmeden, gelişi güzel kullanmak klişeleşmiş düşünce yanlısına yol açar.²³⁴

ÖRNEKLER

167- AYHAN GÜREL (Samsun) – Bundan önce konuşan, DSP’li milletvekili arkadaşlarım, devleti arıyorlardı; bugün, ben de devleti arıyorum: Ünye’de devlet nerede?²³⁵

²³³ 16. Birleşim 28.2.1996 Çarşamba

²³⁴ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlıları**, s. 204-205.

Bu örnekte “devlet nerede” sorusu ile “**klışeleşmiş düşünce**” yanlışına sebebiyet verilmiştir.

168- ANAP GRUBU ADINA YILMAZ KARAKOYUNLU (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türk Halkı, siyasetçisine daima saygılıdır;²³⁶

Burada “**klışeleşmiş düşünce**” yanlışı vardır. Bu konuşmaya genelleme yanlışı gözüyle de bakabiliriz.

2.4. Gerekçeler Uydurma

Gerekçeler uydurma yanlışı çarpıtmaya yönelik bir faaliyettir. Bu yanlışı gerçeği göstereceğine, durumunu makul göstermeye çalışması, güzel nedenler yakıştırıvermesidir.²³⁷

ÖRNEKLER

169- DSP GRUBU ADINA M. İSTEMİHAN TALAY (İçel) – Yaklaşık, 100 milyon doların üzerinde ihracat yapan bir sanayi ile ilgili olarak verdiğiniz Meclis araştırması önergesinde, ilaca, yeterli deneylerden geçirilmeden ruhsat verildiği ve hatta, dünyada kullanılması sakıncalı ilaçlara bile ruhsat verildiği iddia edilmekte; piyasaya çıkan ilaçların, piyasaya çıkmadan önce ve piyasaya çıktıktan sonra, yeterli bir şekilde kalite kontrolü yapılmadığı söylenmektedir. Sayın Kemalettin Göktaş’ın, duyumlarına ve söylenmelerine dayalı olarak verdiği böyle bir önerge değerli milletvekilleri, bazılarımız, yurtdışında Türkiye’yi temsil eden görevler de yapıyorlar; bunlardan biri de benim- Türkiye’nin ilaç sanayiini yıkmak isteyen, ihracatını engellemek isteyen ülkelerin eline geçtiği takdirde, bu, bizim aleyhimize, bir silah şeklinde kullanılabilir. (RP sıralarından “ne alakası var” sesleri)²³⁸

Burada “**gerekçeler uydurma**” ve “**konuyu saptırma**” yanlışıları vardır. Söylenilen iddiaların doğruluğu konusunda netlik yok. Konuşma bütün olarak okunduğunda yanlışılar görülecektir.

²³⁵ 45. Birleşim 24.4.1996 Çarşamba

²³⁶ 43. Birleşim 22.4.1996 Pazartesi

²³⁷ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışıları**, s. 205-207.

²³⁸ 32. Birleşim, 3.4.1996 Çarşamba

3. Gelişigüzel Kurulmuş Eksik Delil Yanlışı

3.1. Gelişigüzel Genellemelerde Bulunma

Örneklerin çok az bir kısmı rasgele kontrol edilerek veya alelacele yoklanarak bir örnek grubu hakkında hükme varmak yanlış genellemede bulunmaktır. Gelişigüzel genellemede bulunma sonucu yeterince desteklemeyen gözlemlerden, basitçe bir sonucun gözlenmesine geçmeyi içerir.²³⁹

ÖRNEKLER

170- ERDAL KESEBİR (Edirne) – Ayşe'nin haklarına ve özgürlüğüne sahip çıkın. Bir Ayşe'nin hakkını koruyamayan devlet, bir kız çocuğunu koruyamayan devlet, 65 milyonun hakkını hiç koruyamaz.²⁴⁰

Buradaki belirtilen ifade ile **“gelişigüzel genellemede bulunma”** yanlışı yapılmıştır. Bir tane örnekten yola çıkarak bir sonuç (tüme) genellenemez.

171- ŞAHİN ULUSOY (Devamla) – ...dede okulları açılsaydı ve bunlara benzer uygulamalar, bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının vergileriyle yapılsaydı, Sünnî inanç grubunda olan insanlara haksızlık olmaz mıydı?.. Lütfen, bunun cevabını samimî olarak verin; inanıyorum ki, buna, hepiniz evet diyeceksiniz. (CHP sıralarından alkışlar)

ÖMER EKİNCİ (Ankara) – Bize ne söylüyorsun, Hükümete söyle...

BAŞKAN – Sayın Ekinci, sözcünüz konuşacak, lütfen sükûnetle dinleyiniz.

ŞAHİN ULUSOY (Devamla) – Öyleyse, şu andaki uygulama da haksızlıktır; milyonlarca kişinin insan haklarının ihlalidir; bu, toplumsal bir yaradır; bu haksızlıkları önlemek de Yüce Heyetinize düşer. İleride pişmanlık duymamak için, olabilecek toplumsal rahatsızlıkları önleyebilmek için, şimdiden, bu yanlış uygulamalara çözüm getirmeliyiz. Benim önerebileceğim çözüm, başta da söylediğim gibi, cemaatlerin, kendi inançsal olaylarını kendilerinin yürütmesidir. **Devlet, kesinlikle bu işin içerisinde olmamalıdır; yapacağı tek iş, ulusal**

²³⁹ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 209-212; Worburton, A'dan Z'ye Düşünmek, s.72(Hızlı Genelleme).

²⁴⁰ 37. Birleşim 16.4.1996 Salı

bütünlüğe zararlı olunmaması için, ciddî ve sıkı bir denetimdir. Vatandaşlarımızın büyük bir çoğunluğu, bu konunun, önerdiğim şekilde düzeltilmesini istiyor; ama, uygulama, maalesef, bu yanlış şekliyle, hızla devam ediyor.

Şimdi, bu insanların vergi katkılarıyla din hizmetlerini yürüteceksin, bütün din görevlilerine, ibadet yapsın veyaptırsın diye maaşını ödeyeceksin, cami ve benzeri hizmetleri gerçekleştireceksin, yüzlerce trilyon lirayı her yıl harcayacaksın; bu, haksızlığın devam etmesidir; buna, kimse rıza göstermez.

Benim bildiğim ve herkesin bildiği bir Tanrı buyruğu var: Allah, kullarına, müminlerine "küçük günahlarından arınıp temizlendikleri zaman cennete girerler; ama, ehl-i cennetten hiçbirinin, üzerinde kul hakkı olduğu halde cennete girmesi helal olmaz" diye buyurmuştur.²⁴¹

Burada “gelişigüzel genellemede bulunma” yanlış işlenmiş. Ayrıca “tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme” yanlış da işlenmiştir. Çünkü “kimse rıza göstermez” derken genellemede bulunulmuş ki bu da konunun özüne aykırı bir durumdur.

Ama metne genel olarak bakarsak burada **gerekçeler uydurma, konuyu taşarak geniş kapsamlı alma** yanlışları da yapılmıştır.

172- ANAP GRUBU ADINA KÂMRAN İNAN (Bitlis) - Değerli milletvekilleri; bu, vahim bir gelişmedir. Burada yapılacak bir tek şey vardır; karasularımıza gelen Yunan savaş gemilerinin derhal çekilmesi ve oraya bir birliğimizin gidip, dokuz mu, oniki tane mi, o **zavallı, etekli Yunanlılara** "buradan çıkıp gidin, kendinize başka yer arayın" demesidir. (ANAP ve RP sıralarından alkışlar)²⁴²

Buradaki metinde, Kardak Kayalıkları ile ilgili yaşanan problemde yunanlılara yakıştırılan sıfatlar neticesinde **duygusal kelimeleri kötüye kullanma yanlış** yapılmıştır. Ayrıca metne genel olarak baktığımızda gelişigüzel kurulmuş eksik delil yanlışlarından **fazla basitleştirme yanlışını** da görmekteyiz.)

²⁴¹ 40. Birleşim 19. 4. 1996 Cuma

²⁴² 6. Birleşim 30. 1. 1996 Salı

3.2. Konuyu Sadece Olumlu Yönleriyle Sunma

Eğer kişiler, işlerine gelen veya kendilerine uygun hususları alıp, uygun olmayanları bırakırlarsa doğrunun sadece bir kısmını sunmuş olurlar. Konuyu sadece olumlu yönleriyle sunma yanlış diğer yönlerine veya görünümüne işaret etmeksizin delili tek yanlı kurmayı ihtiva eder.²⁴³

ÖRNEKLER

173- BEKİR YURDAGÜL (Kocaeli) – işyeri sağlık birimlerinin çalışmalarında **koruyucu hizmetler** öne çıkarılmalıdır. 50 işçinin çalıştığı işyerlerinde birer **işyeri hekimi** istihdam edilmelidir. Yasalarımızdaki cezalar caydırıcı olmaktan uzaktır; daha ağırlaştırılarak, caydırıcılık fonksiyonu oluşturulmalıdır. Ulusal düzeyde, bir **işçi sağlığı** ve **iş güvenliği** kurulu bir an önce oluşturulmalı; işyerlerindeki **işçi sağlığı** ve iş güvenliği kurulları demokratik bir yapıya kavuşturulmalıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği bilinci ve kültürünün toplumun her kesimine verilmesi benimsenmelidir. Bu vesileyle, değerli çalışanlarımızın **iş güvencesinin, işçi sağlığının** ve iş güvenliğinin sağlandığı **sağlıklı** ve barış dolu bir çalışma ortamının, yarınlarda, bizlerin olması dileğiyle hepinizi saygıyla selamlıyorum. (DSP sıralarından alkışlar)²⁴⁴

Burada konuşmacının olayı sadece olumlu yönleriyle ele alması söz konusu yanlış yapmasına yanlışına düşmesine neden olmuştur. Burada ayrıca totoloji de yapılmıştır. Burada ayrıca **totoloji** ve **tekrarlanan iddia yanlış** da gözükmektedir.

4.Yanlış Zan Yanlış

4.1. Hakikate Zıt Varsayımlar

Olmuş bitmiş şeyler hakkında “eğer tarihi hakikatler farklı olsaydı veya şartlar olduklarından başka türlü olsaydı şöyle veya böyle olurdu” şeklinde kesin ifadede bulunmaya hakikate zıt varsayımlar²⁴⁵ denir.

ÖRNEKLER

²⁴³ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 213.

²⁴⁴ 50. Birleşim 9.5.1996 Perşembe

²⁴⁵ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 222-223.

174- CHP GRUBU ADINA ALİ DİNÇER (Ankara) – **Bir şey daha söylüyorum, sizin eleştirdiğiniz Ulusal Kurtuluş Savaşı dönemi, Mustafa Kemal dönemi olmasa, siz burada olamazdınız.** (CHP sıralarından alkışlar, RP sıralarından gürültüler)

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) – **Ne alakası var!**

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) – Musul’u, Trakya’yı siz verdiniz...

METİN PERLİ (Kütahya) – Sayın Başkan, sataşma var...

BAŞKAN – Kime sataşma var efendim?..

METİN PERLİ (Kütahya) – Refah Partisine efendim... İstiklal Savaşına biz ne zaman karşı çıktık! (RP sıralarından gürültüler)

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) – 12 Adaları siz sattınız... Onları satan sizin rejiminizdir.²⁴⁶

Bu konuşmada birinci konuşmacı diğer milletvekillerinin bazılarını kastederek “sizin eleştirdiğiniz Ulusal Kurtuluş Savaşı dönemi, Mustafa Kemal dönemi olmasa, siz burada olamazdınız.” demesi “**tartışılan konuyu bilmeme veya bilmezlikten gelme**”, “**neden olmayanı neden olarak alma**” ve “**hakikate zıt var sayımlar**” yanlışlarına yol açmıştır. Ayrıca konuşmanın sonuna doğru da “maksadı taşarak geniş kapsamlı alma” yanlış da yapılmıştır.

175- SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) – Sayın Başkan, duyamıyoruz...

DEVLET BAKANI H. UFUK SÖYLEMEZ (Devamla) – Özelleştirme, sosyal güvenlik reformu, vergi gelirlerinin artırılması, teşviklerin ve tarımsal desteklemenin rasyonel hale getirilmesiyle ilgili çalışmalarımız mutlaka sonuçlandırılacaktır.

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) – Sayın Başkan, Bakanlar Kurulu sıralarındaki arkadaşlarımız ayaktalar; dikkatimizi dağıtıyorlar...

BAŞKAN – **Konuşma Hükümet adına yapılıyor. Herhalde sayın bakanların dinlemeye ihtiyaçları yok; konuşmanın içeriğini biliyorlar!**

²⁴⁶ 41. Birleşim 20.4.1996 Cumartesi

Devam buyurun Sayın Bakan.²⁴⁷

Bu konuşmada hafife alma, alaya alma durumu var. Dolayısıyla yanlış zan var. Boldlu yerdeki ifadeler de yanlış zannın olabileceği akla gelmektedir.

176- DSP GRUBU ADINA BÜLENT ECEVİT (İstanbul) –Hükümetin açıklamalarına bakılırsa, bundan böyle, sık sık, böyle genel görüşmelerin Meclis gündemine getirileceği anlaşıyor. Bundan, **güya amaç, Meclisin üstünlüğünü sağlamak. Amaç gerçekten bu olsa, saygıyla karşılırsınız; ama, bizim izlenimimiz o ki, Hükümetin asıl amacı, kolay çözülebilecek sorunları Hükümet olarak üstlenmek, çözümü zor sorunları ise "bunlar devlet sorunudur" deyip, Meclisin ve Meclisteki muhalefet partilerinin üzerine yıkmak, en azından, onlarla sorumluluğu paylaşmak. Nitekim, Sayın Başbakan Erbakan, bu amacı, önergesinin sonunda açıkça belirtiyor ve "bu sorun -yani, kaynak geliştirme sorunu yıllarca çözümsüz kaldığından, bir hükümet sorunu değil, bir devlet sorunu haline gelmiştir" diyor. Yani, bir sorun çözülebiliyorsa Hükümetin sorunu, çözülmesinde zorluk çekiliyorsa, devletin sorunu; bunu anlamak biraz zor**

..... Hükümet "ben harcamaları dilediğim gibi yapayım, kaynağı da muhalefet bulsun, bulamazsa, sorumluluk onun olsun" demeye getiriyor.²⁴⁸

Altı çizili kelimeler eksik veya tek alternatif yanlışına işaret etmektedir. Ayrıca bu örnekte savunulmayan iddiayı ret ve yanlış isnatta bulunma vardır. Yani hiçbir iktidar “kaynağı muhalefet bulsun” demez. Haliyle bu konuşma **Yanlış Zan’a** örnek olmaktadır.

4.2. Çelişik Zanlar

Kişiler, bazen kendi içinde çelişik olan önermeler kullanırlar. Bu çelişiklikte farz edilen iki durum vardır ki birinin varlığı anında diğeri doğru olamaz; ikisinin de birden doğru olduğunu zannetme çelişik zan yanlış doğurur.²⁴⁹

²⁴⁷ 77. birleşim 16.7.1996 Salı

²⁴⁸ 77. birleşim 16.7.1996 Salı

ÖRNEK

177- HİKMET SAMİ TÜRK (Trabzon) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; son günlerde, siyaset ve hukukun iç içe geçtiği bir ortamda yaşıyoruz. Hukuk, siyasal mücadelelerde bir araç, bir silah olarak kullanılmaya başlanmıştır. Tabii, bir şeyi silah olarak kullandığınız zaman, bu, size karşı da kullanılabilir; bugün, *aynı olayı, benzer* bir olayı yaşıyoruz.²⁵⁰

Bu cümlede boldlu olan yerde çelişik zan yanlışı yahut çelişik ifade en azından görülebilir. Zira “aynı” ile “benzer” bir değildir. Bu sözcüklerden birinin atılması gerekmektedir.

178- NECATİ ÇELİK (Devamla) - Sayın Başkan, tamamlıyorum. -

BAŞKAN - Süre mi istiyorsunuz?

NECATİ ÇELİK (Devamla) - Hayır, son cümlemi söyleyeceğim Sayın Başkanım.-

BAŞKAN - Süre vermeden nasıl tamamlayacaksınız efendim?

NECATİ ÇELİK (Devamla) - İşte süre istiyorum efendim.

BAŞKAN - Peki, buyurun. Az önce "hayır" buyurdunuz da.

NECATİ ÇELİK (Devamla) - Çok teşekkür ederim; sağ olun.²⁵¹

Bu konuşmada başkanın süre isteyip istemediğini sorması üzerine önce hayır ama son cümlemi söyleyeceğim demesi daha sonra da evet istiyorum ifadesiyle çelişik ifadeler kullanılmış oluyor ki bu da **çelişik zan** yanlışına neden olmuştur.

²⁴⁹ Fazla bilgi için bkz., Emiroğlu, **Mantık Yanlışları**, s. 221-222.

²⁵⁰ 52. birleşim 15.5.1996 Çarşamba

²⁵¹ 10. birleşim 07.2.1996 Çarşamba

SONUÇ

20. Dönem 1. Yasama Yılı Genel Kurul Tutanakları 30 Nisan.1996 ile 02.Ağustos.1996 tarihleri arasında yapılmış 91 birleşimden oluşmaktadır. Bu birleşimlerin toplam sayfa sayısı 6881 olup on ciltte toplanmıştır.

Geniş anlamda mantık insana her konuda açık-seçik düşünmesini, düşündüklerini belirsizlik ve çok anlamlılıktan korunmuş bir şekilde dile getirmesini; dar anlamda ise, ister kendi buluşu ister başkasının olsun, ancak yeteri kadar belgelenmiş olan bir inancı veya düşünceyi doğru saymasını, bu nitelikte olmayan düşünceleri doğru diye kabul etmemesini öğretir. Buna göre mantık, insanın yanlış düşünce ve fikirlerden sıyrılıp sadece doğru, tutarlı ve yeterince delillendirilmiş düşüncelere bağlanmasını sağlar. Mantığın güttüğü gaye, insan düşünceleri arasındaki ilişkileri çözümleyerek doğru düşünmenin ilke ve yasalarına ulaşmaktır. Böylece mantık, akla uygun düşen ve davranan insanlar yetiştirmek gibi pratik bir amacı ortaya koyar.

Çalışmamızda görüldüğü gibi, bazı delillerin yanlış veya geçersiz olduğunu belirtmek kolay bazılarının ise zordur. Bazen bir örnekte, bir delilde birden fazla yanlış da olabilmektedir. Bunlardan bazılarının ise herkes tarafından açıkça anlaşılabilir nitelikte olduğu görülmektedir. İnsan için aslolan, doğru ve tutarlı düşünme olsa da ve mantık da bunu sağlayacak sağlam kuralları vermiş olsa da, insan zaman zaman birçok yanlışla düşebilmektedir. Bu yanlışlardan korunmak için bunları ve yapılış şekillerini bilmenin yanı sıra bizi o yanlışlara düşüren etkenleri veya nedenleri de bilmemiz önemli görülmektedir.

İlgili Dönemi mantık yanlışları açısından incelememiz sonunda, Mecliste milletvekillerinin konuşmalarında, dile ilişkin yanlışlar işledikleri gibi mana ve içerik yanlışları ve diğer yanlışlara düştüklerini gördük. Bunların bir kısmı ciddi hata olarak kabul edilmese de, onlarda en azından mantıksal gevşekliğin bulunduğu vakıadır. Çalışmamıza konu olan tutanaklarda biçim (formal) yanlışlarına oldukça az rastlanmaktadır. Tespit ettiğimiz yanlışların çoğu, daha çok anlatım bozukluklarının neden olduğu ifade yanlışları, ağıdalı dil ile nüfuz sağlama, tartışılan konuyu bilmeme

veya bilmezlikten gelme, konuyu saptırma, neden olmayanı neden olarak alma ve emin bir tavır sergileme gibi yanlışlardan oluşmaktadır.

Bu araştırmamızda bazı yanlışların çok tekrar edildiğini gördük. Tekrar edilen bu yanlışların hepsini çalışmamızda belirtmedik. Çünkü yanlışlara verilmesi gereken bazı örnekler çok fazla konuşma metnini ve birden çok kişinin konuşmasını içermektedir. Eğer biz bu yanlışların hepsini almış olsaydık bu yanlışların içerisinde bazıları sayfalarca tutabilirdi ki bu da okurken okuyucu için gayet sıkıcı olurdu. Bundan korunmak için kısa örnekleri seçmeye çalıştık.

Ayrıca çalışmamızda anladık ki siyasetçiler popülerliği düşürmemek, kendilerini destekleyen bir kısım halkın gözünde itibarlarını yitirmemek ve halkın gözüne girmek, oy potansiyelini arttırmak, karşı partililere muhalefet etmiş olmak gibi nedenlerden dolayı siyaset yapmayanlara oranla bazı yanlışlara daha çok düşmektedirler. Bu çalışma akabinde bizde, bir akademisyen veya okumuş bir kişinin fakültede veya akademik çalışmalarında daha ciddi düşünce mahsulü fikirlerini ortaya korken, daha yapıcı ve bilgi verici bir tutum izlerken siyasete geçtiğinde bu sağlamlığın zayıfladığı kanaati oluştu.

Birleşimlerin (oturumların) gerçekleştiği esnada bazı sözlü tartışmaların da olduğunu gördük. Bu sözlü tartışmalar yapılırken konuşmaların gevşek yapıldığına şahit olunmaktadır. Haliyle bu gevşek konuşmalar yapılan yanlışların sayısını artırmaktadır. Zira meramın yazılı değil de sözlü olarak anlatılması heyecanı tetiklemektedir. Heyecanlı konuşma da kişiyi yazıda olduğundan daha çok yanlışla itebilmektedir. Aslında milletvekilleri isteseler yanlışla düşme oranını çok aşağılara çekebilirler. Fakat parti menfaati, parlamenterin kendi perestişini artırma gayreti, seçmenini memnun etme gibi pragmatik hedefler yapılan hataların sayısını artırmaktadır.

Mantık alanımızı biraz taşarak içerik ve politik açıdan kısa bir değerlendirme yapacak olursak, meclis tutanaklarındaki konuşmalar bizde, anladığımız kadarıyla, 20. dönem milletvekillerinin kaygılarının ağırlıkla kendi parti menfaatleri doğrultusunda olduğu kanaatini doğurdu. Bu okuma ve incelememiz sonunda, milletvekillerinin ülke menfaatleri doğrultusunda birlik ve beraberlik içerisinde olmadığı görüşü bizde ağır basmıştır. Düşünce ve programların farklı farklı olması

tabi, demokrasinin bir gereğidir, ama bu dönemdeki yüksek siyasi tansiyon ikdidar-muhalefet ilişki biçiminin biraz sert hatta hırçın olduğunu hatta yer yer rejim korkusuna büründüğünü göstermektedir. aya başladı. 20. Dönem T.B.M.M. başkanını seçerken turların uzaması', '20.Dönemde hükümetin geç kurulması (Aralık ayında seçimler yapıldı, şubat ayında hükümet kuruldu)' ve ' 20. Dönemde kurulan hükümetin uzun ömürlü olmaması ve tekrar bir hükümetin kurulması', 'Selçuk Parsadan, Mercüme ve Metin Göktepe gibi şahısların durumu' v.s. buna örnek gösterilebilir ve bu gibi bu örnekler çoğaltılabilir.

Mantıkta yanı sıra düşme nedenlerinden sayılan ihtiraslar, egoyu koruma gayreti, grup taassubu, hisler, savunma mekanizmaları, hepsinden de ağır bilgisizlik siyasetçileri aceleci ve gevşek kurulmuş cümlelere ve delil kullanımına sevk edebilmektedir. Milletvekillerinin aldıkları eğitimin, insaf ve adalet anlayışının, sözlü ve yazılı medya organlarının onları sıkı takip etmesinin, vatandaşların bilinçli tepkilerinin hatta parti liderlerinin ve grup başkanlarının teklif ve yönlendirmesinin bu siyasilerin mantıksal sağlamlıkta ciddi konuşmalarını sağlamada etkili olacağını düşünmekteyiz. Bunlar siyasetçinin konuşmasındaki şekil şartlarından bazılarıdır. İçerik şartına gelince siyasetçinin doğru, sağlam bilgiye ve veriye dayalı olarak, duygusallıktan uzak ve soğukkanlı konuşması gerekmektedir.

Siyasetçi gerek konuşmalarıyla gerekse davranışlarıyla topluma örnek olduğu gerçeğini hiçbir zaman unutmamalıdır. Açık ve anlaşılır bir Türkçeyle konuşmalı ve elden geldiğince yabancı kelimeleri kullanmaktan kaçınmalıdır. Zira onun konuşması, toplumun her kesimindeki insan tarafından anlaşılabilirliktedir. Kelimeleri doğru kullanmalı, doğru cümle kurmalıdır. Siyasetçi, seviyesiz, argo konuşmalardan kaçınmalıdır.

Siyasetçi toplumun önüne çıkacağı zaman doğaçlama yollu konuşmamaya çalışmalı, konuşmasını önceden hazırlamalıdır. Ancak bu yolla konuşma sırasındaki hataları en aza indirebilir. Siyasetçilerimiz toplumun yapısını, değerlerini, temel dinamiklerini, problemlerini tanımalı, vizyon sahibi olmalı ve kültür olaylarıyla ilgilenmelidir.

Meclisteki konuşmalarda tansiyonun, ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik, siyasi havaya ve gündemin hararetine göre yükseleceğini de gözden uzak

tutmamak gerekmektedir. Bunu, incelediğimiz 20. Dönem 1. Yasama Yılı'nın Diyanet bütçe görüşmelerindeki yapılan tartışmalarla, hükümetin kurulması sırasında yapılan tartışmalarla ve sınır ötesi (Irak) harekât kararının alındığı şu günlerde (24/10/2007) yaşanan hararetli tartışmalarla örneklendirmek mümkündür.

Bu çalışmaya benzer çalışmaların gelecekte çeşitli dönemlerde tekrarlanarak yapılmasının yüce meclisimizin karalanmasına değil bilakis saygınlığının ve ciddiyetinin artmasına katkı sağlayacağı kanaatinde olduğumuzu da belirtmek isteriz.

Önemle ve tekrarla belirtmek gerekirse mantığın, mantık yanlışlarının, her alanda olduğu gibi siyasi alanda da önemli olduğunu çalışmamızda vurgulayarak bu (23. Dönem) ve bundan sonraki dönemlerde seçilecek olan siyasetçilerimize daha mantıklı, tutarlı ve sağlam konuşmalar yapmaları konusunda dikkat çekici ve teşvik edici olacağı kanaatindeyiz.

BİBLİYOGRAFYA

- AKSOY, N. Berrin, “Siyaset Dili ve Çevirisi”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, C. 19, Ank. 2002.
- Aristoteles, **Retorik**, (Çev. Mehmet H. Doğan), Yapı Kredi Yay., İst. 1995.
- ARSLAN, Ahmet, **Felsefeye Giriş**, Vadi Yay., Ank. 1994.
- BATUHAN, Hüseyin ve GRÜNBERG, Teo, **Modern Mantık**, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yay., Ank. 1984.
- BİLEN, Osman, “Mantık ile Gramer İlişkisi Üzerine İki Görüş”, **İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. XIV, D.E.Ü. Yay., İzmir 2001.
- CAN, Nevzat, “**Siyaset Felsefesi Problemleri**” Elis Yay., Ank. 2005.
- CEMAL, Hasan, “**Acının, Umudun, Siyasetin Dili**”,
<http://www.milliyet.com.tr/2006/12/28/yazar/cemal.html-40k>
- CEVDET PAŞA, Ahmet, **Mi’yâr-ı Sedât**, Sadeleştiren H.Tahsin Feyizli, Fecr Yay., Ank. 1998.
- ÇAVUŞOĞLU, Ali, “**Dil-Zihniyet İlişkileri Bağlamında Dil-Öğrenme ve Dil-Sınıf İlişkisi**”, http://www.firat.edu.tr/ilahiyat/DergiYazilari/10-1_2005/03AliCavusoglu.pdf
- ÇUBUKÇU, Aydın, **Mantık ve Diyalektik**, Evrensel Yay., İst. 1998.
- EMİROĞLU, İbrahim, **Klasik Mantığa Giriş**, Elis Yay., Ank. 2004.
- EMİROĞLU, İbrahim, **Mantık Yanlıları**, Elis Yay., Ank. 2004.
- Farabi, **İhsâ’ul-Ulüm (İlimlerin Sayımı)**, (Çev. Ahmet Arslan), Vadi Yay., Ank. 1999.
- HATTATOĞLU, İrfan, “**Siyasette Hitabet Sanatı**”,
http://www.donusumkonagi.net/kose_yazisi.asp?id=150
- KAPAN, Osman, “**Yeni bir dil inşası gereklidir**”,
<http://www.ozgurgundem.net/haber.asp?HaberId=43883-31k>

- MENDERES, Aydın, “**Siyaset ve Hitabet**”,
<http://www.aydinmenderes.org/makale.asp?id=156>
- NERMIN, Ercan, vd. **Türk Dili DERS Kitabı**, 3 bs., M.E.B., Yay., İst. 2000.
- NİGEL, Warburnton, **A’dan Z’ye Düşünmek**, (Çev. Sevda Çalışkan), Dost Yay., Ank. 2002.
- ÖNER, Necati, **Klasik Mantık**, Ayyıldız Matbaası A.Ş., Ank. 1970.
- ÖZDENÖREN, Rasim, “**DI**”,
<http://www.yenisafak.com.tr/yazarlar/?i=562&y=RasimOzdenoren-32k>
- ÖZSOY, Bekir, Sami vd. **Üniversiteler İçin Türk Dili Ders Kitabı**
Üniversite Kitapları Akademi Kitap Evi, İzmir 2001.
- SAYGIN, Işıl, **Siyaset Dili Olarak Türkçe**
http://www.turkiyegunlugu.com/yazar_yazi.php?yaziid=70-35k
- “**Siyaset dili felsefesi**”, <http://www.felsefeekibi.com/forum/posts.asp?ID=40621&PN=1>
- **T.B.M.M. 20. Dönem I. Yasama Yılı Genel Kurul Tutanakları**,
<http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem20/tutanak1.htm>
- **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yay., Ank. 1966, C.1.
- UYANIK, Mevlüt, **Felsefi Düşünceye Çağrı**, Elis Yay., Ank. 2003.
- YILDIRIM, Cemal, **Mantık**, Bilgi Yayınevi, Ank. 1999